

ETLA – ELINKEINOELÄMÄN TUTKIMUSLAITOS

Suhdanne

VUOSIKIRJA 2008:1

1

Talous
Suhdanne
Artikk

ETLA – Elinkeinoelämän Tutkimuslaitos

Elinkeinoelämän Tutkimuslaitoksen edeltäjä Taloudellinen Tutkimuskeskus perustettiin vuonna 1946 suorittamaan taloudellista ja talouspoliittista päätöksentekoa palvelevaa kansantaloudellista, liiketaloudellista ja sosiaalipoliittista tutkimustyötä. Laitosta ylläpitävän kannatusyhdistyksen jäseniä ovat Elinkeinoelämän keskusliitto r.y., Teollisuuden ja Työnantajain Keskusliiton (TT) Säätiö ja Palvelutyönantajien yleinen työnantajaliitto r.y. Laitoksessa suoritetaan tutkimuksia myös kannatusyhdistyksen ulkopuolisella rahoituksella. Tätä toimintaa varten ETLA on perustanut erillisen projektitutkimusyksikön. Tutkimus- ja ennustetoiminnan tuloksia julkaistaan laitoksen eri julkaisusarjoissa.

VALTUUSKUNTA

Jorma Ollila

Puheenjohtaja

Antti Herlin

Varapuheenjohtaja

Markku Pohjola

Varapuheenjohtaja

Jäsenet

Magnus Bargum

Leif Fagernäs

Matti Halmesmäki

Petri Hatakka

Arto Hiltunen

Ole Johansson

Kari Jordan

Asmo Kalpala

Johannes Koroma

Eero Kotkasaari

Matti Lehti

Heikki Lehtonen

Mikael Lilius

Arto Ojala

Jalo Paananen

Bertel Paulig

Jussi Pesonen

Marjo Raitavuo

Grete Ramsay

Juha Rantanen

Jaakko Rauramo

Matti Vuoria

HALLITUS

Jorma Ollila

Puheenjohtaja

Georg Ehrnrooth

Varapuheenjohtaja

Jäsenet

Sari Baldauf

Anne Brunila

Antti Herlin

Bengt Holmström

Jukka Härmälä

Björn Wahlroos

TUTKIMUSNEUVOSTO

Pentti Vartia

Puheenjohtaja

Jäsenet

Pentti Arajärvi

Sixten Korkman

Jussi Mustonen

Vesa Puttonen

Aino Sallinen

Otto Toivanen

Raimo Väyrynen

ETLA – ELINKEINOELÄMÄN TUTKIMUSLAITOS

Suhdanne

VUOSIKIRJA

2008:1

Elinkeinoelämän Tutkimuslaitos on julkaissut suhdanne-ennusteita vuodesta 1971. Vuoden 2006 alusta ennusteet julkaistaan kaksi kertaa vuodessa ilmestyvässä SUHDANNE-vuosikirjassa. SUHDANNE sisältää myös artikkeleita ajankohtaisista aiheista.

Sixten Korkman
VTT
toimitusjohtaja,
yhteenvedo,
talouspolitiikka

Pasi Sorjonen
KTT
päätoimittaja,
ennustepäällikkö,
yhteenvedo,
talouspolitiikka,
rahoitusmarkkinat

Birgitta Berg-Andersson
KTL
vientä,
tuotanto,
tuonti

Paavo Suni
TTM
kansainvälinen
talous

Hannu Kaseva
VTK
julkinen talous,
investoinnit,
tuotanto,
työllisyys

Reijo Mankinen
VTK
yksityinen kulutus,
tuotanto, hinnat ja
kustannukset,
mallien käyttö

Julkistamispäivä: 26.3.2008

Toimitustyö: Laila Riekkinen, taitto: Kimmo Aaltonen, kuvat: Kimmo Aaltonen ja Eija Kauppi

Suhdanteen kuvat ovat katsottavissa internetissä (www.etla.fi). Suhdanteen laadinnassa käytettävää tilastoaineistoa voi tilata ETLAn tytäryhtiöstä Etlatieto Oy:stä (puh. 09-609 901). Elinkeinoelämän Tutkimuslaitoksen ETLAn julkaiseman Suhdanne-vuosikirjan kustantaa ja myy ETLAn tytäryhtiö Taloustieto Oy (puh. 09-609 909).

PÄÄTOIMITTAJAN ESIPUHE

Hyviä tuloksia
voidaan saavuttaa
vähemmällä
julkisen vallan
sääntelyllä?

Tämänkertaisessa Suhdanteessa on perinteisen suhdannekatsauksen lisäksi viisi artikkelia.

Talouden näkymät ovat Yhdysvalloissa heikentyneet viime kesän jälkeen. Sixten Korkman pohtii maailmantalouden nykytilaa sekä talouspolitiikan suuntaa ja roolia.

Kiinan vahva nousu muokkaa monin tavoin maailmantaloutta. Paavo Suni kuvaa, kuinka terästeollisuudesta, jota pidettiin jo auringonlaskun toimialana, on Kiinan kysynnän ansiosta sukeutunut dynaaminen ja salonkikelpoinen.

Kolme Suhdanteen artikkeleista liittyy julkisen vallan harjoittamaan sääntelyyn. Oma kirjoitukseni toteaa, että asuntokaupan varainsiirtovero on lainsäädännön kukkanen, muinaisjäänne, joka pitäisi kiireesti uudistaa tai poistaa kokonaan. Niku Määttänen täydentää väittämällä, että pääkaupunkiseudun asuntopula aiheutuu osittain julkisen sektorin sääntelystä, tukijärjestelmistä ja muista päätöksistä, jotka pakottavat ihmiset asumaan elämäntilanteeseensa nähden väärän kokoisissa asunnoissa. Edvard Johansson, Jenni Kellokumpu ja Sami Napari pohtivat perhepolitiikkaa, tasa-arvotyötä ja tasa-arvon toteutumista työmarkkinoilla ja toteavat Ison-Britannian kokemusten valossa, että hyviä tuloksia voitaisiin Suomessa saada aikaan huomattavasti nykyistä vähäisemmällä julkisen vallan sääntelyllä.

Toivotan kaikille lukijoille miellyttävää kevättä ja kesän odotusta sekä viihtyisiä hetkiä Suhdanteen parissa.

Helsingissä maaliskuussa 2008

Pasi Sorjonen

Talouspolitiikka s. 5

Maailmantalous ja makrotalouspolitiikka

Sixten Korkman

On aika luopua asuntokaupan varainsiirtoverosta

Pasi Sorjonen

Miksi leskirouva asuu yksin 120 neliön asunnossa?

Niku Määttänen

Suhdannekatsoaus s. 19

Katsaus suhdannekehitykseen

Kansainvälinen suhdannekehitys

Kotimainen suhdannekehitys

Vienti

Investoinnit

Yksityinen kulutus

Julkinen talous

Tuotanto ja työllisyys

Tuonti ja maksutase

Hinnat ja kustannukset

ETLAn ennustevirheet vuosina 1973-2000

Artikkelit s. 79

Säätelyllä tasa-arvoon?

Edvard Johansson, Jenni Kellokumpu, Sami Napari

The 2000's and the Renewal of World Steel Market

Paavo Suni

Talous

Talouspolitiikka

Maailmantalous ja makrotalouspolitiikka	6
<i>Sixten Korkman</i>	
On aika luopua asuntokaupan varainsiirtoverosta	13
<i>Pasi Sorjonen</i>	
Miksi leskirouva asuu yksin 120 neliön asunnossa?	17
<i>Niku Määttänen</i>	

Maailmantalous ja makrotalouspolitiikka

SIXTEN KORKMAN

Toimitusjohtaja
ETLA

Suomella on pitkään mennyt taloudellisesti lujaa. Nopeaa talouskasvua ovat tukeneet sekä kotimainen talouspolitiikka että maailmantalouden vakaa ja vahva kasvu, millä on viennistä yhä riippuvaisemman Suomen kannalta suuri merkitys. Viime syksyllä ilmaantui kuitenkin synkkiä pilviä taivaalle: moni ennakoi Yhdysvalloista alkaneen rahoituksellisen epävakaisuuden johtavan siellä taantumaan ja maailmantaloudessa kasvun merkittävään hidastumiseen. Toisaalta yritykset niin Suomessa kuin monissa muissakin Euroopan maissa kokevat edelleen tilauskantansa olevan hyvän ja kannattavuusnäköymien valoisia. Mitä globaalisen talouden tilasta voisi ajatella, mitkä seikat ratkaisevat nyt talouskehityksen suunnan, mikä on talouspolitiikan rooli?

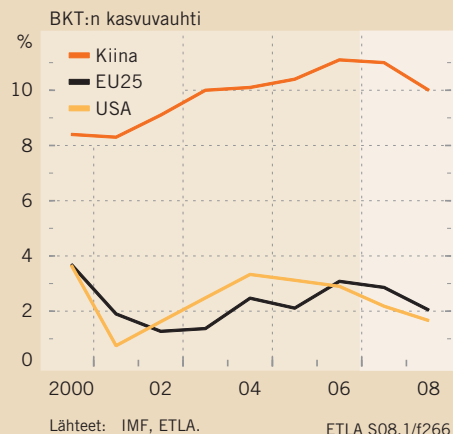
KEHITTYVÄT TALOUDET KASVUN MOOTTORINA

Ennen muinoin oli tapana sanoa, että maailmantalous saa flunssan kun Yhdysvallat aivastaa. Tällä vuosikymmenellä tilanne on sikäli muuttunut, että Kiinan ja muiden kehittyvien talouksien kasvu on ollut jatkuvasti nopeaa Yhdysvaltojen ja Euroopan tilanteesta paljoakaan piittaamatta. Kiina on merkittävin uusi talousmahti, mutta kasvu on ripeää myös Intiassa ja muualla Aasiassa, Latinalaisessa Amerikassa ja osin Afrikassakin. Kiinan kasvu perustuu osaltaan vientiin, mutta suurelta ja enenevältä osin myös kotimaisiin investointeihin. Nämä voivat jatkua viennin heikentyessäkin, sillä Kiinan ulkomaankauppa on ylijäämäinen ja sen valuuttavaranto valtava.

Kuvio 1 heijastaa ”decoupling” termillä tunnettua ilmiötä: Kiinan kasvu on eri luokkaa kuin Yhdysvalloissa ja Euroopassa, jatkuvasti noin 10 prosentin tasoa. Vuodesta 2004 Yhdysvaltojen kasvuvauhdin arvioidaan puolittuvan ja myös EU:n vauhdin alenevan 2 prosentin tuntumaan (sekäkin lähinnä uusien jäsenmaiden ansiosta), Kii-

nan kasvuvauhdin ennakoidaan ”hidastuvan” 10 prosenttiin. Globalisaatio muokkaa ei vain maailmantalouden työnjakoa, jossa Kiinasta on tulos-

1. Kehittyvät taloudet maailmantalouden kasvun veturina

sa teollisuustuotteiden johtava työpaja, vaan nyt myös maailman suhdannekäyttäytymistä. Yhdysvaltojen kasvun hidastuminen ei enää heijastu öljyn ja muiden raaka-aineiden hintojen laskuna, koska kehittyvien talouksien kysyntä jatkaa nopeaa kasvuaan. Siksi vaarana Yhdysvalloissa ja Euroopassa on jälleen 1970-luvulta tuttu ilmiö, stagflaatio, heikon talouskasvun ja nopeutuvan inflaation yhdistelmä.

On epävarmaa mutta toivottavaa, että kehittyvien talouksien kasvu voisi jatkua ripeänä Yhdysvaltojen heikkenemisestä huolimatta. Mutta olisi ennen aikaista olettaa, että myös Eurooppa voi tämän ansiosta eristäytyä Yhdysvaltojen todennäköisen taantumun vaikutuksista. Dollarin jo pitkään jatkunut heikkeneminen on viime syksystä alkaen saanut uutta vauhtia (ks. kuvio 2). Jatkuessaan euron vahvistuminen ei voi olla raskittamatta euroalueen teollisuuden menestystä. Valuuttakurssin kehitys on vastedes vaikeasti ennakoitavissa: se riippuu sekä talouden kehityksestä että markkinoiden odotuksista ja luottamuksesta. Lisäksi se riippuu merkittävästi Yhdysvalloissa ja Euroopassa harjoitettavasta raha- ja finanssipolitiikasta.

2. Euron kurssi dollareina

YHDYSVALLOISTA ALKANEET FINANSSIONGELMAT SYVENEVÄT JA LAAJENEVÄT

Vuonna 2007 loppukesästä alkaneet finanssiongelmat heijastavat rahoitusmarkkinoille ominaista taipumusta vuorottelevaan, itseään ruokkivaan optimismiin ja pessimismiin.

Vuoden 2000 teknokuplan puhkeamisen jälkeen sijoittajat olivat pitkään kovin varovaisia, mikä heijastui myös vähäisenä velanottona ja alhaisina pörssikursseina. Irakin sodan syttyminen keväällä 2003 aiheutti sekin oman notkahduksensa pörssikursseihin. Ajan mittaan kohentunut yritysten kannattavuus ja maailmantalouden ripeä kasvu saivat kuitenkin masennuksen hälvenemään; alkoi vuorostaan rohkean riskinoton ja alati laajenevan velanoton kausi.

Pankkien toimesta ja arvopaperimarkkinoita hyödyntäen rahoitettiin usean vuoden ajan yhä enemmän investointeja ja yrityskauppoja sekä asunnon ostoja ja finanssisijoituksia. Tämä tapahtui velkavipua voimakkaasti käyttäen ja riskeihin paljoakaan huomiota kiinnittämättä, mitä edesauttoi myös riskien vaikeasti arvioitava hajauttaminen niitä paketoimalla. Vilkas lainananto ja sijoitustoiminta olivat omiaan nostamaan pörssikursseja ja asuntohintoja, ja kohonneet varallisuusarvot lisäsivät kotitalouksien kulutusta ja valmiutta uusiin sijoituksiin. Luottamus ja optimismi ruokkivat vaaroja vähättelevää velanottoa, jota jatkui aivan liian pitkään.

Elokuussa viime vuonna markkinat ja sijoittajat valtasi pelko ja ahdistus. Väliön syy oli havainto, että merkittävä osa Yhdysvalloissa asuntorahoitukseen käytetyistä ”roskalainoista” aiheuttaa luottotappioita. Kyse oli kuitenkin laajemminkin havahtumisesta liiallisen lainanannon ja riskinoton synnyttämiin ongelmiin. Finanssimarkkinoille ominaiseen tapaan ilmapiirin muutos oli nopea ja voimakas. Kaikki näyttivät yhtäkkiä painottavan arvopapereiden laatua ja sijoitusten turvallisuutta sekä pyrkivät omien riskiensä vähentämiseen sijoituksia realisoimalla ja likviditeettiä vahvistamalla. Viime syksystä alkaen keskuspankit ovat lähes jatkuvasti joutuneet intervenoimaan markkinoilla

pankkien ja muiden rahoituslaitosten likviditeetin turvaamiseksi.

Yhdysvaltojen keskuspankin (Fed) poikkeuksellisesta toimeliaisuudesta huolimatta markkinat eivät ole ottaneet rauhoittuakseen. Monet rahoituslaitokset kokevat likviditeettinsä turvaamisen vaikeaksi samalla kun yhä suuremmat luottotappiot ja alaskirjaukset pakottavat hakemaan uutta pääomaa heikentyneillä ja epäluuloisilla sijoitusmarkkinoilla. Pyrkimys likviditeetin vahvistamiseen sijoituksia realisoimalla ruokkii niiden hintojen laskupaineita. Pankkien heikentynyt vakavaraisuus vähentää niiden mahdollisuuksia ja valmiutta luotonantoon. Yhdysvalloissa asuntomarkkinat ovat jyrkässä laskussa (hinnat, kaupat, uustuotanto). Alentuneet varallisuusarvot ja luottamuksen puute vähentävät yksityistä kulutusta, mikä heikentää työllisyyttä ja tulonmuodostusta. Asuntokauppa ja rakennustuotanto eivät käynnisty niin kauan kuin asuntojen hinnat laskevat, samalla kun nouseva työttömyys ja pessimismi patistavat kotitalouksia suurempaan säästämiseen. Näissä oloissa yrityksillä ei ole perusteita investointeihin.

Kokemus antaa aihetta ajatella, että nämä itseään ruokkivat kielteiset kierteet ovat vahvoja ja voivat jatkua pitkään. Juuri tämän takia Yhdysvaltojen otaksutaan ajautuvan taantumaa, jossa monet arvioivat sen jo olevan. Nyt pohditaan pikemminkin edessä olevan taantumaa syvyyttä ja kestoa sekä talouspolitiikan mahdollisuuksia sen lieventämiseen. Silmiinpistävää on, että makrotalouspolitiikka Atlantin tuolla puolen harjoitetaan huomattavasti aktiivisemmin kuin EU:n tai euroalueen piirissä.

KEYNES ELÄÄ – YHDYSVALLOISSA!

Talouspolitiikan doktriinit ovat yleensä kansainvälisesti laajasti omaksuttuja. Aikoinaan kaikkien maiden talouspolitiikan viranomaiset luottivat klassisen taloustieteen opetukseen, jonka mukaan puuttumattomuus markkinatalouteen on parasta politiikkaa ("laissez faire"). Sitten niin Atlantin tuolla kuin tällä puolen vannottiin Keynesin nimeen ja vaadittiin vastasyklistä raha-

ja finanssipolitiikkaa vakaan kasvun ja korkean työllisyyden ylläpitämiseksi. Ajan mittaan jouduttiin toteamaan, että keynesiläinen makrotalouspolitiikka usein epäonnistui pyrkimyksissään epäluotettavien talousennusteiden ja politiikkaviipeiden takia. Lisäksi poliitikot halusivat jatkuvasti "elvyttää" talouskasvua, jolloin seurauksena oli ennemmin tai myöhemmin inflaation kiihtyminen. Käytännössä keynesiläisyys oli myös yhteydessä julkisen sektorin jatkuvaan laajenemiseen (taantumassa lisättiin valtion menoja, korkeasuhdanteessa kiristettiin verotusta).

Näistä ja muista syistä maailmalla luovuttiin suhdanteiden tasaamiseen tähtäävästä makrotalouspolitiikasta jo vuosikymmeniä sitten. Tilalle astui hintavakauden ylläpitämiseen tähtäävä rahapolitiikka, jonka varmistamiseksi keskuspankeille on yhä useammassa maassa turvattu pitkälle menevä itsenäisyys. Hallitusten finanssipolitiikka on vuorostaan antanut enemmän painoa budjettialijäämän kurissa pitämiseksi ja julkisen sektorin rahoituksen kestävyydelle. Lisäksi korostetaan taloudellisten kannustimien vahvistamista veroasteita alentamalla ja sosiaaliturvan etuuk-sia rajoittamalla. Kriitikot ovat paljon pauhanneet "uusliberalismin" voittokulusta, puoltajat pitävät finanssivakautta vaalivaa politiikkaa terveen talouskehityksen perusedellytyksenä ("Washington consensus"). Mutta onko näitä suuntaviivoja käytännössä noudatettu?

Yhdysvaltojen suhdannetilanne oli vahva vuosituhaten vaihteessa, ja liittovaltion finanssipolitiikka oli tuolloin neutraalia (kuvio 3). Talouden käännyttyä laskuun finanssipolitiikka muuttui vahvasti elvyttäväksi. Finanssipolitiittista elvytystä jatkettiin kunnes talouden tuotantokapasiteetti oli täydessä käytössä (vuonna 2004), minkä jälkeen finanssipolitiikka muuttui kiristäväksi. Viime vuodesta alkaen finanssipolitiikka on jälleen selvästi elvyttävää, onhan talous käänntynyt hidastuvaan kasvuun tai taantumaa. Yhdysvalloissa finanssipolitiikka on systemaattisesti ollut sitä elvyttävämpää mitä heikompi talouden suhdannetilanne, kuten kuvioista 3 helposti havaitsee.

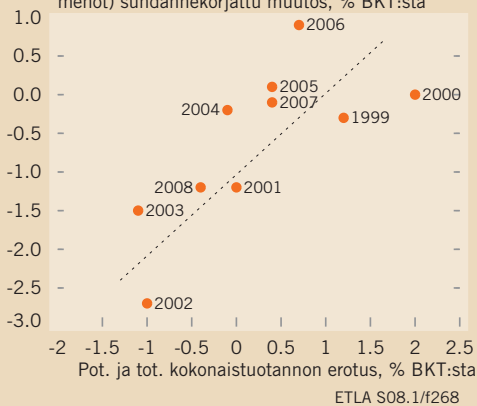
Rahapolitiikan osalta näkyy sama kaava: Yhdysvaltojen rahapolitiikka oli vahvasti elvyttävää talouden heikkoina vuosina (2001–2003), ja tilanteen parannuttua rahapolitiikkaa kiristettiin. Taantuman uhatessa rahapolitiikan viritys muuttui viime syksystä alkaen jälleen kasvua tukemaksi, ja tänä vuoden aikana Fed alentaa korkotasoa varsin voimakkaasti. Fedin rahapolitiikka on systemaattisesti ollut sitä ekspansiivisempää

mitä heikompi suhdannetilanne (kuvi 4). Tuskin Keynes olisi voinut peräänkuuluttaa aktiivisempaa ja vastasyklisempää makrotalouspolitiikkaa kuin mitä Yhdysvalloissa on tällä vuosikymmenellä harjoitettu.

Euroopassa kaikki on toisin. Finanssipolitiikan muutokset ovat olleet vähäisiä ja useimmin myötä- kuin vastasyklisiä: mitä parempi suhdan-

3. Finanssipolitiikka, Yhdysvallat

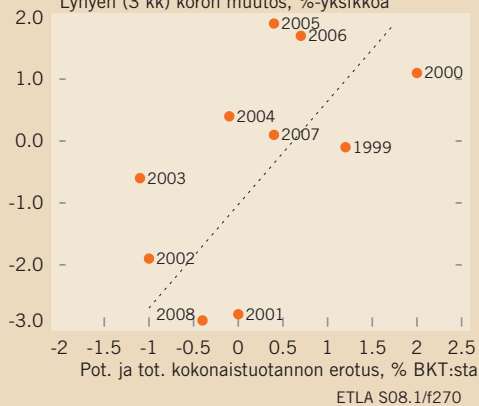
Julk. sek. perusjäämän (rah.jäämä pl. nettokorkomenot) suhdannekorjattu muutos, % BKT:sta

ETLA S08.1/f268
Lähde: OECD, Economic Outlook, joulukuu 2007.
2007 OECD:n arvio, 2008 ETLAn ennuste.

4. Rahapolitiikka, Yhdysvallat

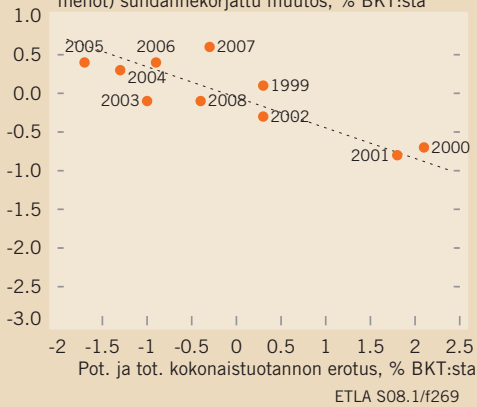
Lyhyen (3 kk) koron muutos, %-yksikköä

ETLA S08.1/f270
Lähde: OECD, Economic Outlook, joulukuu 2007.
2007 OECD:n arvio, 2008 ETLAn ennuste.

5. Finanssipolitiikka, Euroalue

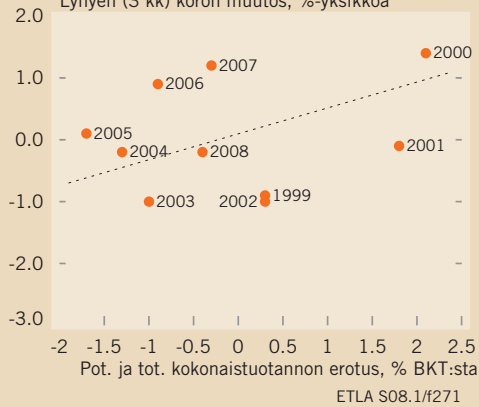
Julk. sek. perusjäämän (rah.jäämä pl. nettokorkomenot) suhdannekorjattu muutos, % BKT:sta

ETLA S08.1/f269
Lähde: OECD, Economic Outlook, joulukuu 2007.
2007 OECD:n arvio, 2008 ETLAn ennuste.

6. Rahapolitiikka, Euroalue

Lyhyen (3 kk) koron muutos, %-yksikköä

ETLA S08.1/f271
Lähde: OECD, Economic Outlook, joulukuu 2007.
2007 OECD:n arvio, 2008 ETLAn ennuste.

netilanne, sitä löysemppää finanssipolitiikka ja päinvastoin (kuvio 5). Osittain tämä voi johtua vaka- ja kasvusopimuksen asettamista rajoituksista, mutta paljolti se heijastaa poliittista taipumusta menojen lisäämiseen silloin kuin verotulot ovat kasvussa.

Euroopan keskuspankki (EKP) on toiminut jossain määrin vastasyklisesti, mikä on sopusoinnussa myös inflaation vakauttamisen kanssa, mutta rahapolitiikan reaktiot ovat olleet varsin maltillisia Fedin liikkeisiin verrattuna (kuvio 6). Kaiken kaikkiaan Euroopan makrotalouspolitiikka poikkeaa suhdannekäyttäytymisessään ja reaktioiden voimakkuudessa varsin paljon Yhdysvaltojen politiikasta.

Kumpi on parempi, aktiivinen suhdannepolitiikka tai vakaampi ja kenties pitkäjänteisempi politiikka? Finanssipolitiikan osalta voi kokemuksen valossa pelätä, että se johtaa ajan mittaan alati kasvavaan julkiseen velkaantumiseen. Yhdysvaltojen julkinen velka suhteessa kokonaistuotantoon lisääntyi vuodesta 1999 vuoteen 2007 kuitenkin vain noin prosenttiyksiköllä (61 prosentista 62 prosenttiin). Samana aikana velkaantuneisuus euroalueella aleni noin 6 prosenttiyksikköä (78 prosentista 72 prosenttiin). Tältä kannalta kehitys euroalueella on ollut suotuisampi, mutta ero ei ole kovin suuri.

Rahapolitiikan erot ovat merkittäviä. EKP on ollut toiminnassaan melko varovainen ja Fed silmiinpistävän rohkea. Fed näyttäisi aina olevan valmis reagoimaan talouden heikkenemiseen pumpppaamalla pankkeihin likviditeettiä siinä määrin, kuin mitä korkojen pitäminen matalina edellyttää. Poliitiikka on epäilemättä tukenut kasvua mutta se on osaltaan myös ollut synnyttämässä ja ruokkimassa niitä ylilyöntejä, jotka saivat aikaan vuosikymmenen alussa puhjennun teknokuplan ja synnyttivät nyt puhjennun asuntokuplan. Saatut lyhyen tähtäimen hyödyt ovat tapahtuneet pitkän tähtäimen kehityksen ja rahoitusjärjestelmän vakauden kustannuksella, minkä takia myös Alan Greenspan on jälkiviisauden valossa joutunut enenevästi kritiikin kohteeksi.

Maailmalla tunnetaan enenevästi huolta finanssimarkkinoiden epävakauden aiheuttamista riskeistä. Yksi johtopäätös on, että rahapolitiikan on kiinnitettävä enemmän huomiota erilaisten ”kuplien” syntyminen riskeihin. On esitetty sääntelyn keinojen uudelleen arviointia ja kehittämistä, mutta sääntelyn mahdollisuuksiin liittyy epäilyjä. On myös peräänkuulutettu suurempaa vastuuta ja pitkäjänteisyyttä niiltä rahoituslaitoksilta, jotka viime vuosina ovat usein kannustaneet meklareita ja lainanantajiaan liialliseen riskinottoon avokätisten ja lainasalkkujen nopeaa kasvua painottavien bonusjärjestelmien kautta. Nykyisen finanssilevottomuuden opetuksia tullaan pohtimaan pitkään. Yksi johtopäätös on, että eri maiden viranomaisten on tiivistettävä yhteistyötä rahoituslaitosten vakavaraisuuden ja turvallisuuden valvonnassa.

Voiko Yhdysvaltojen raha- ja finanssipolitiikka estää talouden taantumun tai kääntää talouden nopeasti uuteen nousuun? Tälle vuodelle päätetty noin 170 mrd. dollarin finanssipoliittinen elvytyspaketti on merkittävä mutta vaikutuksiltaan sittenkin melko rajallinen toimenpide. Olennaisempi kysymys on, voiko Fed likviditeettiä lisäämällä ja korkoja alentamalla polkaista talouden

7. Yhdysvaltojen korkotaso: pitkä ja lyhyt

Lähde: EKP.

ETLA S08.1/f272

uuteen kasvuvaiheeseen. Tätä voi epäillä, sillä alenevien asuntohintojen ja korkeiden riskipremioiden oloissa rahapolitiikan vaikutukset voivat jäädä perinteistä pienemmiksi. Lisäksi Fed joutuu ottamaan huomioon vaaran, että kovasti ekspansiivinen rahapolitiikka voi johtaa dollarin liian jyrkkään heikkenemiseen (kuviot 2) ja/tai inflaatio-odotusten nousuun. Kun rahapolitiikalta puuttuu inflaationvastainen uskottavuus, talouden kannalta tärkeät pitkät korot pysyvät herkästi muuttumattomina tai peräti nousevat rahapolitiikan kautta säädeltäviä lyhyitä korkoja alennettaessa. Tästä vaarasta on jo merkkejä (kuviot 7).

ENTÄ FINANSSIPOLITIikka SUOMESSA?

Euroopan unioni ja euroalue ovat heterogeenisiä maaryhmiä: maiden väliset erot ovat myös makrotalouspolitiikan osalta huomattavia. Suhdanteisiin nähden passiivinen tai peräti myötäsyklinen finanssipolitiikka on ollut luonteenomainen Manner-Euroopan ja Etelä-Euroopan maille.¹ Näissä maissa julkisen sektorin rahoituksen kestävyys on myös ilmeisen heikko. Pohjoismaissa tilanne on toinen: finanssipolitiikka on viime vuosina ollut keskimäärin vastasyklisiä, ja julkisen sektorin rahoituksen kestävyys on verraten hyvällä tolalla. Tämä johtuu osin julkisen sektorin suuresta koosta Pohjoismaissa, jolloin ns. ”automaattiset vakauttajat” muodostuvat merkittäviksi.

Komission mukaan myös Suomen finanssipolitiikka on ollut keskimäärin selvästi vastasyklisiä vuosina 1977-2005. Tämä ei johdu siitä, että Suomessa finanssipolitiikka olisi ollut erityisen aktiivista päätösperäisten toimenpiteiden osalta. Enemmänkin on kyse siitä, että automaattisten vakauttajien on annettu toimia. Laman aikana valtiontalouden alijäämä paisui suureksi, mutta vajeen annettiin pääasiassa toteutua. Sitä supistaviin menoleikkauksiin ja verotuksen kiristämiseen ryhdyttiin vasta asteittain velkaantumisen kohottua korkeaksi. Menojen osalta kehysbudje-

tointi on auttanut pitämään finanssipolitiikka kurinalaisena. Suomen julkisen talouden ongelmana ovat kuntien jatkuvasti suuret menopaineet, joita väestön ikääntyminen vastedes voimakkaasti lisää.

Nyt päättyvässä olevan korkeasuhdanteen aikana verokevennyksiä on viivytelty osin suhdanteisista eli sen takia, että hallitus on halunnut välttää kysyntäpainetta lisääviä toimenpiteitä korkeasuhdanteen jatkuessa. Hallituksen noudattamaa linjaa voi pitää perusteltuna. Tilanne on kuitenkin muuttumassa: inflaatio on tosin nostamassa päätään mutta pikemmin energian ja määrättyjen elintarvikkeiden kallistumisen kuin suhdannetilanteen takia. Myös palkkakustannukset ovat kohoamassa aiempaa selvästi nopeammin. Tämä ei kuitenkaan johda inflaation pysyvään kiihtymiseen; jatkuessaan palkkojen nopea nousuvauhti sen sijaan johtaa tuotannon ulkoistamiseen ulkomaille tai lopettamiseen ja työttömyyden kääntymiseen uudelleen kasvuun. Suomi ei omin toimin muuta euroalueen inflaatiovauhtia, mutta voimme toki hinnoitella itsemme ulos markkinoilta.

Suomen talouspolitiikan keskeisinä tavoitteina tulisi olla työvoiman tarjonnan lisääminen, työn kysynnän ja tarjonnan kohtaannon parantaminen sekä tämän takia työn alueellisen ja ammatillisen liikkuvuuden edistäminen. On merkillepantavaa, että Ruotsin hallitus on viimeksi kuluneen vuoden aikana toteuttanut rohkeita toimenpiteitä työnteon ja työmarkkinoiden toimivuuden edistämiseksi. Haasteet ovat pitkälti samat Suomessa; avoimien työpaikkojen määrä suhteessa työttömien määrään on korkeampi kuin koskaan aiemmin. Tämän takia kohdistuu suuria odotuksia niihin hallituksen asettamiin työryhmiin, joissa tällä hetkellä pohditaan kohtaanto-ongelmaa sekä mahdollisuuksia kehittää ”joustoturvaa”.

Hallitus ottaa kantaa verotukseen ensi vuoden budjettiesitystä laadittaessa. Suhdannetilanne ei näillä näkymin ole verotuksen keventämisen ongelmana. Kehysbudjetoiminnan ansiosta on perusteita arvioida valtion ensi vuoden menokehityk-

¹ Ks. European Commission: European Economy No 297, joulukuuta 2006.

sen pysyvän jo päätetyissä rajoissa, mikä sekin helpottaa verotuksen keventämistä. Palkkakehitystä on syytä pitää huolestuttavana, mutta veropäätösten ehdollistaminen työmarkkinaratkaisuihin (osana tuporatkaisua) ei ole mahdollista eikä tarkoituksenmukaista.

Verotuksen keventämiseen on kuitenkin syytä kohdistaa eräitä vaatimuksia tai toivomuksia. Ensinnäkin työn verotuksen keventäminen pitäisi asettaa ykkössijalle eri veromuotoja punnittaessa, sillä tarve työn kannustamiseen on verotuksen keventämisen vahvin peruste. Palkkaverotuksen keventäminen voisi osaltaan myös tukea sellaisia toimenpiteitä, joilla työmarkkinoiden toimintaa ja avoimien työpaikkojen täyttämistä pyritään edistämään. Toiseksi alemmat veroasteet ovat kestävällä pohjalla vain, jos niillä voidaan rahoittaa julkisen sektorin menot myös pitkällä aikavälillä. Suomi tarvitsee sellaisen ikääntymispolitiikan uudelleen arvioinnin, joka asettaa meno- ja etuuskehitystä koskevia tavoitteita pitkälle tulevaisuuteen. Verotuksen keventämisen perusteet ovat vahvat vain, jos on olemassa uskottava poliittinen linjaus, jolla eläke- ja hoivamenojen vahvasti kasvavat nousupaineet on tarkoitus pitää tulevana vuosina rahoituskellisesti terveissä rajoissa.

Mitä ikääntymispolitiikan linjaus voisi käytännössä tarkoittaa? Yksi vastaus on, että työeläkkeiden rahoitusastetta tulisi nostaa. Nykytilanteessa se voisi tapahtua finanssipoliittisesti neutraalisti nostamalla työeläkemaksua ja samalla alentamalla yritysten kansaneläkemaksua, jolloin osa valtiontalouden ylijäämästä kanavoituisi tosiasiasa työeläkerahastojen kasvattamiseen. Samassa yhteydessä olisi työeläkemaksulle määriteltävä maksukatto, koska rahastointiasteen muutos voisi muuten ajan mittaan valua etuuksien parantamiseen.

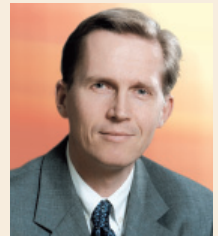
Kysymys ei ole siitä, että eläke-etuudet Suomessa olisivat liian hyvät. Ne ovat enintään kohtuullisia, mutta niiden edellyttämät maksut ovat silti kansantalouden kestäkyvyn ja tulevien sukupolvien näkökulmasta korkeita. Eläke-etuuksia soisi jopa parannettavan, mutta sen tulee tapahtua lisäsäästämisen kautta. Hallituksen tulisi ennakkoluulottomasti kehittää yksityistä eläkesäästämistä parantamalla elinikäiseen annuiteettiin johtava vakuutussäästämisen verokohtelua. Tämä lisäksi kotitalouksien mahdollisuuksia varautua omin toimin epävarmaan tulevaisuuteen ja yksilöllisiin tarpeisiinsa.

On aika luopua asuntokauppojen varainsiirtoverosta

PASI SORJONEN

Ennustepäällikkö

ETLA

Asunnon ostaja joutuu Suomessa maksamaan 1.6 prosentin suuruisen varainsiirtoveron asunnon velattoman kauppahinnan perusteella. Vain ensiasunnon ostaja on vapautettu verosta. Kiinteistöjen osalta varainsiirtovero on paljon korkeampi, 4 prosenttia ostettavan kiinteistön hinnasta.

Varainsiirtovero on luonteeltaan kaupankäyntiin kohdistuva leimavero, joka ei anna mitään vastinetta, mutta sen sijaan vaikuttaa hinnan muodostukseen, vähentää tehtyjen kauppojen määrää ja aiheuttaa siten hyvinvointitappioita. Osakkeiden kaupankäynnistä leimavero poistettiin jo vuosia sitten, eikä kukaan haikaile sen perään. Tässä artikkelissa perustelen laskelmien avulla, että asunto- ja kiinteistökaupan varainsiirtovero on niin kallis muinaisjäänne, että siitä pitäisi joko luopua kokonaan tai muuttaa veron määräytymisen perusteita.

Miksi varainsiirtoverosta ei ole jo luovuttu? Yksi syy on varmasti fiskaalinen. Varainsiirtoveron tuottama verokertymä on varsin suuri, noin 700 miljoonaa euroa vuonna 2007. Verosta luopuminen vastaisi melko suuria ansiotuloverotuksen kevennyksiä. Toinen syy on ehkä se, että 1.6 prosentin vero kuulostaa varsin mitättömältä, ainakin jos sitä vertaa veroasteisiin, joita jokainen on tottunut maksamaan ansio- ja pääomatuloistaan. Lainsäätäjä ei ehkä vain ole tullut ajatelleeksi varainsiirtoveron taloudellista merkitystä kotitalouksille.

VARAINSIIRTOVERO HAUKKAA ISON PALAN KOTITALOUKSIEN OSTOVOIMASTA

Varainsiirtoveron suuruus määräytyy siis asunnon (velattoman) hinnan perusteella, mutta vero maksetaan käytännössä yleensä sitä huomattavasti pienemmillä ansiotuloilla (joista maksetaan ensin tuloverot ja muut veroluonteiset maksut). Oheinen taulukko kertoo, kuinka monta kuukausipalkkaa asunnonostajalta menee eri tulotasolla varainsiirtoveron maksamiseen. Nettokuukausipalkkojen laskemiseen käytetyt veroprosentit (vuodelle 2008) on saatu Veronmaksajain Keskusliitosta.

Varainsiirtovero rasittaa palkanansaitsijoita huomattavasti. Varsin tavanomaisilla asuntojen hinnoilla varainsiirtovero nielaisee helposti yhden henkilöltä kahden kuukauden nettoansiot (tai jopa enemmän). Kahden kuukauden nettoansiot ovat peräti 16 prosenttia vuotuisista käytettävissä olevista tuloista, kun vuoden aikana ajatellaan lomarahat mukaan lukien ansaittavan palkkaa 12.5 kuukauden ajan. Sen menettämisellä on merkittävä vaikutus kenen tahansa vuotuisen ostovoimaan ja kulutusmahdollisuuksiin, oli tulo-taso mikä tahansa.

Varainsiirtovero 300 000 euron hintaisesta asunnosta on 4 800 euroa. Jos keskituloiselta suomalaiselta (kuukausitulot noin 2 700 euroa) haluttaisiin periä saman verran lisää tuloveroa, hänen tuloveroprosenttiaan pitäisi korottaa peräti 14 prosenttiyksiköllä (katso taulukko). Yhden vuo-

den tuloihin suhteutettuna asuntokaupasta aiheutuva verorasitus on todella huomattava.

Edellä mainitut luvut koskevat henkilöitä, jotka ostavat asunnon yksinään. Usein asunto hankitaan perheelle. Silloin varainsiirtoveron rasituksen jakautuminen kahdelle henkilölle helpottaa taakkaa, mutta se pysyy silti suurena. Karkeasti ajatellen varainsiirtovero vie helposti ainakin 8 prosenttia kahden henkilön vuotuisesta nettotulosta. Ansiotuloihin kohdistettuna se nostaa verorasitusta kummankin osalta 4-7 prosenttiyksikköä tai enemmän.

Kiinteistökaupan 4 prosentin varainsiirtoveron vaikutukset (katso taulukko) kotitalouksien ostovoimaan ovat tietenkin vielä paljon suuremmat kuin tavallisesta asuntokaupasta koituvan veron. Tällainen vero saattaa hyvinkin nielaista 5-7 kuukauden nettopalkan. Yksinäisellä henkilöllä tämä vastaa kolmannesta tai jopa 55 prosenttia vuoden nettotuloista. Yhtä suuren veron kerääminen saman vuoden ansiotuloveroina edellyttäisi peräti 30 prosenttiyksikön korotusta henkilön tuloveroprosenttiin. Neljän prosentin kaupankäyntivero on korkea, ja se kohdistuu omaisuuserään, jonka osuus ihmisten varallisuudesta on tyypillisesti

Asuntokaupan varainsiirtovero käy palkanansaitsijalle kalliiksi

Asunnon velaton hint, euroa	Varain- siirto vero, euroa	Kuinka monta kuukausipalkkaa tarvitaan 1.6 %:n varainsiirtoveron maksamiseen				Varainsiirtovero, % vuosituloista				
		Kuukausipalkka, euroa				Vuositulo, euroa				
		Brutto →	2 748	4 581	7 329	22 900	34 350	57 263	91 613	
		Netto →	1 405	1 915	2 849	4 090	17 564	23 942	35 617	51 120
100 000	1 600		1.1	0.8			7.0	4.7		
200 000	3 200		2.3	1.7	1.1		14.0	9.3	5.6	
300 000	4 800		3.4	2.5	1.7	1.2	21.0	14.0	8.4	5.2
400 000	6 400		4.6	3.3	2.2	1.6	27.9	18.6	11.2	7.0
500 000	8 000		5.7	4.2	2.8	2.0	34.9	23.3	14.0	8.7
700 000	11 200			5.8	3.9	2.7		32.6	19.6	12.2
1 000 000	16 000				5.6	3.9			27.9	17.5

Asunnon velaton hint, euroa	Varain- siirto vero, euroa	Kuinka monta kuukausipalkkaa tarvitaan 4 %:n varainsiirtoveron maksamiseen				Varainsiirtovero, % vuosituloista				
		Kuukausipalkka, euroa				Vuositulo, euroa				
		Brutto →	2 748	4 581	7 329	22 900	34 350	57 263	91 613	
		Netto →	1 405	1 915	2 849	4 090	17 564	23 942	35 617	51 120
100 000	4000		2.8	2.1			17.5	11.6		
200 000	8000		5.7	4.2	2.8		34.9	23.3	14.0	
300 000	12000		8.5	6.3	4.2	2.9	52.4	34.9	21.0	13.1
400 000	16000		11.4	8.4	5.6	3.9	69.9	46.6	27.9	17.5
500 000	20000		14.2	10.4	7.0	4.9	87.3	58.2	34.9	21.8
700 000	28000			14.6	9.8	6.8		81.5	48.9	30.6
1 000 000	40000				14.0	9.8			69.9	43.7

suuri. Osakekaupan puolella tällainen vero veisi suuren osan vuotuisesta tuotosta.

Edellä esitettyjen laskelmien perusteella voidaan sanoa, että varainsiirtovero kohottaa merkittävästi verorasitusta ja supistaa kotitalouksien ostovoimaa. Erityisesti varainsiirtovero rasittaa lapsiperheitä, jotka perheen kasvaessa siirtyvät tilavampiin asuntoihin.

ASUNNON VAIHTAMINEN SE VASTA KALLISTA ON

Erityisen ankara varainsiirtovero on asunnon vaihtajille. Se on vielä sitä ankarampi, mitä useammin asuntoa vaihdetaan kalliimpaan. Oletetaan, että pariskunta maksaa asunnostaan (ei ensiasunto) 200 000 euroa ja joutuu maksamaan siitä varainsiirtoveroa 3 200 euroa. Muutaman vuoden kuluttua perhe kasvaa ja tarvitaan lisää tilaa. Yksinkertaisuuden vuoksi ajatellaan, että asuntojen hinnat ovat pysyneet ennallaan. Perhe päättää panostaa asumiseen 100 000 euroa lisää. Vanha asunto myydään ja tilalle ostetaan muuttuneisiin tarpeisiin paremmin sopiva 300 000 euron arvoinen asunto. Varainsiirtoveroa koiuu maksettavaksi 4 800 euroa, sillä veron suuruus määräytyy pelkästään uuden asunnon hankintahinnan mukaan. Merkitystä ei ole sillä, että perhe panostaa asumiseensa lisää vain 100 000 euroa, eikä sillä, että se on jo kertaalleen maksanut varainsiirtoveron aikaisemmin ostamastaan 200 000 euron arvoisesta asunnosta, josta nyt luopuu.

Jokaisen asunnon vaihdon yhteydessä varainsiirtovero maksetaan aina kokonaan uudestaan uusimman asunnon hinnan mukaan. Kun esimerkiksi perhe vaihtaa vielä suurempaan asuntoon, joka maksaa 400 000 euroa, varainsiirtoveroa täytyy maksaa 6 400 euroa. Päästyään kolmanteen asuntoonsa perhe on maksanut varainsiirtoveroa kaikkiaan 14 400 euroa (3 200 + 4 800 + 6 400), mikä on 3,6 prosenttia ainoan heidän hallussaan olevan asunnon hinnasta ja vastaa aika montaa kokonaista kuukausipalkkaa.

Asunnonvaihtaja maksaa siis varainsiirtoveron moneen kertaan. Kannustimet menevät väärin-

päin. Kaikkein kallein tapa nostaa oman asumisensa laatua on varovainen taloudenpito eli asunnon vaihtaminen usein pienillä lisäinvestoinneilla. Edullisin tapa on hankkia mahdollisimman pian asunto, joka riittää loppuelämän ajaksi. Silloin varainsiirtoveron joutuu maksamaan vain kertaalleen. Ensiasunnosta varainsiirtoveroa ei enää peritä lainkaan, mikä kannustaa ostamaan heti suuren asunnon.

ASUNTOKAUPAN VARAINSIIRTOVERO ON HAITALLINEN LAINSÄÄDÄNNÖN VIRHE

Vaikka varainsiirtovero näyttää pieneltä, se syö tosiasiallisesti ankarasti kotitalouksien ostovoimaa ja rajoittaa kulutusmahdollisuuksia. Useimmat asunnon hankinnat, myös vaihtaminen suurempaan asuntoon, rahoitetaan suureksi osaksi pankkilainalla etukäteen säästämisen sijasta. Näin ollen varainsiirtoveroa ei välttämättä ole mahdollista maksaa säästöistä, vaan siitä suoriutuminen rajoittaa kulutusta joko suoraan tai välillisesti suuremman velanoton kautta. Tämä jarruttaa sekä yksityisen kulutuksen että kokonaistuotannon kasvua ja heikentää kansalaisten hyvinvointia.

Se, että varainsiirtoveron joutuu maksamaan elämänsä aikana moneen kertaan, on suorastaan lainsäädännön virhe. Modernin tietotekniikan aikana on mahdollista luoda järjestelmä, jossa aikaisemmista asunnoista maksetut verot saa vähentää uusimmalle asunnolle määrätystä verosta. Näin tavallinen perhe tulisi aina maksaneeksi veroa vain ja ainoastaan viimeisimmän asuntonsa hinnan perusteella. Edullisempaan asuntoon muuttamisen ei kuitenkaan välttämättä tarvitsisi tuoda veronpalautusta. Sijoitusasunnot ovat oma lukunsa, mutta samaa periaatetta voitaisiin soveltaa niihinkin – kun myyt vanhan pois ja ostat uuden, maksat vain ”täydennysveron”. Jos tällaisessa järjestelmässä sinulla ja minulla on kummallakin vaikkapa 300 000 euron hintaiset asunnot, ja sinä ostat minun asuntoni ja minä sinun asutosi, kumpikaan ei joudu maksamaan veroa. Nykyjärjestelmän mukaan kumpikin maksaa veroa 4 800 euroa, vaikka ei sijoita asumiseen yhtään lisää rahaa. Kauppoja ei silloin välttämättä

synny. Se on huono juttu, koska suomalaiset asuvat kansainvälisesti ajatellen ahtaasti ja asunnonvaihtotarvetta varmasti on.

Varainsiirtovero heikentää työmarkkinoiden toimintaa, sillä se ei kannusta ihmisiä muuttamaan työn perässä. Kasvukeskuksissa on pulaa ammattitaitoisesta työvoimasta ja tämän pulan odotetaan pahenevan, kun suurten ikäluokkien siirtyminen eläkkeelle lähivuosina vauhdittuu. Kansantalouden työpanos vähenee ja jarruttaa talouden kasvukykyä sekä heikentää mahdollisuuksia rahoittaa julkisia palveluita. Työpanoksen vähenemisen hillitsemiseksi mahdollisimman monen työkäisen pitäisi olla työmarkkinoiden käytettävissä. On tärkeää, ettei olisi turhia esteitä

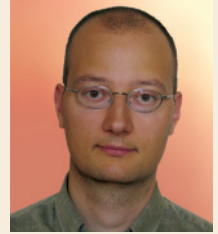
ihmisten muuttamiselle sinne, missä työtä on tarjolla, varsinkin silloin kun vaihtoehtona on jättäytyminen työmarkkinoiden ulkopuolelle tai työttömyys omalla asuinpaikkakunnalla.

Asuntokaupan varainsiirtovero pitäisi poistaa kokonaan tai ainakin sitä pitäisi merkittävästi pienentää sekä laskea kiinteistökaupasta perittävä varainsiirtovero samalle tasolle. Verotulojen menetykset eivät välttämättä olisi kovinkaan suuria, ja haluttaessa ne voidaan korvata esimerkiksi kiinteistöveroä lievästi nostamalla. Asunnonostajilta säästyneet varainsiirtoverot lisäisivät yksityistä kulutusta ja menetetyt verotulot kilahtaisivat vähitellen valtion kassaan muiden verotulojen muodossa.

Miksi leskirouva asuu yksin 120 neliön asunnossa?

NIKU MÄÄTTÄNEN

Tutkimusohjaaja
ETLA

Suuri osa avoimista työpaikoista on pääkaupunkiseudun sisällä ja suuri osa työttömistä työnhakijoista sen ulkopuolella. On selvää, että pääkaupunkiseudun muuta maata paljon korkeammat asuntohinnat vähentävät ihmisten halukkuutta muuttaa tänne työn perässä. Pääkaupunkiseudun asuntopulasta on siksi tullut pullonkaula koko Suomen talouskasvulle. Samalla korkeat asumiskustannukset laskevat suoraan pääkaupunkiseudulla asuvien kotitalouksien elintasoa.

Tässä tilanteessa on aikaisempaakin tärkeämpää huolehtia siitä, että pääkaupunkiseudun asuntorakentamista ei ainakaan tarpeettomasti rajoiteta. Sipoo-ratkaisu, länsimetron rakentamispäätös ja suunnitelmat kaavoitusprosessien nopeuttamisesta ovat tuoreita esimerkkejä politiikasta, jolla pyritään lisäämään tarjontaa Helsingin keskustasta hyvien kulkuyhteyksien päässä olevista asunnoista.

Toinen asia, joka on tullut yhä tärkeämmäksi, liittyy siihen, miten erilaiset asunnot jakautuvat erilaisten kotitalouksien kesken. Siitä on kuitenkin puhuttu vähemmän kuin uudistuotannon ongelmista.

Otan esimerkin lähipiiristäni. Muutama vuosi sitten edesmennyt isoäitini asui elämänsä viimeiset noin viisitoista vuotta yksin 120 neliön asunnossa Helsingin kantakaupungissa. Minun nelihenkisen perheeni puolestaan asuu noin 90 neliön asunnossa. Taloustieteilijänä minua askarruttaa, miksi isoäitini päätyi asumaan yksin niin paljon

suuremmissa asunnossa kuin perheeni. Hänen muu kulutuksensa ei käsittääkseni ollut ainakaan suurempi kuin minun perheelläni, hän vain kullutti paljon enemmän asumispalveluja suhteessa muuhun kulukseen kuin oma perheeni. Esimerkin yhteiskunnallinen merkitys on siinä, että pääkaupunkiseudun asunnotilanne voisi ainakin pikkaisen helpottua, jos isoissa asunnoissa ilman lapsia elävät vanhat ihmiset laittaisivat asuntonsa myyntiin ja ostaisivat pienemmän tilalle. Helsingin kaupungin tietokeskuksen mukaan valtaosa ”ahtaasti” asuvista kotitalouksista on lapsiperheitä (Helsingin kaupungin tietokeskus, verkkojulkaisu 34/2006, s. 22).

Isoäidilläni oli tietysti täysi oikeus asua yksin suuressa asunnossaan. En haikaile kaikkivaltiaan asuntoviraston perään, joka määräisi isossa asunnossa asuvan leskirouvan ja pienemmässä asunnossa asuvan lapsiperheen vaihtamaan asuntojaan päikseen. Pikemminkin päinvastoin, sillä epäilen, että monet nykyisistä asumiseen liittyvistä vero- ja tukijärjestelmistä ohjaavat ihmisiä asumaan kokonaisuuden kannalta väärissä asunnoissa.

Ilmeisin esimerkki on varainsiirtovero. Ehkä isoäitini ei vaivautunut muuttamaan pienempään asuntoon yksin jäädessään, koska julkinen valta verottaa asunnon vaihtamista. Varainsiirtovero on perua ajalta, jolloin valtiolla oli hyvin vähän veroinstrumentteja käytössään. Nyky-yhteiskunnassa tuntuu koko lailla järjettömältä verottaa asunnon vaihtamista itselleen paremmin sopivaan.

Olisi parempi verottaa vain asumista. Siihen tarkoitukseen on olemassa kiinteistövero.

Julkinen valta voi muutenkin kannustaa vanhoja ihmisiä olemaan muuttamatta pienempään asuntoon sen jälkeen, kun lapset ovat muuttaneet pois kotoa tai puoliso on kuollut. Erilaisia tulosidonnaisia hoito- ja hoivamaksuja määritettäessä ei yleensä oteta huomioon asuntovarallisuutta. Sen sijaan korkotulot huomioidaan. Asuntoa ei välttämättä kannata vaihtaa pienempään, jos osa välirahasta kuluu hoivamaksuihin.

Yleisemmin ottaen kysymys ei ole vain siitä, että jotkut vanhat ihmiset asuvat asuntojen niukkuuteen nähden turhan suurissa asunnoissa. Mietitään vielä varainsiirtoveroa. Mielenkiintoista kyllä, sitä ei tarvitse maksaa ensiasunnosta. Taloudelliset seikat huomioiva ensiasunnon ostaja pyrkii sen vuoksi ostamaan saman tien vähän isomman asunnon kuin minkä muuten katsoisi itselleen sopivaksi, koska säästö on sitä suurempi, mitä arvokkaamman ensiasunnon ostaa. Seurauksena on, että osa ensiasunnon ostajista asuu turhan suurissa asunnoissa, mikä sekin pahentaa asuntopulaa.

Monissa tapauksissa julkinen valta sorkkii suoraan markkinahintoja. Yksi esimerkki on monien kuntien käytäntö myydä omakotitalontteja yksityisille markkinahintaa halvemmalla. Onnekas tontinostaja valitaan arvalla ja kauppaan liitetään ehto, jonka mukaan ostajan on pidettävä tontti hallussaan tietyn määräjän.

Tällainen yhteisen omaisuuden pois lahjoittaminen tukevasti keskiluokkaan kuuluville yksityisille on minusta jo sinänsä hyvin kyseenalaista. Mutta arvonta on myös outo tapa allokoida niukkoja resursseja. Tilanne ei välttämättä parane oleellises-

ti, vaikka arvontaan liitettäisiin kotitalouksien pisteytys, kuten joissakin kunnissa tehdään. Kunnat ajattelevat vain oman kuntansa asukkaiden etua uusia asukkaita valitessaan.

Tonttien myymistä alle markkinahinnan perustellaan usein sillä, että sen avulla hillitään tonttien ja asuntojen hintapaineita. Todellisuudessa tällaiset tonttiarvonnot nostavat tonttimaan ja sitä kautta kaikkien asuntojen markkinahintoja verrattuna tilanteeseen, jossa kaikki uudet tontit myydään markkinahintaan. Syy on yksinkertainen. On todennäköistä, että juuri sen vuoksi, että hinta on alle markkinahinnan, joku tonttiarvonnassa voittanut tulee ostaneeksi suuremman tontin kuin mitä hän markkinahinnalla ostaisi. Verrattuna tilanteeseen, jossa kaikki joutuvat maksamaan markkinahinnan, kaikkien muiden kotitalouksien kesken jää tällöin vähemmän tonttimaata jaettavaksi. Tonttiarvonnan voittanutta perhettä tilanne tuskin harmittaa, mutta senkin hyvinvointi olisi suurempi, jos sille annettaisiin halvan tontin sijasta vain tontin markkinahinnan ja ostohinnan välistä erotusta vastaava summa rahaa.

Monet asumiseen sidotut tuet tai tiettyyn asuntoon liittyvät rajoitukset aiheuttavat samantapaisia ongelmia. Esimerkiksi edullisesta HITAS-asunnosta ei välttämättä kannata muuttaa itselleen paremmin sopivaan vapaan markkinan asuntoon, koska väliraha voi HITAS-sääntelyn vuoksi olla hyvin korkea. Tällaisten tukijärjestelmien taustalla on usein sinänsä hyväksyttävä ja järkevä tulonjakotavoite. Mutta tulonjakotavoitteisiin kannattaa yleensä pyrkiä siirtämällä rahaa, ei ”kohtuuhintaista” asuntoa niille, joita halutaan tukea. Juuri asuntopulan vuoksi pitäisi suhtautua entistä kriittisemmin järjestelmiin, jotka vähentävät kotitalouksien kannustimia muuttaa itselleen paremmin sopivaan asuntoon.

Suhdanne

Suhdannekatseaus

Katsaus suhdannekehitykseen	20
<i>Pasi Sorjonen, Sixten Korkman</i>	
Kansainvälinen suhdannekehitys.....	27
<i>Paavo Suni</i>	
Kotimainen suhdannekehitys	
Vienti	38
<i>Birgitta Berg-Andersson</i>	
Investoinnit	43
<i>Hannu Kaseva</i>	
Yksityinen kulutus.....	47
<i>Reijo Mankinen</i>	
Julkinen talous.....	51
<i>Hannu Kaseva</i>	
Tuotanto ja työllisyys.....	57
<i>Birgitta Berg-Andersson, Hannu Kaseva</i>	
Tuonti ja maksutase	64
<i>Birgitta Berg-Andersson, Pasi Sorjonen</i>	
Hinnat ja kustannukset	72
<i>Reijo Mankinen</i>	
ETLAn ennustevirheet vuosina 1973-2000	77
Erityisteema	
Tilinpidon kannattavuuslaskelmat	70
<i>Reijo Mankinen</i>	

Katsaus suhdannekehitykseen

- **Maailmantalouden kasvu hidastuu, kun Yhdysvallat ajautuu ongelmiansa vuoksi lyhyeen taantumaan**
- **Aasia jatkaa maailmantalouden moottorina – Euroopan talousnäkömät ovat kohtuulliset**
- **Suomen kokonaistuotannon kasvu hidastuu kuluvana vuonna 2.7 prosenttiin, mutta vauhdittuu ensi vuonna 3 prosenttiin**
- **Työllisyyden paraneminen jatkuu, vaikka kotimaisen kysynnän kasvu hidastuu**
- **Kuluttajahintojen nousuvauhti kiihtyy tänä vuonna runsaaseen 3 prosenttiin**
- **Julkisen talouden ylijäämä pysyy suurena**

YHDYSVALLAT AJAUTUU LYHYEEN TAANTUMAAN

Maailmantaloudella on mennyt viime vuosina poikkeuksellisen hyvin. Kesän jälkeen näkömätälle ja ensi vuodelle ovat kuitenkin heikentyneet nopeasti Yhdysvaltain talouden ongelmien vuoksi. Maailmantalouden kasvun arvioidaan hidastuvan kuluvana vuonna runsaaseen 4 prosenttiin viime vuoden noin 5 prosentista ja vauhdittuvan uudelleen vajaaseen 4.5 prosenttiin vuonna 2009. Olemme alentaneet kummankin vuoden kasvuarviota. Oletamme Yhdysvaltojen ajautuvan taantumaan kuluvan vuoden alkupuoliskon ajaksi, mutta tokenevan pian sen jälkeen. Lyhyt taantuma hidastaa talouskasvua enemmän teollisuusmaissa kuin kehittyvissä talouksissa. Aasia jatkaa Kiinan vahvan kotimaisen kysynnän turvin maailmantalouden moottorina. Kasvun hidastuminen pitkäksi aikaa Yhdysvalloissa olisi maailmantaloudelle turmiollista.

Asuntolainojen holtittomasta myöntämisestä ja kotitalouksien velkaantumisesta on kehkeytynyt Yhdysvalloissa epävarmuutta ruokkiva rahoitusmarkkinoiden kriisi, joka voi pahimmillaan eskaloitua vaikeasti pysäytettäväksi makrotalouden häiriöksi. Subprime-lainoista aiheutuvien maksuhäiriöiden tiedetään tänä vuonna pahenevan viime vuodesta. Rahoituslaitokset ovat jo kertoneet

mittavista tappioista. Palvelualojen luottamusindikaattori on romahtanut, ja työllisyys alkanut heikentyä. Asuntokauppa on hiljentynyt, ja asuinrakennusinvestoinnit ovat supistuneet kahdeksana vuosineljänneksenä peräkkäin. Muut investoinnit ovat kuitenkin edelleen lisääntyneet. Lisäksi heikko dollari on parantanut roimasti vientiteollisuuden kilpailukykyä, vauhdittanut viennin kasvua ja jarruttanut tuontia.

Odotamme Yhdysvaltain kokonaistuotannon kasvutahdin jäävän tänä vuonna selvästi aikaisemmin arvioimaamme hitaammaksi, 1.5 prosenttiin, mutta vauhdittuvan 2.5 prosentin tuntumaan vuonna 2009. Keskuspankin ja hallituksen aggressiivinen raha- ja finanssipolitiikka sekä heikko dollari hillitsevät makrotalouden jäähtymistä ja kääntävät kokonaistuotannon kasvuun kuluvan vuoden jälkipuoliskolla. Keskuspankki alentaa ohjauksorkoan mieluummin liian paljon kuin liian vähän, ja hallitus tukee kysyntää panostuksilla, jotka vastaavat kooltaan yhtä prosenttia BKT:sta (ja niitä voitulla lisää). Yksityisen kulutuksen kasvu hidastuu pariaksi vuodeksi 1.5 prosentin tuntumaan. Luki- ja on hyvä pitää mielessä, että ennusteluvuodet ovat herkkiä sille, miten taantuman ja sitä seuraavan elpymisen ajatellaan ajoittuvan kalenterivuosien sisään.

EUROALUEEN NÄKYMÄT OVAT KOHTUULLISET

Euroalueen talouskasvu hidastui viime vuonna 2.5 prosenttiin edellisvuoden vajaasta 3 prosentista. Kasvu säilyi laaja-alaisena, sillä sitä vauhdittivat sekä ulkomaankauppa että kotimainen kysyntä, vaikka yksityisen kulutuksen lisäys jäikin vaatimattomaksi. Kuluvana vuonna kasvun arvioidaan hidastuvan 1.8 prosenttiin ja kiihtyvän noin 2 prosenttiin vuonna 2009. EU27-alueen kasvutahti on hieman tätä nopeampaa. Kansainvälisen kysynnän heikkeneminen ja kallis euro jarruttavat viennin kasvua. Kotimaista kysyntää hillitsevät raaka-aineiden kallistuminen ja kansainvälisen rahoituskriisin lisäämä epävarmuus. Työllisyyden paraneminen tukee yksityistä kulutusta. Euroalueen kuluttajahintojen odotetaan kohoavan 2.6 prosenttia tänä vuonna ja 2.2 prosenttia vuonna 2009.

Euroalueen inflaation vauhdittuminen (tammi-helmikuussa 3.2 prosenttiin) on asettanut Euroopan keskuspankin hankalaa tilanteeseen. Sen keskipitkälle aikavälille asettama 2 prosentin inflaatiotavoite ylittyi selvästi, mikä normaalisti puoltaa ohjauksen nostamista. Toisaalta EKP:n odotetaan laskevan ohjaukorkoiaan, jotta korkoero Yhdysvaltoihin nähden ei enää kasvaisi kovin paljon (kun Yhdysvaltain keskuspankki jatkaa oman ohjaukorkonsa laskemista) ja euron vahvistuminen dollariin nähden pysähtyisi. Oletamme, että EKP taipuu laskemaan ohjaukorkoiaan kuluvan vuoden jälkipuoliskolla puolella prosenttiyksiköllä 3.50 prosenttiin. Euron hinnan odotetaan pysyvän ennusteajaksolla keskimäärin hieman 1.50 dollarin yläpuolella.

Suomen huoltotase

Huoltotase-erä	Arvo Mrd. e 2007*	Määrän muutos, %					Keskimäärin	
		Edellisestä vuodesta					2002→07	2007→12 ^E
	2006*	2007*	2008 ^E	2009 ^E				
Bruttokansantuote								
markkinahintaan	178.8	4.9	4.4	2.7	3.0	3.5	2.8	
Tuonti	71.8	7.8	4.1	5.6	4.6	6.7	4.0	
- tavarat	56.6	9.1	5.0	6.4	5.4	7.2	4.5	
- palvelut	15.1	3.5	0.5	0.8	1.2	5.2	1.7	
Kokonaistarjonta	250.5	5.7	4.3	3.5	3.5	4.4	3.2	
Vienti	80.1	11.8	4.8	4.7	5.0	6.0	4.7	
- tavarat	65.5	13.7	5.1	4.6	5.3	6.1	4.8	
- palvelut	14.6	4.1	3.2	5.0	3.6	5.2	4.1	
Investoinnit	36.3	4.8	7.6	6.4	5.0	4.7	3.5	
- yksityiset	31.9	6.5	8.1	6.4	5.2	5.5	3.6	
- julkiset	4.4	-6.4	3.4	6.1	3.9	-0.7	3.2	
Kulutus	128.4	3.1	2.9	2.3	2.5	3.1	2.3	
- yksityinen	90.5	4.1	3.7	2.6	2.9	3.8	2.5	
- julkinen	37.9	0.6	0.8	1.4	1.5	1.3	1.6	
Varastojen muutos¹⁾	5.7	-0.5	0.1	-0.2	-0.3	
Kokonaiskysyntä	250.5	5.7	4.3	3.5	3.5	4.4	3.2	
Kotimainen kysyntä	170.4	2.6	4.1	2.9	2.6	3.6	2.3	
Julkisen kysyntä	42.3	-0.2	1.1	1.9	1.8	1.1	1.8	

¹⁾ Sisältää tilastovirheen.

Lähde: Tilastokeskus.

MAAILMANTALouden RISKIT OVAT KASVANEET

Suurin uhka maailmantalouden kehitykselle on tällä hetkellä Yhdysvaltain talouden ongelmien syveneminen ja talouskasvun hidastuminen pidemmäksi aikaa, jolloin kasvun edellytykset heikkenisivät merkittävästi myös muualla maailmassa. ETLAn kansainvälisen talouden perusennuste ei tällaista oletta. Taloudellisen aktiviteetin arvioidaan kylläkin kuluvana vuonna hidastuvan selvästi teollisuusmaissa, mutta myös piristyvän uudelleen vuoden jälkipuoliskolla. Kansainvälisen talouden näkymä on kuitenkin kiistämättä epävarma, ja olemme halunneet ottaa kasvaneen epävarmuuden huomioon Suomen kehitysarviossamme. Se on tehty madaltamalla viennin kasvuarviota kahdella tavalla. Arviomme Suomen kohtaamalle vientikysynnälle on tavanomaista matalampi suhteessa arvioon kansainvälisen talouden kehityksestä, ja lisäksi viennin kasvuarvio on pidetty matalana suhteessa arvioon vientikysynnästä. Oheisessa laatikossa on lisäksi laskelma ja lyhyt kuvaus huonosta vaihtoehdosta.

SUOMEN TALOUS LÄHTI KULUVAAN VUOTEEN HYVISTÄ ASEMIKSI

Suomen talouskasvu jatkui viime vuonna poikkeuksellisen vahvana. Kokonaistuotanto lisääntyi Tilastokeskuksen ennakkotietojen mukaan 4.4 prosenttia eli huomattavasti EU-maiden 2.9 prosentin keskikasvua ripeämmin. Kasvu hidastui vuoden jälkipuoliskolla alkupuoliskon runsaan 5 prosentin vauhdista, mutta sitä kertyi vielä viimeiselläkin vuosineljänneksellä 3.7 prosenttia vuotta aiemmasta. Talous kasvoi laajalla rintamalla, kun sitä vauhdittivat varsin tasavahvasti kaikki kokonaiskysynnän erät. Sekä viennin että kulutuksen kontribuutio kasvuun oli hieman runsaat 2 prosenttiyksikköä ja investointien 1.5 prosenttiyksikköä. Vaikka vienti lisääntyikin selvästi, talouden kasvua vauhditti (teknisesti ajatellen) erityisesti yksityinen kotimainen kysyntä, jonka lisäys selittää kasvusta 3.3 prosenttiyksikköä (ja nettovienti vastaavasti 0.5 prosenttiyksikköä). Kotimaista kysyntää vauhdittivat sekä kulutus että investoinnit, jotka lisääntyivät vauhdikkaimmin sitten vuoden 1998 ja kohottivat talouden investointiasteen runsaaseen 20 prosenttiin. Talouden vahva meno

Entä jos Yhdysvallat niiaa syvemmälle?

ETLAn perusennuste olettaa Yhdysvaltain taantuman ja rahoitusmarkkinoiden ongelmien jarruttavan maailmantalouden kehitystä ennen kaikkea tänä vuonna, ja jo ensi vuonna Yhdysvaltain talouden odotetaan olevan elpymässä. Perusennusteessa Suomen viennin kysyntätekijä laskee viime vuoden 5.2 prosentista kuluvana vuonna 4 prosenttiin, ja kohoaa ensi vuonna 4.3 prosenttiin.

Jos Yhdysvaltain talousongelmat osoittautuvat arvioitua vakavammiksi, Suomen viennin kysyntätekijän kasvu jäisi 1.5-2 prosentin tuntumaan.

Silloin:

- 1) Suomen viennin kasvu vaimenee perusennusteen 4.7 prosentista noin 2.5 prosenttiin.
- 2) Teollisuustuotannon kasvu vaimenee kerrannaisvaikeuksien kautta 4 prosentista 2 prosenttiin, teollisuuden työpanoksen supistuminen kiihtyy ja kuluttajien ostovoiman kasvu vaimenee. Teollisuuden sidoksissa olevien palvelutoimialojen tuotannon kasvu vaimenee, mikä heikentää lisää työllisyyttä ja kuluttajien ostovoimaa. Heikentynyt suhdannetilanne leikkaa myös investointien kasvua.
- 3) Suomen kokonaistuotannon kasvu vaimenee 2 prosentin tuntumaan. Työn tuottavuuden kasvu alenee, ja työpanos pysynee lähes edellisen vuoden tasolla, kun sen perusennusteessa arvioidaan kasvavan 0.5 prosenttia.

Suomen talouden näkymiä parantavat oleellisesti Venäjän hyvä taloustilanne (kallis öljy), ja Aasian vahva talouskasvu. Siten edes Yhdysvaltain talouden odotettua syvemmän taantuman ei odoteta kuluvana vuonna heikentävän kovin paljon Suomen talouden kehitystä. Kasvu hidastuisi kuitenkin myös ensi vuonna.

	Muutos, % 2008	
	Perusennuste	Vaihtoehto
BKT	2.7	1.9
Vienti	4.7	2.5
Yksityinen kulutus	2.6	2.2
Työpanos	0.5	0.0

kohensi työllisyyttä, ja verotulot kasvattivat julkisen talouden ylijäämän euroissa mitattuna ennätysuureksi.

KULUVAN VUODEN ENNUSTE SUOMELLE ON TARKOITUKSELLA VAROVAINEN

Kuluvan vuoden osalta ennustettamme Suomen taloudelle voi luonnehtia varovaiseksi. Kaikkien kokonaiskysynnän ja kokonaistarjonnan erien kasvuarvioita on alennettu lisääntyneiden maailmantalouden riskien vuoksi. Kokonaistuotannon kasvuarvio on laskettu 3 prosentista 2.7 prosenttiin. Talouden kasvutahdin odotetaan olevan hitaimmillaan vuoden keskivaiheilla ja piristyvän uudelleen vuoden loppua kohden. Ensi vuonna kokonaistuotannon odotetaan lisääntyvän 3 prosenttia. Arviota on korotettu puolella prosenttiyksiköllä.

Kotimaisen kysynnän kasvu odotetaan jäävän selvästi edellistä viisivuotiskasvoa hitaammaksi, sillä kotitalouksien velkamäärän kohoaminen käytettävissä olevia tuloja suuremmaksi alkaa jarruttaa kulutuksen ja asuinrakennusinvestointien kasvumahdollisuuksia. Kansantalouden tilinpidon tietojen mukaan kotitalouksien rahoitusaliäämä oli viime vuonna ennätysellinen 8

miljardia euroa. Vertailun vuoksi sanottakoon, että vaihtotase oli 8 miljardia euroa ylijäämäinen. Kotitalouksien rahoitusaliäämän arvioidaan korjautuvan hitaasti.

VIENTIMÄÄRÄT KASVAVAT USEIMMILLA TOIMIALOILLA

Olemme alentaneet viennin kasvuarvion kuluvan vuoden osalta prosenttiyksiköllä runsaaseen 4.5 prosenttiin. Talouskasvun tilapäinen heikkeneminen teollisuusmaissa heikentää vientikysyntää. Kysynnän heikkenemistä paikkaavat kuitenkin Venäjä kasvavien öljytulojensa ansiosta sekä kehittyvät taloudet, joiden talouskasvu säilyy ripeänä. Ensi vuonna viennin kasvun odotetaan hieman nopeutuvan 5.5 prosentin tuntumaan. Varsin laaja-alaisesta viennin lisäyksestä kertoo se, että muun kuin sähkö- ja elektroniikkateollisuuden vientimäärät kasvavat 4 prosentin vauhtia, eli kuluvana vuonna vain hieman koko tavara viennin kasvua hitaammin. Ero on usein ollut huomattavasti suurempi.

Kaikki teknologiateollisuuden alat sekä elintarviketeollisuus ja kemianteollisuus ovat ennustejaksolla vahvoja. Vauhdikkaimmin kasvaa koneiden ja laitteiden vienti, noin 10 prosenttia kumpanakin vuonna. Ala on hyötynyt Venäjän ja Aasian

Eräitä keskeisiä ennusteita

	2005	2006	2007*	2008 ^E	2009 ^E
Kuluttajahintaindeksin muutos, %	0.8	1.6	2.5	3.2	1.8
Ansiotason muutos, %	3.8	3.0	3.0	5.4	4.9
Työttömyysaste, %	8.4	7.7	6.9	6.3	5.9
Vaihtotaseen ylijäämä, % suhteessa BKT:hen	3.9	4.9	4.4	2.7	2.8
Teollisuustuotannon muutos, %	3.9	10.6	6.1	3.9	5.1
Euribor 3 kk, %	2.2	3.1	4.3	4.1	3.9
EU15-maiden BKT:n muutos, %	1.8	2.8	2.6	1.8	2.1
- EMU-maat	1.6	2.9	2.5	1.8	2.1
EU15-maiden kuluttajahintojen muutos, %	2.2	2.2	2.0	2.6	2.2
- EMU-maat ¹⁾	2.2	2.1	1.9	2.6	2.2
Suomen EMU-ylijäämä, % BKT:sta	2.9	4.1	5.3	4.9	4.5
Suomen EMU-velka, % BKT:sta	41.3	39.2	35.4	32.7	30.2

¹⁾ Yhdenmukaistettu indeksi.

Lähde: Tilastokeskus.

imusta, sen tilauskannat ovat hyvät ja verraten pitkien toimitusaikojen ansiosta kysynnän heilahtelut tuntuvat muita aloja myöhemmin. Myös kulkuneuvoteollisuus hyötyy pitkistä toimitusajoista. Metallien jalostuksen vienti kääntyy viime vuoden pudotuksen jälkeen uudelleen nousuun. Sähkö- ja elektroniikkateollisuuden vientimäärät lisääntyvät hieman viime vuosia hitaammin. Metallsäteellisuuden vienti kasvaa huomattavasti muita pääaloja hitaammin. Oletamme, että Venäjän puutullit tulevat voimaan, jolloin puun tuonti Venäjältä korvautuu kotimaisella puuraaka-aineen hankinnalla ja tuonnilla Ruotsista.

INVESTOINTIEN KASVU ON ODOTETTUA RIPEÄMPÄÄ

Investointien kasvuarviota on nostettu kuluvan vuoden osalta 6.5 prosentin tuntumaan. Liike- ja toimistorakentaminen jatkuu kasvukeskuksissa vilkkaana ja vetää muun talonrakentamisen 10 prosentin nousuun. Asuinrakentaminen kääntyi jo viime vuoden jälkipuoliskolla laskuun, ja kuluvana vuonna uudistuotannon odotetaan supistuvan 3-4 prosenttia. Ydinvoimalan koneistaminen

vauhdittaa kone- ja laiteinvestoinnit ripeään 12 prosentin kasvuun. Tehdasteollisuuden toimialoista eniten investointejaan lisäävät teknologia-, kemian- ja elintarviketeollisuus. Valtio käynnistää uusia tie- ja ratakankkeita.

Ensi vuonna investointiaktiiviteetti rauhoittuu kaikissa pääomatavararyhmissä. Tehdasteollisuuden investointitarpeet vaimenevat. Muun talonrakentamisen sekä maa- ja vesirakentamisen nopein kasvuvaihe ohitetaan. Asuntoinvestoinnit kääntyvät hitaaseen kasvuun vasta vuonna 2010.

YKSITYISEN KULUTUKSEN KASVU HIDASTUU

Arvioimme yksityisen kulutuksen kasvun hidastuvan ennustejaksolla selvästi parin viime vuoden ripeästä vajaan 4 prosentin tahdista. Kuluvana vuonna yksityisen kulutuksen odotetaan lisääntyvän noin 2.5 prosenttia ja ensi vuonna vajaan 3 prosenttia. Kulumassa olevalla viisivuotisjaksolla yksityisen kulutuksen vuosikasvun arvioidaan kotitalouksien velkaantumisen vuoksi jäävän keskimäärin vajaan 1.5 prosenttiyksikköä hitaammaksi kuin edellisen viiden vuoden aikana.

Keskeisiä oletuksia

	Vuosineljänneksen lopussa								Keskimäärin		
	2008 ^E				2009 ^E				2007	2008 ^E	2009 ^E
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4			
Euron hinta											
USD	1.5	1.5	1.5	1.5	1.5	1.5	1.5	1.5	1.4	1.5	1.5
JPY	157	157	157	157	157	157	157	157	161	158	157
GBP	0.76	0.76	0.72	0.72	0.72	0.72	0.72	0.72	0.68	0.72	0.72
Ohjauskorot											
FED	2.75	2.25	2.00	2.00	2.00	2.50	2.75	3.25	5.25	2.25	2.63
EKP	4.00	4.00	3.75	3.50	3.50	3.75	3.75	3.75	3.85	3.81	3.69
Markkinakorot											
Libor 3 kk	2.8	2.3	2.1	2.3	2.6	3.0	3.3	3.8	5.2	2.4	3.1
Euribor 3 kk	4.3	4.3	4.0	3.8	3.8	4.0	4.0	4.0	4.3	4.1	3.9
Raaka-ainehinnat											
Raakaöljy, Brent, USD/b	96.3	100.0	100.5	101.0	101.5	90.0	90.5	90.9	72.5	99.5	93.2
Muu kuin energia vuosimuutos, %	22.9	14.5	16.0	13.8	-0.1	0.8	0.4	-1.5	17.6	16.7	-0.1

Arvioimme palkansaajien ansiotason nousevan kuluvana vuonna 5.4 prosenttia ja ensi vuonna noin 5 prosenttia. Arvio sisältää sopimuksiin perustuvat korotukset ja ns. palkkaliukuman. Palkkapyyntöjä voi lähivuosina nostaa pula osaavasta työvoimasta.

Kansantalouden palkkasumma kohoaa hieman ansiotason nousua enemmän, likimain 5.5 prosenttia sekä tänä että ensi vuonna, sillä työllisyyden paraneminen jatkuu. Kotitaloussektorin reaaliansioiden arvioidaan kohoavan kuluvana

vuonna 2.4 prosenttia ja ensi vuonna 3 prosenttia. Arvio ottaa huomioon hallituksen päättämät ansiotuloverotuksen kevennykset sekä tuloarajojen korottamisen ansiotulojen keskimääräisellä nousulla valtion tuloverotuksessa.

KULUTTAJAHINTOJEN NOUSU VAUHDITTUU VAIN TILAPÄISESTI

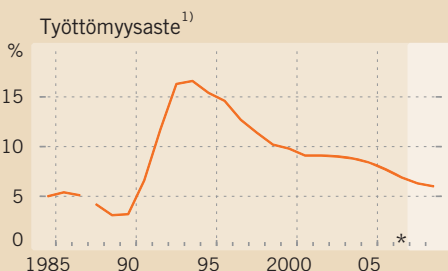
Kuluttajahintojen nousun arvioidaan kiihtyvän kuluvana vuonna selvästi, 3.2 prosenttiin. Inflaatiota vauhdittavia tekijöitä on useita. Asuntojen hintojen nousu, kohonneet korot ja kallis energia vauhdittavat inflaatiota vajaalla prosenttiyksiköllä. Elintarvikkeiden hintojen nousu vuoden alussa oli odottamattoman ripeää, ja uudet palkkaratkaisut voimistavat kotimaisia kustannuspaineita. Euron vahvistuminen on hillinnyt tuontihintojen nousua. Alkoholi- ja polttoaineveroja korotettiin vuoden alussa, mutta niiden kertaluonteinen vaikutus inflaativauhtiin katoaa ensi vuoden alussa. Vuonna 2009 inflaation odotetaan uudelleen hidastuvan vajaan 2 prosenttiin, kun hyödykeverojen korotukset eivät enää vaikuta, ruoan arvonlisävero alenee, ja korot ovat nykyistä matalammat.

TYÖLLISYYDEN PARANEMINEN JATKUU

Työllisyys lisääntyi viime vuonna selvästi varsinkin yksityisissä palveluissa ja rakentamisessa. Vuoden loppua kohti sekä työllisyyden paraneminen että avoimien työpaikkojen lisääntyminen kuitenkin hidastuivat. Pysyvien kokoaikaisten työsuhteiden vahva kasvu kertoo siitä, että yritykset varautuvat pahenevaan työvoimapulaan.

Ennustejaksolla kokonaistuotannon kasvun hidastuminen jarruttaa merkittävästi työllisyyden paranemista. Vielä tänä vuonna työpaikat lisääntyvät selvästi rakentamisessa ja yksityisillä palvelualoilla, mutta ensi vuonna työpaikkojen kasvu hidastuu. Teollisuuden työpaikat vähenevät. Ennustejakson lopulla vuonna 2009 työllisyysasteen arvioidaan lähentelevän 71 prosenttia ja työttömyysasteen laskevan 6 prosenttiin, kun varsinkin nuorten työllisyys paranee. Työllisiä ennakoidaan olevan 50 000 enemmän kuin vuonna 2007. Työttömien määrän arvioidaan vähenevän runsaalla 20 000 henkilöllä.

Taloudellinen kehitys

1) Vuodesta 1988 EU-harmonisoidun tilastoinnin mukaan.

Lähde: Tilastokeskus.

ETLA S08.1/y01

JULKISEN TALOUDEN YLIJÄÄMÄT PYSYVÄT MITTAVINA

Julkisyhteisöjen rahoitusylijäämä kohosi viime vuonna kansantalouden tilinpidon alustavien lukujen mukaan ennätyselliseen 9.4 miljardiin euroon ja 5.2 prosenttiin suhteessa kokonaistuotantoon. Julkisen talouden erinomainen rahoitusasema on paljolti suotuisan suhdannekehityksen ja työllisyyden paranemisen ansiota.

Ennustetun talouskehityksen toteutuessa julkisen talouden ylijäämä supistuu vain hieman 9 miljardin euron tuntumaan, mikä on kokonaistuotantoon suhteutettuna vajaat 5 prosenttia kuluvana

vuonna ja 4.5 prosenttia ensi vuonna. Eläkejärjestelmän osuus ylijäämästä on 3 prosenttiyksikköä. Valtiontalouden ylijäämän arvioidaan supistuvan tänä vuonna 1.7 prosenttiin ja ensi vuonna 1.3 prosenttiin. Kuntasektoriin on tulossa pieni ylijäämä.

Julkisten menojen nimellinen kasvu vauhdittuu ennustejaksolla 5 prosenttiin. Julkiset menot kasvavat reaalisesti kokonaistuotantoa hitaammin, mutta nimellisesti niiden osuus kokonaistuotannosta kohoaa vajaaseen 48 prosenttiin. Ansio-
tason nousuvauhdin kiihtyminen ja sosiaalietuuksien korottaminen kasvattavat erityisesti kuntien kulutusmenoja.

Kansainvälinen suhdannekehitys

Pitkään vahvana jatkunut maailmantalouden kasvu hidastuu tänä vuonna Yhdysvaltain talouden jarrutuksen voimasta. Asuntoinvestoinnit ovat vähentyneet Yhdysvalloissa jo kahden vuoden ajan ja vielä tänä vuonna niiden supistuminen leikkaa kokonaistuotannon kasvua. Myös kotitalouksien kulutuskysynnän heikkeneminen vaimentaa talouden aktiviteettia. Nämä tekijät yhdessä vahvan euron ja Yhdysvaltain asuntoluotto-markkinoilta alkunsa saaneiden kansainvälisten rahoitusmarkkinahäiriöiden (subprime-ongelmat) kanssa heikentävät Euroopan kasvunäkymiä. Japanin taloustilanne on hieman kohentunut. Kiinan ja useiden muiden kehittyvien maiden talouskasvu hidastuu, mutta pysyy vahvana. Energian ja muiden raaka-aineiden kallistuminen on kiihdyttänyt kuluttajahintojen nousua maailmanlaajuisesti.

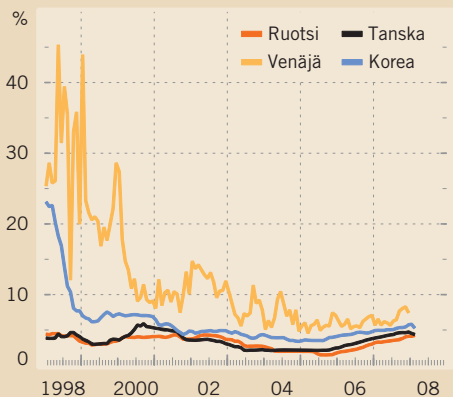
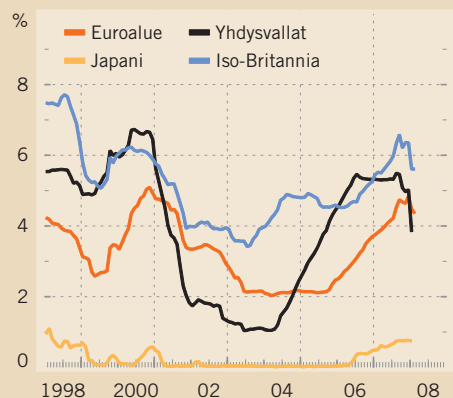
Yhdysvaltain talouskasvun laantuminen on alkanut korjata maailmantalouden pitkään jatkunutta tasapainotonta kasvua, jonka seurauksena Kiinalla ja yleisemminkin kehittyvillä mailla, Japanilla ja energiaa tuottavilla mailla on suuri rahoitusyliäämä (yliäämäinen vaihtotase) ja vastaavasti Yhdysvalloilla mittava rahoitusaliäämä (erittäin alijäämäinen vaihtotase).

Maailmantalouden epätasapaino tarkoittaa käytännössä sitä, että köyhät kiinalaiset ovat rahoittaneet rikkaiden amerikkalaisten kulutusta. Kiinan ja öljytuottajien tarjoaman rahoituksen turvin Yhdysvaltain talous on voinut kasvaa velkavetoisesti koko 2000-luvun. Kiinan investointitahti on jo pitkään ollut huima, ja viime vuonna investointien osuus kokonaistuotannon arvosta, eli investointiaste, oli lähes 50 prosenttia, mutta säästäminen on ollut vielä sitäkin vilkkaampaa. Yhdysvalloissa investointiaste oli 15.3 ja euroalueella 21.9 prosenttia.

Yhdysvaltain edellinen taantuma vuonna 2001 olisi voinut johtaa maailmantalouden kasvun ta-

sapainottumiseen. Terrori-iskuja seurannut raju talouden elvytys piti kuitenkin talouden epätasapainoisella kasvu-uralla. Subprime-lainanannon räjähdysmäinen kasvu vauhditti rakennusinvestointeja ja yksityistä kulutusta. Vahva kotimainen kysyntä ja tuonnin kasvu syvensivät vaihtotaseen vajeen pahimmillaan yli kuuteen prosenttiin

Keskeisiä 3 kk:n korkoja

Lähteet: Suomen Pankki, OECD.

ETLA S08.1/k05

suhteessa kokonaistuotannon arvoon. Tuolloin vajeen rahoittamiseksi tarvittiin kaksi kolmasosaa muun maailman rahoituslijäämistä. Yhdysvallat kestää alijäämiä muuta maailmaa paremmin, koska dollari on kansainvälinen laskutus- ja hinnoitteluväluutta. Velat ovat dollareissa ja varat pääosin ulkomaan valuutoissa. Dollarin heikkeneminen leikkaa maan ulkomaista nettovelkaa ja helpottaa talouden sopeutumista toisin kuin pienissä avotaluksissa.

Yhdysvaltain talous on jo selvästi tasapainottumassa. Heikentynyt dollari parantaa hintakilpailukykyä ja tukee vientiä, joka vetää tänä vuonna hyvin. Vastaavasti heikko dollari jarruttaa tuontia. Maailmantalouden kasvun näkökulmasta tuon-

nin hidastuminen on huono asia, mutta sitä lievittää öljyntuottajamaiden tuonnin kasvu, jonka tekevät mahdolliseksi kasvavat tulot öljyn viennistä. Kiinassa vaihtotaseen ylijäämän kasvu näyttää hiipuvan.

Taloussäkymiä varjostaa raaka-aineiden, etenkin energian, hintojen raju kohoaminen. Viime vuoden lopulla näytti jo siltä, että hinnat kääntyvät viimein laskuun. Dollarin heikennyttä (dollari)hinnat ponnahtivat kuitenkin uudelleen rajuun nousuun. Useiden raaka-aineiden varastot ovat poikkeuksellisen niukat. Lisäksi kysyntä on jatkunut vilkkaana, koska myös euromääräiset hinnat ovat nousseet.

Bruttokansantuotteen määrän muutokset ja inflaatio alueittain, %

	Bruttokansantuote					Kuluttajahinnat ²⁾					
	Paino ¹⁾	Keskimäärin				Keskimäärin					
	2005	2006*	2007*	2008 ^E	2009 ^E	2007→12 ^E	2006*	2007*	2008 ^E	2009 ^E	2007→12 ^E
Maailma	100.0	5.1	4.9	4.2	4.4	4.4
Pohjois-Amerikka	24.6	2.9	2.2	1.7	2.6	2.2	3.1	2.5	3.4	2.8	3.5
Yhdysvallat	22.5	2.9	2.2	1.5	2.5	2.2	3.2	2.5	3.5	2.8	2.9
EU25	23.2	3.1	2.9	2.0	2.3	2.4					
EU15	21.1	2.8	2.6	1.8	2.1	2.1	2.2	2.0	2.6	2.2	2.1
EU13	16.8	2.9	2.5	1.8	2.1	2.0	2.1	1.9	2.6	2.2	2.0
Saksa	4.6	2.9	2.5	1.8	2.0	2.0	1.7	1.9	2.2	1.7	1.7
Ranska	3.4	2.2	2.0	1.6	2.0	1.8	1.9	1.6	2.4	2.0	1.8
Italia	3.0	2.2	1.5	1.1	1.5	1.4	2.2	1.6	2.7	2.7	2.2
Suomi	0.3	4.9	4.4	2.7	3.0	2.8	1.6	2.5	3.2	1.8	2.0
EU3											
Iso-Britannia	3.5	2.8	3.1	1.5	2.1	2.4	2.3	2.4	2.7	2.1	2.3
Ruotsi	0.5	4.1	2.6	2.4	2.2	2.4	1.4	2.1	2.4	2.1	2.1
Uudet EU:n jäsenet	2.1	5.9	5.5	5.0	4.6	4.8	2.3	2.5	2.1	2.5	2.5
Venäjä	3.1	6.7	8.1	8.0	6.5	6.6	10.0	10.0	9.0	8.0	9.2
Aasia	32.2	8.3	8.2	7.5	7.4	7.6	2.7	2.7	2.7	2.7	2.7
Japani	7.0	2.4	2.1	1.5	1.8	1.7	0.2	0.2	0.5	0.5	0.8
Kiina	9.7	11.1	11.4	10.0	9.0	9.3	1.5	4.9	6.0	5.0	3.2
NIE4³⁾	3.2	5.3	5.4	4.8	4.9	5.0	1.6	2.2	3.0	2.7	1.6
Teollisuusmaat	61.6	3.0	2.6	1.9	2.5	2.3	2.4	2.0	2.7	2.2	2.3

¹⁾ Ostovoimapariteettipainot.

²⁾ Kansalliset indeksit.

³⁾ Etelä-Korea, Taiwan, Hongkong ja Singapore.

Lähteet: OECD, IMF, kansalliset tilastot, ETLA.

Maailmantalouden kehityksen kannalta on keskeistä, kuinka keskuspankit odottavat inflaatio-odotusten kehittyvän. Jos on merkkejä inflaatio-odotusten vahvistumisesta, keskuspankit kiristävät rahapolitiikkaansa. Viime vuosina globalisaatio on hillinnyt hintojen nousupaineita ja tehnyt vahvan kasvujakson mahdolliseksi. Keskuspankit ovat voineet pitää rahapolitiikan maltillisena raaka-aineiden hintojen rajusta noususta huolimatta. Inflaatio-odotusten on toistaiseksi arvioitu pysyvän hallinnassa, vaikka huolestuttavia merkkejä on havaittavissa sekä raaka-aine- että työmarkkinoilla.

YHDYSVALLAT ON TAANTUMAN PARTAALLA

Yhdysvaltain talouskasvu miltei pysähtyi viime vuoden lopulla asuntoinvestointien romahduksen takia. Asuntomarkkinoiden lamaan iski hyvässä vauhdissa olevaan talouteen, sillä vielä kolmannella neljänneksellä kokonaistuotanto lisääntyi 4.9 prosentin vuosivauhtia edellisestä neljänneksestä. Silloin yksityinen kulutus, nettovienti ja varastojen lisäys tukivat kysyntää, ja investoinnit (pl. asuinrakentaminen) lisääntyivät lähes 10 prosentin vuosivauhtia. Tästä lähtökohdasta ETLA monien muiden tavoin arvioi viime syksynä, että keskuspankit saavat tilanteen

hallintaan ja tilanteesta selvittää säikähdyksellä. Sen jälkeen asuntomarkkinoiden ongelmat ovat syventyneet yleiseksi rahoitusmarkkinakriisiksi, joka on lisännyt epävarmuutta ja osoittautunut odotettua vaikeammaksi.

Maan keskuspankin tehtävä on huolehtia rahoitusjärjestelmän vakaudesta. Se on lisännyt markkinoiden likviditeettiä, ottanut käyttöön uusia rahoitusmuotoja ja ollut entistä liberaalimpi vakuuksien suhteen. Lisäksi keskuspankki on viime syyskuun jälkeen alentanut ohjauskorkoaan viisi kertaa, yhteensä 2.25 prosenttiyksiköllä. Tammi-kuun 22. päivänä – tavanomaisten avomarkkinakomitean kokousten välissä – se laski yllättäen korkoa yhdellä kertaa peräti 0.75 prosenttiyksiköllä. Keskuspankin huoli rahoitusmarkkinoiden ongelmista ja niiden eskaloitumisesta makrotalouden jäähdyttäväksi häiriöksi on todellinen. Yhdysvaltain hallitus tukee kysynnän kasvua tukipaketilla, jonka suuruus vastaa noin prosenttia BKT:sta.

Taloutta elvytetään tilanteessa, jossa energian ja muiden raaka-aineiden kallistuminen on kiihdyttänyt inflaation yli 4 prosenttiin. Keskuspankki tavoittelee ”maksimaalista työllisyyttä, hintava-

Yksityinen kulutus ja kiinteät investoinnit alueittain, määrän muutos, %

	Yksityinen kulutus					Kiinteät investoinnit				
	2006*	2007*	2008 ^E	2009 ^F	2007→12 ^E	2006*	2007*	2008 ^E	2009 ^E	2007→12 ^E
OECD	2.7	2.3	1.6	1.7	1.9	3.4	1.4	1.4	2.6	1.9
Yhdysvallat	3.1	2.9	1.5	1.8	2.2	3.0	-1.1	0.0	3.0	1.6
EU15	2.0	1.8	1.8	1.8	1.8	5.7	4.3	2.6	2.6	2.8
EU13	1.8	1.4	1.7	1.9	1.7	4.4	4.8	2.5	2.7	2.9
Saksa	1.0	-0.5	1.4	1.4	1.1	6.1	5.0	3.2	3.2	3.2
Ranska	2.2	2.2	1.9	2.2	1.9	4.1	3.8	2.6	2.3	2.2
Italia	2.0	1.4	1.0	1.1	1.3	2.4	1.2	1.5	1.7	1.4
Suomi	4.1	3.7	2.6	2.9	2.5	4.8	7.6	6.4	5.0	3.5
EU3										
Iso-Britannia	2.1	3.2	1.9	1.7	2.3	7.9	5.0	2.6	1.9	2.8
Ruotsi	2.8	3.2	2.0	1.3	2.3	7.9	8.0	6.6	5.3	6.3
Japani	3.1	1.4	1.1	0.8	0.9	-0.9	-0.1	0.5	0.7	0.4

Lähteet: OECD, kansalliset tilastot.

kautta ja kohtuullisia pitkiä korkoja”. Se korostaa nykytilanteessa työllisyyden ylläpitoa ja rahoitusmarkkinoiden vakauden turvaamista. Työllisyys on alkanut jo supistua, joten korkoa lasketaan vielä lisää. Vasta kun talouden käänne parempaan varmistuu, korot kääntyvät nousuun.

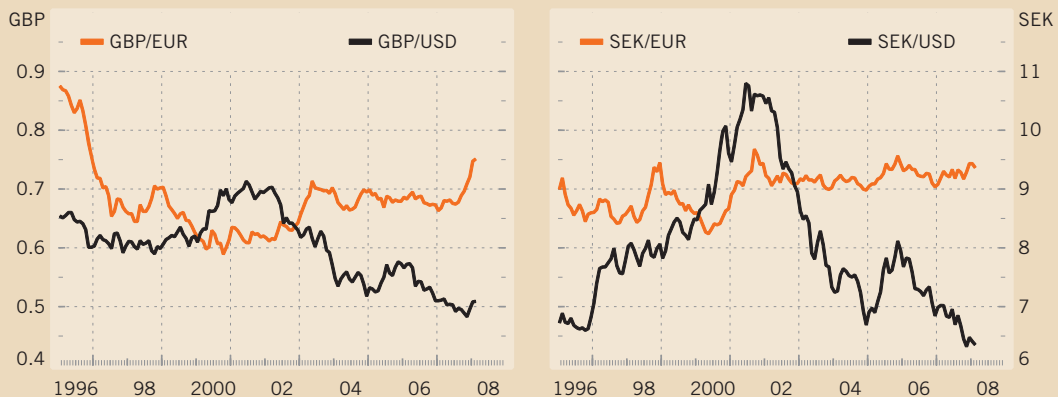
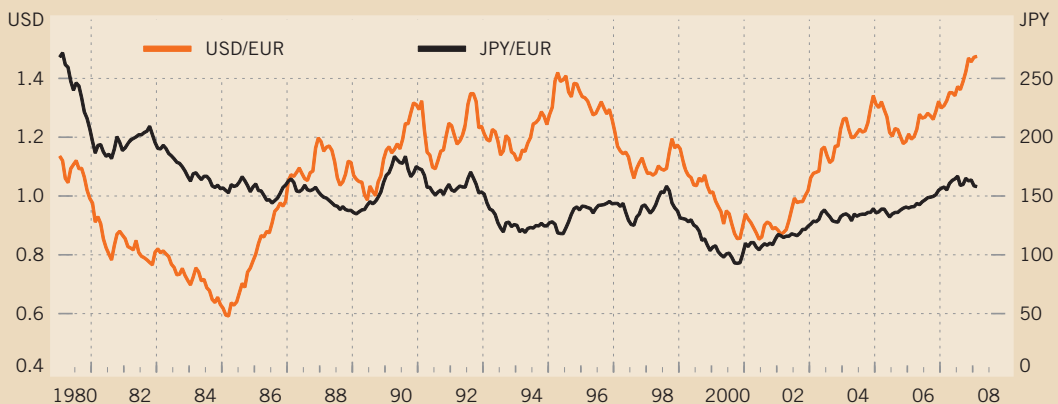
Ennustemme olettaa, että Yhdysvaltain kokonaistuotanto junnaa vuoden alkupuoliskon käytännössä paikallaan. Vahvasti elyvä talouspolitiikka ja vienti, jota halpa dollari tukee, kääntävät

talouden nousuun tulevan kesän aikana. Kasvu on rakenteellisesti aiempaa terveemmällä pohjalla, koska kotitaloudet sulattelevat suurta velka- taakkaansa. Kulutuksen hidas kasvu liittyy säästämisen nousuun, joka pienentää vaihtotaseen vajetta.

EUROALUE PÄIHITTÄÄ TÄNÄ VUONNA YHDYSVALLAT

Vuosi 2007 oli euroalueen taloudelle parempi kuin mitä 2.6 prosentin kasvuluku antaa aihetta ajatella. Kasvua jarrutti etukäteen tiedossa ollut

Eräitä euron valuuttakursseja

arvonlisäveron korotus Saksassa vuoden 2007 alussa, joka aikaisti osan vuoden 2007 kulutuksesta vuoteen 2006.

Vuoden alku oli odotettua parempi, vaikka arvonlisäveron korotus pienensi mm. kaupan kasvua. Poikkeuksellisen lämmin alkutalvi lisäsi vastavasti rakentamista epätavalliseen aikaan, minkä vuoksi talous kasvoi toisella neljänneksellä hyvin hitaasti, vuositasolle korotettuna vain 1.2 prosenttia edellisestä neljänneksestä. Kolmannella neljänneksellä vienti ja julkinen kulutus piristivät kokonaistuotannon kasvua. Kotimainen kysyntä ei ole kuitenkaan vauhdittunut odotetusti. Viime vuoden neljännellä neljänneksellä yksityinen kulutus jopa supistui edellisestä neljänneksestä ja vuodentakaiseen verrattuna se kasvoi vain hieman yli prosenttiin.

Euroalueen talouslukuja, %

	2006*	2007*	2008 ^E	2009 ^E
Yksityinen kulutus	1.7	1.4	1.7	1.9
Julkinen Kulutus	2.2	1.9	1.4	1.5
Kiinteät bruttoinv.	4.4	4.8	2.5	2.7
Kotimainen kok.kys.	2.3	2.3	1.9	2.1
Vienti	8.3	6.4	3.7	4.1
Tuonti	6.8	5.5	4.2	3.9
BKT	2.9	2.5	1.8	2.1
Teollisuustuotanto	3.9	3.2	3.1	2.1
Inflaatio, HICP	2.3	2.1	2.6	2.2
Työttömyysaste	8.4	7.4	7.2	6.8

Lähteet: Euroopan komissio, kansalliset tilastot.

Julkisen sektorin tasapaino EU15-maissa

	Budjettijäämä/BKT, %				Bruttovelka/BKT, %			
	2006	2007*	2008 ^E	2009 ^E	2006	2007*	2008 ^E	2009 ^E
Saksa	-1.6	0.0	-0.1	-0.1	67.5	64.6	62.4	60.7
Ranska	-2.5	-2.3	-2.8	-2.6	64.1	65.1	65.3	65.4
Italia	-4.4	-2.5	-2.6	-2.6	106.7	105.0	104.5	100.6
Iso-Britannia	-2.7	-3.1	-3.1	-2.8	43.6	44.7	45.5	45.9
Espanja	1.8	1.8	1.1	0.7	39.7	39.4	34.7	32.2
Alankomaat	0.5	-0.2	0.4	1.1	48.6	47.1	46.4	43.6
Belgia	0.3	0.4	1.0	1.4	88.1	85.3	81.1	79.1
Ruotsi	2.4	3.1	2.9	2.4	47.8	39.5	34.9	31.9
Itävalta	-1.4	-0.8	-0.5	-0.5	60.7	61.5	59.5	57.5
Tanska	5.1	4.9	3.5	3.2	30.3	25.6	21.7	17.4
Suomi	3.7	5.2	4.9	4.5	39.2	34.9	32.3	29.9
Portugali	-3.9	-3.1	-2.7	-2.0	64.8	65.5	65.4	64.6
Kreikka	-2.4	-2.5	-2.5	-1.9	107.3	93.8	90.8	86.3
Irlanti	2.9	0.0	-0.3	0.1	25.1	24.6	23.7	21.8
Luxemburg	0.7	1.2	1.0	1.7	6.6	9.3	12.2	14.6
EMU	-1.5	-0.7	-0.9	-0.8	68.5	67.7	66.0	64.0
EU15	-1.5	-0.9	-1.1	-1.0	66.5	62.5	61.2	59.5
USA	-3.1	-3.0	-3.7	-3.5	60.8	62.2	62.6	63.0
Japani	-2.9	-3.4	-4.0	-3.5	177.2	180.3	181.0	180.2

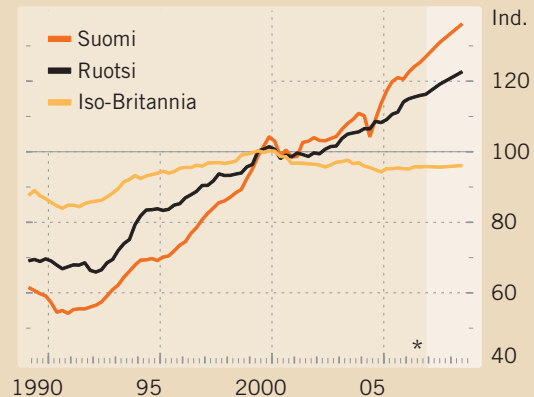
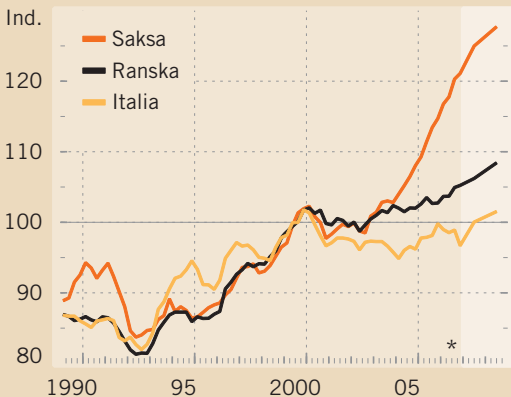
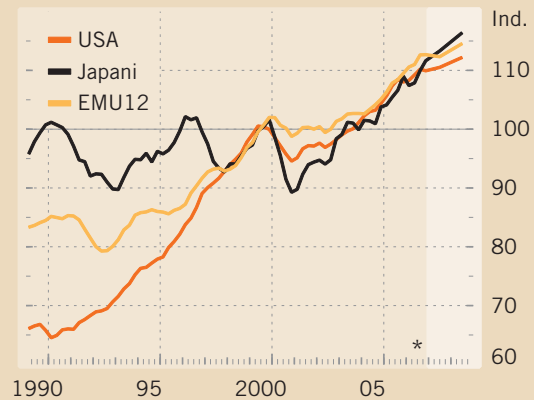
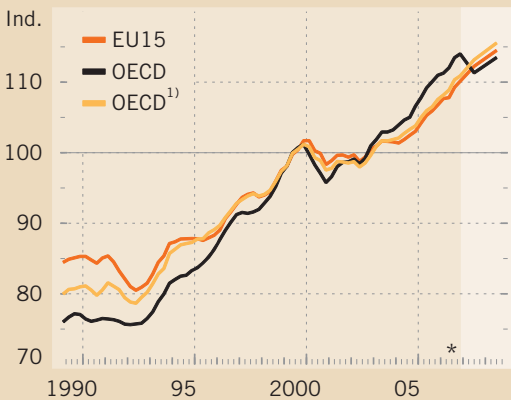
Lähteet: OECD, Euroopan komissio, kansalliset tilastot.

Kotimaista kysyntää hillitsevät tänä vuonna raaka-aineiden hintojen nousu, euron raju vahvistuminen dollariin nähden, kansainvälinen rahoitusmarkkinakriisi sekä kaikkien näiden tekijöiden lisäämä epävarmuus tulevasta. Toisaalta tuotannon jo toteutunut vahvistuminen ja työttömyysasteen selvä aleneminen parantavat mm. yksityisen kulutuksen kasvumahdollisuuksia.

Euroopan keskuspankki on hankalassa välikädessä. Yhdysvaltain keskuspankki on alentanut

korkeaan reilusti ja todennäköisesti laskee sitä lisää laantuneen talouskasvun käynnistämiseksi. Euron hinta on kohonnut jo yli 1.50 dollariin. Samalla inflaatio on kiihtynyt selvästi yli keskuspankin tavoitteen ("alle mutta lähellä kahta prosenttia"). Euroalueen harmonisoitu inflaatiomittari näytti sekä tammikuussa että ennakoidusti helmikuussa 3.2 prosentin nousua vuodentakaisesta. Inflaatiota on kiihdyttänyt erityisesti energian hinnan nousu.

Teollisuustuotannon määrä kausitasoitettuna (2000 = 100)

1) 11 tärkeintä länsivientimaata Suomen vientiosuuksilla painotettuna.

Lähteet: OECD, Tullihallitus, Tilastokeskus.

ETLA S08.1/k01

Ennustemme olettaa, että euro maksaa kevään ajan enemmän kuin 1.50 dollaria. Dollari vahvistuu vähitellen sitä mukaa, kun talouden näkymien koheneminen Yhdysvalloissa varmistuu. Euroopan keskuspankin odotetaan alentavan korkoaan vain vähän, koska se painottaa inflaatiota enemmän kuin Yhdysvaltain keskuspankki.

Euroalueen julkisen sektorin vaje supistui toissa ja viime vuonna vahvan talouskasvun kerryttämän runsaan verokertymän takia tuntuvasti. Maittaiset erot ovat kuitenkin tuntuvat.

Ulkomaankauppa on pysynyt **Saksan** keskeisenä veturina. Viennin vaikutus talouskasvuun (vuodentakaiseen verrattuna) vaihteli viime vuonna toisen neljänneksen 2.2 ja viimeisen neljänneksen 0.8 prosenttiyksikön välillä. Vienti on siis vetänyt hyvin, kun taas tuonnin kasvu on keskimäärin pysynyt selvästi viennin kasvua laimeampana.

Saksan kotimainen kysyntä on pysynyt vaimeana. Viime vuoden lopussa se jopa supistui edellisestä neljänneksestä ja oli vain vajaan prosentin vuodentakaista korkeampi, kun sekä yksityinen kulutus että rakentaminen supistuivat. Kotimaisen kysynnän odotettua käynnistymistä ovat viivästyttäneet kansainvälinen rahoitusmarkkinakriisi ja maailmantalouden odotettu heikentyminen. Saksan vaikean työttömyyden väheneminen paraneminen toisaalta tukee yksityisen kulutuksen vauhdittumista. Työttömyysaste on parin viime vuoden aikana alentunut nopeasti. OECD:n standardoima, kansainvälisesti vertailukelpoinen työttömyysaste oli 10.6 prosenttia vuonna 2005 ja 9.8 prosenttia vuonna 2006. Kuluvan vuoden tammikuussa se oli enää 7.6 prosenttia.

Lähivuosina Saksan kustannuskilpailukyvyyn heikkeneminen vaimentaa ulkomaankauppaa, ja vahva talouskasvu hidastuu. Yksikkötyökustannukset (tuottavuudella korjatut palkat) ovat pitkää aikaa nousussa, euro on vahvistunut rajusti ja markkinoiden kysyntä vaimenee. Kotimaisen kysynnän vahvistuminen ei kykene paikkaamaan viennin kasvun hidastumista.

Ranskassa talouskasvun moottori on tänä ja ensi vuonna kotimainen kysyntä. Teollisuusmaiden aktiviteetin vaimentuminen vaikeuttaa vientiä ja toisaalta tuontakilpailu kiristyy. Yksityisen kulutuksen odotetaan jatkavan parin prosentin kasvussa. Heikomman kehityksen riskiä lisäävät kuitenkin energian hinnan kohoaminen ja kuluttajien luottamuksen heikkeneminen – tammikuussa luottamusindikaattori oli alimmilleen pariikymmeneen vuoteen. Toisaalta työllisyysasteen paraneminen prosenttiyksiköllä vuodentakaisesta tukee ostovoimaa ja kulutusta. Investointitahti hidastuu, mutta jatkuu kuitenkin kohtuullisen vahvana. **Italian** poliittinen epävakaus vaikeuttaa talouspolitiikan harjoittamista. Kuluvana vuonna kasvun odotetaan jäävän vain yhteen prosenttiin. Tämä pysäyttäne työttömyysasteen alenemisen ja verotulojen vahvan kasvun. Viime vuoden myönteisen talouskehityksen ja verojärjestelmän uudistamisen takia budjettivajeen BKT-suhte pienentyi runsaaseen kahteen prosenttiin toissavuoden 4.5 prosentista. Nyt tilane jälleen heikkenee, kun talouskasvun hidastuminen vientimaissa nakertaa vientikysyntää.

Ison-Britannian talouskasvu jatkui viimeisellä neljänneksellä lähes edellisen neljänneksen 2.4 prosentin (vuositasolle korotettua) tahtia. Palveluiden vilkas kysyntä piti kasvua yllä. Tehdasteollisuuden tuotanto polki paikallaan. Kuluvana vuonna talouskasvu hidastuu selvästi, kun yksityinen kulutus ja investoinnit menettävät puhtiaan hintojen nousun ja luottomarkkinoiden ongelmien takia. **Ruotsin** talous kasvoi viime vuoden lopulla yli kolmen prosentin vuositasolle korotettua vauhtia. Barometritiedot viittaavat siihen, että kasvu olisi sen jälkeen hieman hidastunut. Tästä huolimatta Ruotsin talouskasvu jatkuu euroaluetta vahvempina molempina ennustevuosina. **Tanskassa** työvoimapula jarruttaa talouden kasvua ja kiihdyttää palkkapaineita. Tanskan vahva julkisen sektorin ylijäämä supistuu, mutta säilyi BKT-suhteella mitattuna EU-maiden suurimpana mm. energian tuotannosta saatavien tulojen tunnetun kasvun ansiosta.

Raaka-aineiden maailmanmarkkina-hinnat, 2000=100

12 kk:n muutokset

Energiaraaka-aineet

Muut kuin energiaraaka-aineet

Teollisuuden raaka-aineet

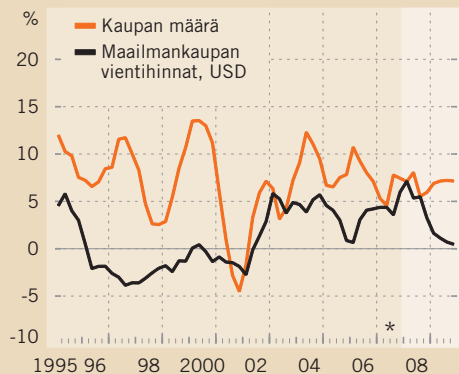
Lähteet: HWWA, Suomen Pankki. ETLA S08.1/k03

Venäjän ja **Norjan** talusnäkymät ovat vahvasti sidoksissa energian hinnan kehitykseen. Energian raju kallistuminen on parantanut tuntuvasti molempien maiden talusnäkymiä. Raakaöljyn ja kaasun vienti toi viime vuonna 22 prosenttia Norjan ja liki puolet Venäjän vientituloista. Energian saatavuus vaikeutuu, jos maailmantalouden kasvu jatkuu kohtuullisena. Silloin energian hinnat pysyvät korkeina, ja se tukee Norjan ja Venäjän talouksia. Jos maailmantalous sitä vastoin ajautuisi taantumaan, etenkin Venäjän talous olisi vaikeuksissa. Molemmat maat pyrkivät vakausrahojen avulla suojaamaan taloutta kahta uhkaa vastaan. Yhtäältä hyvä öljyn hinnan kehitys helposti murentaa muun talouden kasvuedellytyksiä ("hollannintauti"), ja toisaalta rahasto on vakuutus pahan päivän varalle, sillä se sallii öljytulojen käytön jaksottamisen tuleville sukupolville.

AASIAN KASVUTAHTI PYSYY HIDASTUMISESTA HUOLIMATTA NOPEANA

Kiinan kokonaistuotanto kasvoi viime vuonna 11.4 prosenttia. Maan taloudellinen aktiviteetti on viime vuosina vilkastunut, vaikka hallitus on ylikuumenemisen pelossa pyrkinyt rajoittamaan kysynnän kasvua. Kehitys on ollut huikea sen jäl-

Maailmankauppa, %-muutos

Lähteet: OECD, IMF.

ETLA S08.1/k06

keen, kun maassa päätettiin vuonna 1979 siirtä markkinaehtoisemman talouden suuntaan, ja vuotuinen keskiprosentti on ollut noin 10 prosenttia.

Raju kasvutahti ja köyhän kehitysmaan vähittäinen vaurastuminen on perustunut rajuun rakennemuutokseen. Ostovoimaerot huomioon ottavan mittauksen mukaan Kiina on maailman toiseksi suurin talous Yhdysvaltojen jälkeen. Tämänkaltaiset mittaukset ovat verrattain epätarkkoja, kuten Kiinan globaalin tuotanto-osuuden tarkistus viime joulukuussa osoittaa. Maailmanpankin laskelmien mukaan, johon kiinalaiset ottivat ensimmäisen kerran osaa, Kiinan arvioitu tuotanto-osuus vuonna 2005 tarkistettiin 14.4 prosentista 9.7 prosenttiin. BKT:n tasokorjauksesta huolimatta Kiina pysyi maailman toiseksi suurimpana taloutena, ja sen kehitys on joka tapauksessa vaikuttanut vahvasti muuhun maailmaan. Useat raaka-ainemarkkinat ovat Kiinan vahvan imun takia kokeneet kysyntäsokin ja siihen liittyvän hintojen moninkertaistumisen.

OECD:n laskema indikaattori ennakoii Kiinan kasvun hidastuvan kuluvan vuoden aikana. Näin mekin oletamme, koska Yhdysvaltojen talousongelmat heijastuvat väistämättä Kiinaan. Kiina talouskasvu jatkuu silti vahvana. Investointivetoista kasvua vauhdittavat infrastruktuurihankkeet (voimalaitokset, tiet, lentokentät ja satamat), jotka ovat väistämättä isoja ja pitkäkestoisia. Sellaisten hankkeiden keskeyttäminen olisi hyvin kallista.

Kiinan tuntuvasti kiihtynyt inflaatio syö kansalaisten ostovoimaa ja heikentää pyrkimyksiä lisätä kotitalouksien kysyntää mm. vaihtotaseen ylijäämän keventämiseksi. Viime vuonna kuluttajahinnat nousivat 4.8 prosenttia, ja tammikuussa nousu oli jo 7.1 prosenttia. Hinnat nousivat maaseudulla nopeammin kuin kaupungeissa. Polttoaineiden säädellyt hinnat nousivat kymmenyksen. Hallitusta huolestuttaa se, että ruoka kallistui peräti 18.2 prosenttia.

Kiinan ohella useat muut Aasian kehittyvät ja kehittyneet taloudet kasvavat nopeasti. Esimerkiksi **Intian** kasvu on kiihtynyt 2000-luvulla keskimää-

rin 7 prosenttiin 1990-luvun vajaan kuudesta prosentista.

Japanin talouskasvua on hidastanut Yhdysvaltain tapaan asuntoinvestointien romahdus kuluvan vuoden aikana. Asuinrakennusinvestoinnit olivat vuoden lopussa hieman yli viidenneksen pienemmät kuin vuotta aikaisemmin. Kausitasoitettuna asuinrakennusinvestoinnit putosivat edellisestä neljänneksestä peräti 9.3 prosenttia (eli vuositason korotettuna runsaat 40 prosenttia). Jos asuntoinvestoinnit olisivat pysyneet edes edellisen neljänneksen tasolla, olisi BKT:n lisäys ollut vuositason korotettuna lähes 5 prosenttia.

Viennin vahva veto on ollut rohkaisevaa. Japanin tärkein vientimarkkina on Yhdysvallat – osuus viennistä on runsas viidennes. Kiinan osuus Japanin viennistä on noin 15 prosenttia. Yhdysvaltain talousongelmat eivät ole toistaiseksi horjuttaneet Japanin ulkomaankauppaa. Yhdysvaltain kysynnän merkitys korostuu epäsuorassa viennissä Kiinan ja muiden Aasian maiden kautta. Aasian maat tuovat yhteensä lähes puolet Japanin viennistä, joten niiden kasvuvireen säilyminen on Japanille erittäin tärkeää.

Japanin kotimaisen kysynnän pysyvä vahvistuminen on edelleen epävarmaa, vaikka asuntomarkkinoiden pohjakosketus lienee jo käsillä. Kotimainen kysyntä on edelleen pyristelemässä irti deflaatiosta eli hintojen laskusta. Epävarmuuden kasvua ilmentää kuluttajien luottamuksen putoaminen helmikuussa alimmilleen viiteen vuoteen. OECD:n laskema Japanin talouskasvua ennakoiva indeksi vahvistui tammikuussa, mutta pysyi selvästi viime vuoden tasoa alempana. Keskuspankki pitää ohjauskorkonsa lähiaikoina ennallaan.

RAAKA-AINEIDEN HINNAT UUSIIN ENNÄTYKSIIN

Raaka-aineiden hinnat ovat kohonneet kuluvan vuoden alussa uusiin ennätyksiin sekä dollareissa että euroissakin mitattuina. Dollarihintojen nousu on osin odotettua, koska dollari on heikentynyt selvästi euroon nähden. Eurohintojen nousu on sen sijaan pulmallisempi, koska se kertoo

periaatteessa tiukasta raaka-aineiden markkinatilanteesta huolimatta Yhdysvaltain kysynnän odotetusta notkahtamisesta.

Muut kuin energia-raaka-aineet kallistuivat viime vuonna hampurilaisen HWWI-indeksin mukaan dollareissa 17.6 prosenttia ja euroissa 7.9 prosenttia. Eniten kallistuivat kasvisöljyt, puutavara ja viljatuotteet. Kasvisöljyjen ja viljan hintaa ovat nostaneet erityisesti eräiden tärkeiden tuotantoalueiden kehnot sääolot sekä lisääntyvä vaihtoehdoisen energian tuotanto, joka lisää näiden tuotteiden ja niiden substituuttien käyttöä polttoaineina ja kiristää kilpailua maankäytöstä.

Raaka-aineiden hinnat ovat moninkertaistuneet kuluvaan vuosikymmenen aikana. Vuoden 2007 viimeisellä neljänneksellä energian hinta oli HWWI-indeksin mukaan dollareissa mitattuna 4.3-kertainen vuoden 2001 kolmanteen neljänneksen verrattuna. Muut kuin energiaraaka-aineet olivat puolestaan kallistuneet 2.5-kertaisiksi. Euron vahvistumisen takia euroissa mitatut hinnat ovat nousseet dollarihintoja tuntuvasti maltillisemmin. Euroissakin mitattuna energian hinta on kuitenkin 2.1-kertaistunut, ja muiden kuin energiaraaka-aineiden hinta kohonnut 1.5-kertaiseksi.

Maailmantalouden vahva kasvu on nostanut raakaöljyn hinnan kevään aikana uusiin ennätyksiin, vaikka Yhdysvallat ovat taantuman partaalla. Korkeimmillaan ns. kevyiden öljylaatujen hinnat olivat maaliskuun puoliväliin mennessä jo ylittäneet 110 dollaria tynnyriltä. Ns. raskaat laadut (Dubai, Urals) ovat olleet tuntuvasti edullisempia.

Raakaöljyn reaalin hinta (Brent) on teollisuustuotteiden hinnoin arvioituna jo selvästi 1980-luvun alun huippuhintaa korkeampi. Näin se on myös kuluttajahinnoin arvioituna, joskin ero on tuntuvasti pienempi. Öljyn hinnan nousun aiheuttama sokki on vakava, mutta sen kansantaloudellisia vaikutuksia pienentävät useat tekijät. Toisaalta sokki on seurausta kysynnän vahvasta kasvusta eikä niinkään tarjonnan leikkaamisesta, joten öljytuottajat (ja Kiina) ovat rahoittaneet

Kansainväliset Suhdanteet -aikakauskirja

Kansainväliset Suhdanteet -raportti esittää Suhdannetta yksityiskohtaisemmin kansainvälisen talouden merkittävimmät viimeaikaiset tapahtumat sekä todennäköisimmän suhdannekehityksen. Tavoitteena on antaa esimerkiksi yritysjohdolle selkeää, valmiiksi mietittyä tietoa päätöksenteon tueksi. Lukijalle tarjotaan samalla mahdollisuus omaehtoiseen, kriittiseen arviointiin vertaamalla keskeisten ennustajien arvioita sekä tarkastelemalla graafisesti keskeisimpien talouden muuttujien viimeaikaista kehitystä.

Raportti ilmestyy neljä kertaa vuodessa sekä suomen- että englanninkielisenä. Lisäksi raportista on kaksikielinen verkkoversio www.sivuina. Elektronisen version kuvat päivitetään kerran kuukaudessa. Sivulta on tulostettavissa paperiraportissa olevan informaation ohella laadukkaita värikalvoja ja suhdannekehitykseen raporttia syvemmin porautuvia artikkeleita. Luonnollisesti sivulle on kerätty myös lukuisia joukko muita hyödyllisiä www.sivujen osoitteita. Raportti täydentää olennaisesti Suhdannejulkaisusta saatavaa kansainvälisen talouden tietoutta.

Kansainväliset Suhdanteet kestotilauksena 200 euroa (pdf), 220 euroa (paperiversio).

Verkkoversio vuonna 2008 600 euroa.

Internet osoitteet: <http://www.etla.fi/kansuh> ja <http://www.etla.fi/kansuhE>.

WORLD COMMODITY PRICES – raaka-aineiden maailmanmarkkinahinnat

-katsaus sisältää ennusteet mm. useiden kymmenien yksittäisten hyödykkeiden ja hyödykeryhmien hintakehityksestä sekä dollareissa että euroissa. Mukana on myös katsaus tärkeimpien hyödykkeiden markkinatilanteeseen. Katsaus on englanninkielinen sisältäen suomenkielisen tiivistelmän.

World Commodity Prices -katsaus ilmestyy kaksi kertaa vuodessa, toukokuussa ja lokakuussa.

Kestotilauksena 160 euroa.

Tilaajakohtaisella käyttäjätunnuksella toimiva World Commodity Prices -verkkoversio maksaa vuonna 2008 308 euroa.

Katso tarkemmin ETLAn kotisivulta: www.etla.fi

öljylaskun lisäystä. Öljyintensiteetit ovat toisaalta pudonneet puoleen edellisen sokin ajoista. Lisäksi rahapolitiikka on ollut maltillista.

Raaka-aineiden hinnan nousu liittyy kehittyvien maiden ja etenkin Kiinan pitkään jatkuneeseen vahvaan kasvuun. Kasvu on ollut hyvin raaka-aineintensiivistä, mikä on painanut useiden raaka-aineiden, etenkin energian ja metallien, varastot hyvin pieniksi. Tällaisessa tilanteessa hinnat nousevat rajusti ja myös vaihtelevat voimakkaasti heijastellen odotusten muutoksia tulevasta kysynnästä ja tarjonnasta. Nykynäkömin hinnan kallistuminen on pysyvää, ja hinnat saattavat edelleen nousta tuntuvastikin. Yhdysvaltain ajautuminen syvään taantumaan kääntäisi kehityksen, koska se vaarantaisi muunkin maailmantalouden kasvun.

Lähivuosikymmeninä öljyn kysynnän tyydyttäminen on olennaisesti vaikeampaa kuin aiemmin. Äärellisenä luonnonvarana raakaöljy luonnollisesti hupenee koko ajan, kun sitä käytetään. Alhaisilla kustannuksilla tuotettavissa olevan öljyn tarjonta kääntyy laskuun luultavasti melko pian. Tarjonnan lisäys edellyttää turvautumista kalliisiin öljyn tuotantomuotoihin. Raakaöljy, kuten muutkin raaka-aineet, hinnoitellaan markkinoille tulevan, kustannuksiltaan kalleimman öljyn mukaan. Tämä merkitsee sitä, että jos ei keksitä nerokkaita tapoja säästää energiaa tai alentaa sen tuotantokustannuksia, öljyn kalleus ja hinnan kohoaminen ovat pysyviä ilmiöitä.

Lähivuosina Euroopan unionin kasvihuonepäästöpolitiikka yhdistyneenä alueen odotettuun melko vahvaan talouskasvuun nostaa tuntuvasti hiilidioksidipäästöoikeuksien hintaa. Myös sähkön hinta kohoaa Euroopan unionissa, elleivät talvet pysy poikkeuksellisen lämpiminä. Sähkön hinta nousee tuntuvasti, jos tarjonnassa tarvitaan säästövoimana fossiilisia polttoaineita. Niiden käyttö lisää hiilidioksidipäästöjä ja edellyttää päästöoikeuksien hankkimista. Päästöoikeuksista tulee lähivuosina tiukan markkinatilanteen takia hyvin kalliita, mikä nostaa fossiilisten polttoaineiden hintaa. Sähkön hinta määräytyy pitkälti kalleimman tuotannossa käytettävän polttoaineen, tyypillisesti fossiilisen polttoaineen, perusteella, vaikka valtaosa sähköstä pystyttäisiin tuottamaan hyvin halvalla.

MAAILMANKAUPAN KASVU HIDASTUU

Maailmankaupan kasvu on viime vuosina myönteisesti maailman kokonaistuotannon kasvua, mutta ollut sitä tuntuvasti nopeampaa. Maailmankaupan kasvu huipentui hollantilaisen CBP-tutkimuslaitoksen mukaan 10.9 prosenttiin jo vuonna 2004, minkä jälkeen kasvu on hidastunut. Viime vuonna maailmankauppa lisääntyi määrällisesti 6.6 prosenttia. Tänä vuonna muutos on lähes samansuuruinen, mutta ensi vuonna kauppa lisääntyy talouskasvun kiihtyessä.

Maailmankaupan dollarihintojen viime vuosien nousu oli ripeimmillään 9.7 prosenttia vuonna 2003. Viime vuonna maailmankaupan hintojen nousu vauhdittui 7.7 prosenttiin dollarin heikentymisen ja raaka-aineiden kallistumisen takia. Tänä vuonna hinnat nousevat uuteen ennätysseen, mikäli dollari pysyy odotetusti heikkona, evätkä raaka-aineiden hinnat putoa rajusti.

Kotimainen suhdannekehitys

Vienti

MAAILMANTALouden EPÄVARMUUS HEIKENTÄÄ VIENNIN KASVUA

Näkemyksemme Suomen viennin kehityksestä on muuttunut jonkin verran synkemmäksi, ja alennamme kuluvan vuoden tavaraviennin kasvunusteemme runsaalla prosenttiyksiköllä 4.6 prosenttiin. Palvelut mukaanlukien viennin arvioidaan tänä vuonna kasvavan 4.7 prosenttia.

Maailmantalouden kasvunäkymät ovat vielä tänä vuonna poikkeuksellisen hyvät ja odotamme, että

vientikysyntä pysyy vahvana. Toisaalta maailmantalouden kasvuun liittyy entistä enemmän epävarmuutta, joten vientiennuste on tarkoituksella varovainen.

Maailmantalouden kasvun suurin uhka on edelleen Yhdysvaltain talous ja sen ongelmat. Uskomme kuitenkin, että asuntomarkkinakriisi heikentää maailmantalouden kuluvan vuoden kasvunäkymiä vain tilapäisesti ja että Suomen vientikysyntä siten pysyy vahvana.

Tavara- ja palveluvienti

	Arvo ¹⁾		Määrä ²⁾				Keskimäärin	
	Mrd. e 2007*	%-osuus 2007*	Muutos ed. vuodesta, 2006*	2007*	2008 ^E	2009 ^E	2002→07	2007→12 ^E
Maa- ja metsätalous sekä kaivannaistoiminta	0.6	1.0	3.1	10.2	3.2	2.1	-0.2	2.3
Puutavateollisuus	3.0	4.6	5.2	-2.5	2.4	1.7	-0.5	1.8
Paperiteollisuus	9.6	14.7	18.3	-3.0	1.3	1.4	1.2	1.1
Graafinen teollisuus	0.3	0.5	3.0	-12.7	-3.0	-1.1	-5.6	-0.2
Metallien jalostus	8.4	12.9	8.4	-4.8	4.1	4.9	8.0	4.2
Metallituotteet	1.3	2.0	7.3	2.9	2.8	2.5	5.9	2.3
Koneet ja laitteet	8.8	13.5	9.5	18.4	11.2	9.8	10.0	8.4
Kulkuneuvot	5.1	7.7	49.9	6.6	1.5	1.7	7.3	3.6
Elektroniikka- ja sähköteollisuus	15.1	23.0	9.6	7.7	5.4	7.0	13.6	6.4
Elintarviketeollisuus	1.2	1.8	11.7	10.4	6.5	3.4	6.2	3.5
Tekstiili-, vaatetus-, nahka- ja kenkäteollisuus	0.8	1.1	1.3	7.2	-0.5	-0.3	-1.1	-0.5
Kemianteollisuus	9.2	14.0	11.0	4.2	3.8	3.8	3.3	3.5
Muu teollisuus	2.1	3.2
Tavaravienti yhteensä³⁾	65.5	100.0	13.7	5.1	4.6	5.3	6.1	4.8
Tavaravienti pl. elektroniikka- ja sähköteollisuus¹⁾	50.4	77.0	15.4	4.5	4.1	4.0	4.7	3.7
Tavara- ja palveluvienti³⁾	80.1	..	11.8	4.8	4.7	5.0	6.0	4.7

¹⁾ Toimialojen viennin arvo tullitilaston mukaan.

²⁾ Määrän muutokset, ETLAn laskelma.

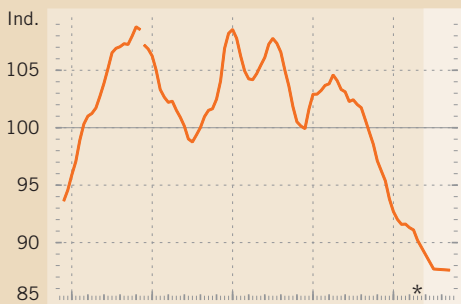
³⁾ Kansantalouden tilinpidon mukaan.

Lähteet: Tilastokeskus, Tullihallitus.

Painoltaan tärkeiden toimialojen kuten koneeteollisuuden ja kulkuneuvoteollisuuden tilauskannat ovat hyvät. Pitkien toimitusaikojen vuoksi heikentynyt maailmantalous näkyy näiden toimialojen viennissä vasta pitkällä viipeellä.

Edellisvuosien kovasta vientikysynnästä huolimatta kapasiteettirajoitteet eivät ole jarruttaneet

Vaihtosuhte (2000=100)

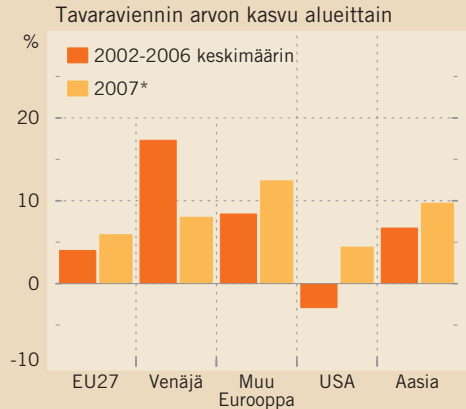
Uudistettu neljännesvuositilinpito vuodesta 1990.
Vienti- ja tuontihintojen neljän neljänneksen liukuvien keskiarvojen suhde.
Lähde: Tilastokeskus. ETLA S08.1/u01

Vientimaiden teollisuustuotanto ja tavaraviennin määrä ¹⁾

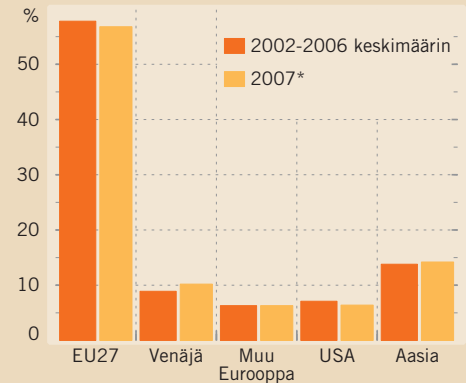

1) Laskettu neljän neljänneksen liukuvista summista.
2) 11 OECD-maata Suomen vientiosuuksilla painotettuna.
3) Vuoteen 1991 asti länsivienti.
Lähteet: Tullihallitus, OECD. ETLA S08.1/x01

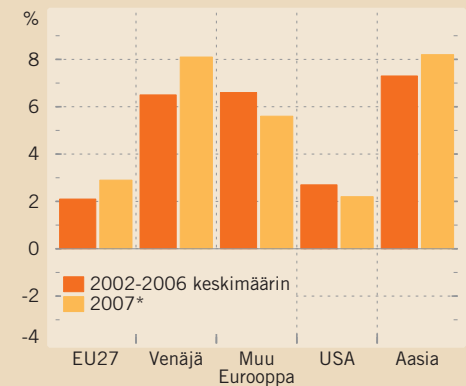
Suomen vientimarkkinoiden kasvu ja vienti alueittain

Osuus tavaraviennistä

Kokonaistuotannon muutos

Lähteet: Tullihallitus, IMF. ETLA S08.1/x08

vientiteollisuuden kasvua. Menestyvät suomalaisyritykset kuitenkin lopettavat tai vähentävät kannattamatonta toimintaansa Suomessa ja lisäävät tuotantoaan alemman kustannustason maissa, mikä vähentää vientiä Suomesta. Viennin kasvulle on kuitenkin jäänyt tilaa siitä huolimatta, että useat yritykset vastaavat kasvavaan kysyntään investoimalla ulkomaille lähemmäksi markkinoita.

KONETEOLLISUUS ON EDELLEEN VIENNIN VETURI

Koneteollisuuden tuotteiden kysyntä pysyy viime vuoden tapaan vahvana, ja vienti kasvaa 11 prosentin tahtia. Toimiala on niin sanottu jälkisuhdannetoimiala. Vientikysynnän heikentyminen näkyy vasta pitkällä viipellä, koska toimitusajat ovat hyvin pitkät. Kone- ja metallituoteteollisuuden (ml. kulkuneuvot) viennistä yli neljäsosa menee Venäjälle ja Aasiaan, jonne vienti kasvaa hyvin voimakkaasti. Metallituoteteollisuuden viennin kasvuvauhti pysyy noin 3 prosentin lukemissa.

Urheiluautojen sopimusvalmistus Suomessa väheni viime vuonna tuntuvasti. Tälle vuodelle ei ainakaan vielä ole tiedossa tuotantomäärien vähennystä. Koska kyseessä on sopimusvalmistus, tuotantomääristä sovitaan noin kolme kuukautta eteenpäin. Maastokuorma-autojen vienti sen sijaan nousi viime vuonna merkittävästi. Suuren vientikaupan toimitukset ajoittuvat usealle vuodelle. Moottoriajoneuvojen viennin arvioidaan tänä vuonna kasvavan vajaat 4 prosenttia. Tänä vuonna toimitetaan Yhdysvaltoihin suuri risteilylaiva, Norjaan kaksi matkustajalauttaa sekä Vieroon ja Ranskaan risteilylautta. Tästä huolimatta laivateollisuuden vienti supistuu 7 prosenttia viimevuotisesta. Kulkuneuvojen vienti kasvaa siten tänä vuonna noin 1.5 prosenttia.

Metallien jalostuksen vienti kääntyy tänä vuonna noin 4 prosentin kasvuun. Nikkelin hinnan voimakas heilahtelu viime vuonna aiheutti epävarmuutta ruostumattoman teräksen markkinoilla, ja valmistajat leikkasivat tuotantoaan markkinoiden rauhoittamiseksi. Epävakaa tilanne on ohi, ja tilaukset ovat palautumassa lähemmäksi normaalitasoa.

Sähkö- ja elektroniikkateollisuuden viennin kasvuvauhdin arvioidaan tänä vuonna hidastuvan runsaaseen 5 prosenttiin. Tietoliikennevälineiden osuus toimialan viennistä on hyvin suuri, ja varsinkin matkapuhelimien vienti reagoi nopeasti heikentyneeseen kulutuskysyntään maailmalla. Toimitusajat ovat lyhyet, joten tilanne voi muuttua hyvin äkkiä.

Paperiteollisuuden vientimäärien kasvu jäi jo edellisellä viisivuotiskaudella keskimäärin vain runsaaseen prosenttiin. Kasvuvauhti jää jatkossakin prosentin tuntumaan, kun lisää tehtaita suljetaan. Puutavateollisuuden viennin arvioidaan kasvavan noin 2 prosenttia kuluvana vuonna. Kemianteollisuuden viennin kasvuvauhti hidastuu vajaaseen 4 prosenttiin. Kemikaalien vienti lisääntyy kuitenkin huomattavasti tätä hitaammin. Elintarviketeollisuuden vienti pysyy edelleen vahvana, vaikka kasvu hidastuu tuntuvasti noin 6.5 prosenttiin.

Vienti ilman elektroniikkaa kasvaa tänä vuonna noin 4 prosenttia. Tavaravienti ilman elektroniikkaa sekä kulkuneuvoteollisuutta kasvaa runsaat 4 prosenttia.

Suhdannenäkymät-raportti

Pysy mukana Suomen talouskehityksen muutoksissa. Raportti tulkitsee kuukausittain tiiviisti mutta perusteellisesti tärkeimmät talousluvut sekä kertoo talouden tilan ja lähikuukausien suunnan, jota havainnollistaa runsas taulukko- ja kuvioaineisto.

Raportti sisältää arviot kansainvälisestä talouskehityksestä, talouspolitiikasta, Suomen ulkomaankaupasta, kulutuksesta, investoinneista, tuotannosta toimialoittein, työllisyydestä, hinnoista ja kustannuksista, julkisesta taloudesta sekä osake- ja rahoitusmarkkinoista.

Voit tilata vuosikerran tai parittomina kuukausina ilmeistyvät numerot (6 numeroa) pdf-versiona. Vuosikerran hinta on kestopilauksena 500 euroa. Kuuden numeron hinta on kestopilauksena 270 euroa.

Käy katsomassa ETLAn kotisivulta: www.etla.fi

VIENNIN KASVU VOIMISTUU ENSI VUONNA

ETLA arvioi, että Yhdysvaltain rahamarkkinoiden ongelmat ovat melko nopeasti ohi meneviä, ja niiden negatiiviset vaikutukset maailmantalouteen jäävät lyhytaikaisiksi. Näin ollen Suomen vientikysynnän odotetaan vahvistuvan uudestaan jo ensi vuonna, ja tavaravienti kasvaa 6 prosenttia

tämänvuotisesta. Koneiden ja laitteiden vienti ylittää tätä nopeampaan vajaan 10 prosentin kasvuvuon. Sähkö- ja elektroniikkateollisuuden viennin kasvu voimistuu 7 prosenttiin, kun kulutuskysyntä vahvistuu. Metallien jalostuksen vienti lisääntyy noin 5 prosentin tahtia. Tavaraviennin kasvu ilman elektroniikkaa jää 4 prosentin tuntumaan.

Vienti kasvoi viime vuonna eniten Aasiaan ja Venäjälle

EU27-maiden osuus Suomen tavaraviennin arvosta vuonna 2007 oli 56.8 prosenttia ja EU15-maiden osuus 48.6 prosenttia. Saksa pysyi Suomen tärkeimpänä vientimaana, mutta sen osuus laski hieman 10.9 prosenttiin. Ruotsi oli edelleen toiseksi merkittävin vientimaa, ja sen osuus nousi 10.7 prosenttiin. Ison-Britannian osuus laski edellisvuodesta 5.8 prosenttiin ja Alankomaiden oli 5.6 prosenttia.

Toiseksi tärkein vientialue oli edelleen muu Eurooppa (pl. EFTA-maat) 12.4 prosentin osuudellaan. Venäjä pysyi kolmanneksi suurimpana vientimaana, ja sen osuus oli 10.2 prosenttia. Kolmanneksi merkittävin vientialue oli Aasia (pl. Lähi- ja Keski-itä), jonka osuus nousi 9.8 prosenttiin. Kiinaan meni 3.3 ja Japaniin 1.8 prosenttia koko tavaraviennistä. Pohjois-Amerikan vientiosuus laski 7.2 prosenttiin, Lähi- ja Keski-idän osuus oli 4.4, EFTA-maiden nousi 4.1 prosenttiin ja Etelä-Amerikan laski 1.7 prosenttiin.

Vienti EU27-alueelle kasvoi arvoltaan 5.9 prosenttia ja vienti euroalueelle 7 prosenttia edellisvuodesta. Vienti Euroopan unionin ulkopuolelle lisääntyi niinikään 7 prosenttia.

Vienti Aasiaan (pl. Lähi- ja Keski-itä) lisääntyi 14 prosenttia vuodentakaisesta. Lähi- ja Keski-itään vietyjen tavaroiden arvo sen sijaan jäi edellisvuoden lukemiin, kun vienti Saudi-Arabiaan supistui 6 prosenttia vuodentakaisesta.

Venäjän-vienti lisääntyi viime vuonna 8 prosenttia vuodentakaisesta, kuten edellisvuonnakin. Venäjän-viennin voimakas kasvuvaihe on siten ohi. Vienti Pohjois-Amerikkaan kohosi vain 3 prosenttia, ja Etelä-Amerikkaan vietyjen tavaroiden arvo supistui 8 prosenttia edellisvuodesta.

Tavaraviennin määrä kohosi viime vuonna runsaat 5 prosenttia

Kansantalouden tilinpidon ennakkotietojen mukaan tavaraviennin määrä lisääntyi viime vuonna 5.1 prosenttia edellisvuodesta. ETLAn 6.5 prosentin kasvunnuste viime vuodelle oli hieman liian korkea. Ensimmäisellä neljänneksellä tavaraviennin määrä kohosi 7.6 prosenttia ja toisella 5.5 prosenttia vuodentakaisesta. Kolmannella neljänneksellä kasvuvauhti hidastui edelleen 4.8 prosenttiin. Vuoden viimeisellä neljänneksellä tavaraviennin määrä kasvoi vain 2.7 prosenttia vuodentakaisesta, mikä oli huomattavasti odotettua vähemmän. Tullin tilastojen mukaan vientimäärä supistui joulukuussa peräti 5.7 prosenttia vuodentakaisesta, kun usean toimialan vienti väheni hyvin voimakkaasti.

Eniten kasvoi viime vuonna koneiden ja laitteiden vienti, runsaat 18 prosenttia. Elintarviketeollisuuden vienti lisääntyi runsaat 10 prosenttia, mikä oli huomattavasti odotettua enemmän. Nahka- ja kenkäteollisuuden viennin määrä kohosi 10 prosenttia ja öljytuotteiden vajeat 9 prosenttia edellisvuodesta. Sähkö- ja elektroniikkateollisuuden vienti nousi laskelmiemme mukaan vajeat 8 prosenttia vuodentakaisesta. Yli viiden prosentin viennin kasvuun ovat ylittäneet myös tekstiili- ja vaatetusteollisuus sekä kulkuneuvojen valmistus. Tavaraviennin määrän kasvua jarrutti viime vuonna erityisesti metallien jalostuksen vienti, joka supistui vajeat 5 prosenttia vuodentakaisesta, sekä paperiteollisuuden vienti, joka supistui 3 prosenttia.

Tavaroiden vientihinnat nousivat viime vuonna kansantalouden tilinpidon mukaan 1.1 prosenttia vuodentakaisesta. Vastaavasti Tilastokeskuksen vientihintaindeksi kohosi viime vuonna 2.5 prosenttia edellisvuodesta.

Suomen vaihtosuhte on trendinomaisesti heikentynyt 1990-luvun lopulta alkaen, kun elektroniikan vientihinnat ovat voimakkaasti alentuneet. Tuontihinnat eivät ole laskeneet samassa tahdissa kuin vientihinnat. Viimeiset kolme vuotta kuitenkin sekä keskimääräiset vienti- että tuontihinnat ovat nousseet öljyn ja muiden raaka-aineiden kallistumisen takia. Tuontihintojen nousu on ollut hyvin voimakasta, kun taas vientihintojen nousu on jäänyt melko lieväksi. Seuraavina vuosina vaihtosuhte heikkenee edelleen, sillä tuontihinnat nousevat vientihintoja enemmän.

Investoinnit

INVESTOINNIT KASVOIVAT RIPEÄSTI VIIME VUONNA

Kansantalouden kiinteiden investointien määrä kohosi tilastokeskuksen ennakkotietojen mukaan viime vuonna runsaat 7 prosenttia. Investointien kasvu oli paljolti yritysten ja julkisen sektorin varassa. Toimitilarakentaminen kasvoi ennätysmäiset 20 prosenttia. Samanlaiseen kasvulukuun ala pääsi edellisen kerran 1990-luvun laman jälkeisessä noususuhdanteessa. Myös tuotantokapasiteetin laajentamiseen tähdänneet kone- ja laiteinvestoinnit laajenivat verraten vauhdikkaasti, runsaat 6 prosenttia. Asuinrakentaminen vaimeni merkittävästi viitisen vuotta kestäneen nousuviheen päätteeksi.

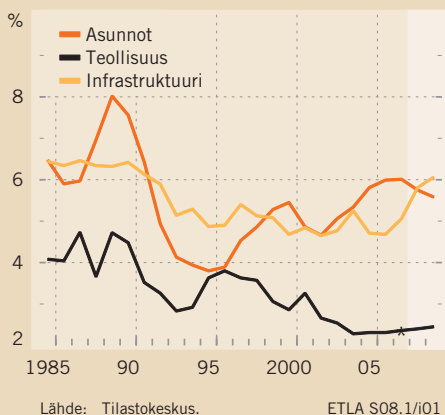
Investointitoiminnan suhdannekuvaajat viittavat asuinrakentamisen vaimenevan edelleen tänä vuonna. Sen sijaan yritysten tuotantokapasiteettia lisäävien kone- ja laiteinvestointien sekä toimitilarakentamisen osalta kuluvan vuoden näkymät ovat hyvät. Yritysten erittäin suotuisa tuloskehitys mahdollistaa ennusteita suuremmatkin investoinnit kotimaahan. Lisäksi teollisuuden kapasiteetin

käyttöaste ei ole vielä saavuttanut vuosikymmen alun suhdannehuipun tasoa, joten tässäkin suhteessa investoinneissa on edelleen kasvun varaa.

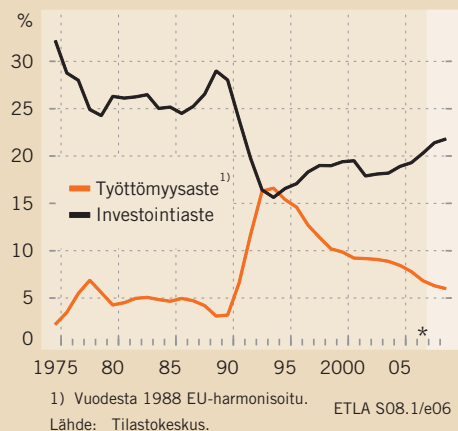
EK:n tuoreimman suhdannebarometrin mukaan yritysten tuotannollisten investointien kasvu jatkuu vahvana tänä vuonna. Viidennen ydinvoimalan kone- ja laiteasennusten käynnistyminen kiihdyttää kone- ja laiteinvestointien kasvun tänä vuonna 12 prosenttiin. Lupahakemusten mukaan muu talonrakentaminen kasvaa tänä vuonna arviolta 10 prosenttia. Infrastruktuuri-investoinneissakin päästään tänä vuonna 7 prosentin kasvuun, kun valtio käynnistää uusia tie- ja ratahankkeita. Asuinrakentamisen näkymät ovat selvästi heikentyneet ja lupahakemusten perusteella asuntojen uustuotannon odotetaan supistuvan tänä vuonna 3-4 prosentilla.

Ensi vuonna investointiaktiiviteetti vaimenee kaikissa pääomatavararyhmissä. Tehdasteollisuuden investointitarpeet vaimenevat viennin kasvun hidastumisen myötä. Sen sijaan koko teollisuus-

Investoinnit suhteessa BKT:hen

Työttömyysaste ja investoinnit suhteessa BKT:hen

den investoinnit kohoavat edelleen ripeästi, kun ydinvoimalan laiteasennustyöt käynnistyvät. Myös muun talonrakentamisen sekä maa- ja vesirakentamisen nopein kasvuvaihe ohitetaan tänä vuonna. Asuntomarkkinatilanne on hiljentynyt selvästi.

Vanhojen asuntojen kaupan nousu pysähtyi viime vuonna ja uustuotanto kääntyi laskuun. Myös asuntohintojen nousuvauhti on hidastunut, eikä asuntohintojen putoaminen vuoden jälkipuoliskolla ole lainkaan mahdollinen vaihtoehto. Asuntomarkkinoiden rauhoittuminen on toivottua, koska se vähentää kotitalouksien velkaantumista ja sa-

malla asuntojen sekä tonttien hintojen nousupaineita. Kotitalouksien rahoitusaseman asteittainen tervehtyminen sallii asuntoinvestointien kääntymisen hitaaseen kasvuun vasta ennustekauden jälkeen vuonna 2010.

TEKNOLOGIATEOLLISUUDEN VAHVA INVESTOINTITAHTI JATKUU TÄNÄ VUONNA

Päävientialojen investointien voimakkain kasvu kohdistuu jatkossakin ulkomaille. Kotimaassa keskitytään tuotannon tehokkuuden nostoon korvaus- ja rationalisointi-investoinneilla. Tehdasteollisuuden kapasiteetin käyttöasteiden odotetaan vielä tänä vuonna kohoavan.

Kiinteän pääoman bruttomuodostus pääomatavararyhmittäin

Pääomatavararyhmä	2007*		Määrän muutos, %					
	Mrd. e	%-osuus	2006*	2007*	2008 ^E	2009 ^E	2002→07	2007→12 ^E
Rakennukset	23.3	64.2	4.9	8.1	3.6	2.9	4.7	2.7
Talonrakennukset	19.6	53.9	5.2	8.7	3.0	2.5	5.0	2.5
- asuinrakennukset	10.4	28.7	5.5	0.6	-3.0	0.0	6.1	1.0
- muut talonrakennukset	9.1	25.2	4.7	20.1	10.0	5.0	3.9	4.1
Maa- ja vesirakennukset	3.7	10.4	3.6	4.6	7.0	5.0	3.0	3.6
Koneet, laitteet ja kuljetusvälineet	9.3	25.7	4.7	6.2	12.0	9.0	3.7	5.1
Muut kiinteät investoinnit	3.6	10.0	3.8	7.6	4.0	3.5	7.3	3.4
Kiinteän pääoman bruttomuodostus yhteensä	36.3	100	4.8	7.6	6.4	5.0	4.7	3.5

Kiinteän pääoman bruttomuodostus toimialoittain

Pääomatavararyhmä	2007*		Määrän muutos, %					
	Mrd. e	%-osuus	2006*	2007*	2008 ^E	2009 ^E	2002→07	2007→12 ^E
Maa- ja metsätalous	1.7	5.4	5.5	7.0	5.0	0.0	2.2	1.0
Teollisuus	4.9	15.3	3.1	6.0	4.0	4.0	1.5	2.7
Sähkö-, kaasu- ja vesihuolto	1.4	4.4	-2.8	10.0	55.0	10.0	5.7	7.8
Rakentaminen	0.9	2.8	7.9	8.0	6.0	3.0	10.5	2.8
Asuntojen omistus	10.1	31.7	6.3	0.6	-3.0	0.0	6.3	1.0
Yksityiset palvelut	12.9	40.6	9.3	15.0	9.0	8.0	6.6	5.5
Yksityiset investoinnit	31.9	100	6.5	8.1	6.4	5.2	5.5	3.6
Julkiset investoinnit	4.4	12.1	-6.4	3.4	6.1	4.0	-0.7	3.2
Kiinteän pääoman bruttomuodostus yhteensä	36.3		4.8	7.6	6.4	5.0	4.7	3.5

Tehdasteollisuuden toimialoista eniten investointejaan lisää teknologiateollisuus vahvan tilauskantansa turvin. Myös kemian- ja elintarviketeollisuuden investointiaikeet osoittavat selvää kasvua tälle vuodelle. Lisäksi kaivannaistoiminnassa päästään verraten korkeisiin kasvulukuihin. Metsteollisuuden investointien odotetaan supistuvan lähes viidenneksellä viime vuoden kasvupyrähdyksen jälkeen.

Koko teollisuudessa investointien odotetaan kohoavan tänä vuonna yli 7 prosentilla. Ensi vuonna investointiaktiiviteetti vauhdittuu jo 15 prosentin kasvuun. Teollisuuden investointien nopea kasvu johtuu kone- ja laiteollisuuden hyvästä vientimenestyksestä. Suurin yksittäinen lisäys syntyy Olkiluodon ydinvoimalan kone- ja laiteoimitusten ajoittumisesta tälle ja ensi vuodelle. Ilman energiatoimialaa teollisuuden investoinnit kohoavat ennustejaksolla keskimäärin 5 prosenttia.

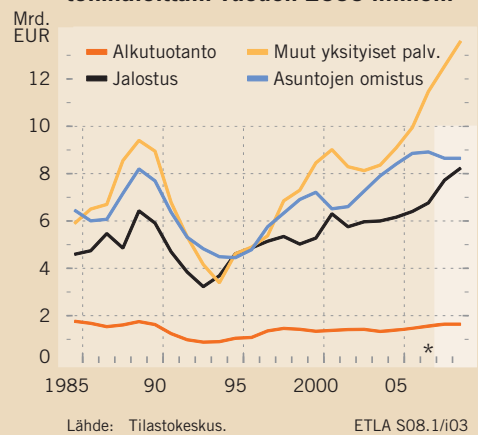
PALVELUALOILLAKIN INVESTOINNIT KASVAVAT VAUHDIKKAASTI

Kotitalouksien kulutuskysynnän kohtuullisen kasvun ja teollisuuden ulkoistamistoimien ansiosta palvelualojen investoinnit kohoavat ennustejak-

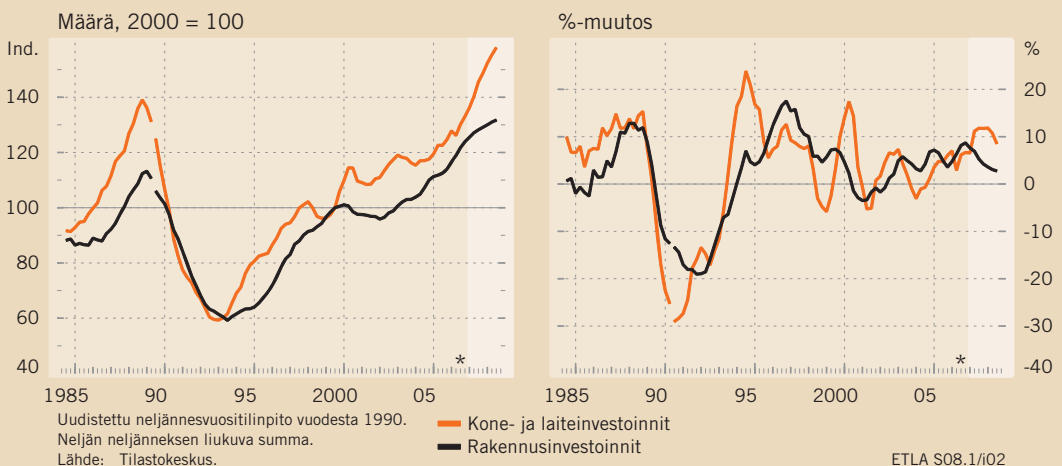
solla keskimäärin 8 prosenttia vuodessa. Liike- ja toimistorakentaminen jatkuu tänä vuonna vilkkaana kasvukeskuksissa.

Julkisyhteisöjen investointien kasvu kiihtyy tänä vuonna valtion käynnistämien suurten väyläin-

Yksityisten investointien määrä toimialoittain vuoden 2000 hinnoin

Rakennus- sekä kone- ja laiteinvestoinnit

vestointien myötä. Myös paikallishallinnon investointien odotetaan kasvavan kuntien budjettien tasapainottuessa.

Asuntojen uustuotanto vähenee ja vanhojen asuntojen kauppa vaimenee edelleen tänä vuon-

na. Paikoin ylikuuma kysyntätilanne on nostanut hintatasoa ja korko-odotusten epävarmuus saanut kotitaloudet entistä varovaisimmiksi isojen hankintojen suhteen. Asuinrakennusinvestointien odotetaan supistuvan tänä vuonna 3 prosentilla, mutta ensi vuonna lasku pysähtyy.

Yksityinen kulutus

PALKKASUMMAN KASVU JATKUU VAHVANA

Kuluvana vuonna kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen kasvun arvioidaan selvästi voimistuvan, sillä viime syksynä tehdyt liittokohtaiset sovimuskorotukset muodostuivat selvästi aiempaa suuremmiksi. Inflaation voimistuminen kaventaa kuitenkin hieman kotitalouksien reaalisen ostovoiman kasvua.

Maa- ja metsätalousyrittäjien tuloja kasvattaa tänä vuonna puukaupan jatkuminen melko vilkkaana. Ostot yksityismetsistä lisääntyvät, kun puukauppa Venäjän kanssa hiljenee puutullien nousun myötä. Elintarvikkeiden maailmanmarkkinahintojen nousun arvioidaan lisäävän selvästi myös maatalousyrittäjien tuloja.

Laskennallisten asumistulojen odotetaan kääntyvän nousuun korkomenojen kasvun hidastumisen myötä. Tulojen nousua jarruttaa kuitenkin energian kallistuminen.

Muiden yrittäjätulojen kasvun odotetaan jatkuvan kohtuullisena talouden yleisen aktiviteetin kasvun myötä. Sen sijaan kotitalouksien omaisuustulojen kasvu jää ennustejaksolla vaimeaksi, sillä yritysten tulosten ripeän kohentumisen arvioidaan olevan jo ohi.

Tilastokeskuksen ennakkotietojen mukaan palkkasumma kasvoi viime vuonna 5.9 prosenttia. Kasvu painottui yksityiselle sektorille. Palkkasumman kasvua vahvistivat etenkin työllisyystilanteen kohentuminen sekä vuoden jälkipuoliskolla solmitut liittokohtaiset palkkaratkaisut ja niihin liittyvät kertaluonteiset palkkorvaukset muutamilla keskeisillä toimialoilla. Tilastokeskuksen työvoimatiedustelun mukaan työpanoksen kasvu voimistui viime vuonna 1.4 prosenttiin. Erityisesti palvelutoimialoilla ja rakentamisessa tarvittiin runsaasti uutta työvoimaa.

Kotitalouksien ostovoimaa kavensivat viime vuonna kulutuksen hinnan hieman odotettua vahvempi 1.6 prosentin nousu ja julkiselle sektorille maksettujen nettotulonsiirtojen kasvu. Kotitalouksien reaaliostovoima lisääntyi siten vain 2.0 prosenttia.

Vuonna 2007 yksityisten kulutusmenojen määrä kasvoi 3.7 prosenttia. Kulutuskysynnän kasvu painottui kestäviin ja puolikestäviin hyödykkeisiin. Erityisesti kodinkoneiden sekä tietokone- ja tietoliikennelaitteiden kysynnät jatkuivat vahvoina. Puolikestävien tavaroiden kysynnän kasvu voimistui 7 prosenttiin vaatteiden ja jalkineiden vahvan myynnin myötä. Kotitalouksien luottokannan kasvu jatkui viime vuonna 12 prosentissa, ja kotitalouksien säästämisaste aleni -3 prosenttiin.

Kotitalouksien käytössä oleva tulo

Tuloerä	Mrd. e				Muutos, %			
	2006*	2007*	2008 ^E	2009 ^E	2006*	2007*	2008 ^E	2009 ^E
Palkat	64.9	68.7	72.5	76.3	4.8	5.9	5.5	5.3
Työnantajan sos. kulut	16.1	16.9	17.7	18.7	3.1	4.8	4.9	5.8
Omaisuustulot	8.7	9.3	9.9	10.4	8.9	6.8	6.3	4.5
Yrittäjätulot	9.1	8.8	9.6	10.6	-4.0	-3.5	9.4	9.5
Tulonsiirrot julkiselta sektorilta, netto	-14.5	-16.2	-16.7	-17.3	12.6	11.7	3.0	4.1
Muut tulot ja tulonsiirrot ulkomaille, nettolisäys	-0.3	-0.3	-0.3	-0.3				
Kotitalouksien käytettävissä olevat tulot	84.2	87.2	92.7	98.3	3.2	3.6	6.3	6

Lähde: Tilastokeskus.

Syksyn liittokohtaisten palkkaratkaisujen mukaisesti keskituntiansioiden (ml. liikumat) arvioidaan nousevan noin 5.5 prosenttia. Kun työpanoksen kasvun odotetaan jatkuvan 0.5 prosentissa, palkkasumman arvioidaan kohoavan 5.5-6 prosenttia. Finanssipolitiikan odotetaan hieman kevenevän.

KULUTUKSEN HINTA KOHOAA

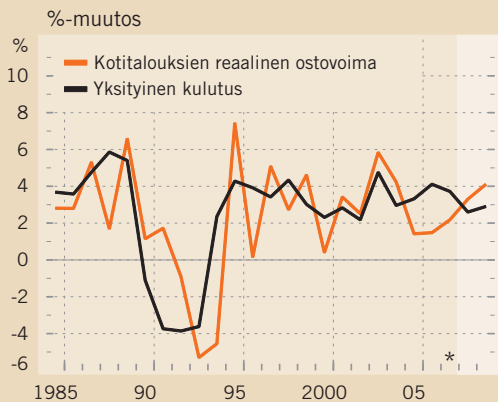
Kulutusmenojen hinnan odotetaan kohoavan tänä vuonna runsaat 2.5 prosenttia muun muas-

sa elintarvikkeiden, asumisen ja polttonesteiden kallistumisien vuoksi. Aiempaa kalliimpi palkkaratkaisu voimistaa myös kotimaisia kustannustekijöitä.

Keskimäärin kotitalouksien reaalityulojen nousuksi arvioidaan 3.3 prosenttia.

Vähittäiskaupan myynnin kasvun arvioidaan vaimenevan 3-4 prosenttiin muun muassa kiihtyvän inflaation myötä. Kuluvana vuonna uusien auto-

Yksityisen kulutuksen määrä, kotitalouksien reaalinen ostovoima ja säästämisaste

Yksityiset kulutusmenot ja kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen ostovoima

Kulutuserä	Mrd. e 2007*	Määrän muutos				Keskimäärin, %	
		Edellisestä vuodesta, %				2002→07	2007→12 ^E
		2006*	2007*	2008 ^E	2009 ^E		
Kestokulutustavarat	8.6	9.3	3.9	6.0	5.5	8.9	4.7
Puolikestävät tavarat	7.5	7.5	7.0	3.0	3.5	6.0	2.9
Lyhytikäiset tavarat	23.0	2.9	4.0	1.5	2.0	2.6	1.8
Palvelut	42.6	3.5	2.9	2.0	2.5	3.0	2.3
Muut ¹⁾	3.6	-0.8	4.0	1.5	1.0	3.0	1.5
Yksityiset kulutusmenot	85.2	4.1	3.7	2.6	2.9	3.8	2.5
Kotitalouksien reaalinen ostovoima²⁾		1.6	2.0	3.3	4.1	3.0	3.3
Säästämisaste, %		-1.9	-3.5	-2.5	-1.4	-0.1	-0.8

¹⁾ Kotitalouksien kulutusmenot ulkomailla (netto) sekä voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen kulutus.

²⁾ Kotitalouksien käytettävissä oleva tulo jaettuna yksityisten kulutusmenojen hintaindeksillä.

Lähde: Tilastokeskus.

jen kysyntä piristyy autoveron alenemisen vuoksi. Muilta osin kestokulutushyödykkeiden kaupan kasvun odotetaan vaimenevan viime vuodesta.

Kun palvelujen ja lyhytikäisten tavaroiden kysynnän lisäyksen arvioidaan jäävän 2-2.5 prosenttiin, yksityisten kulutusmenojen kasvu asettunee tänä vuonna runsaaseen 2.5 prosenttiin.

Ensi vuonna kotitalouksien reaalisen ostovoiman arvioidaan kohoavan lähes 4 prosenttia verotuksen kevenemisen, vaimenevan inflaation ja palkkatulojen vahvan kasvun vuoksi. Kulutusmenojen kasvun arvioidaan jatkuvan 2.5-3 prosentissa. Kysynnän kasvu jakaantuu aiempaa tasaisemmin eri kulutusryhmiin. Poikkeuksellisen matalan säästämisasteen odotetaan kohoavan.

Muutaman viime vuoden aikana kansantalouden tulojako on pysytellyt lähes ennallaan. Ennustejaksolla työtulojen osuuden kansantulosta arvioi-

daan pysyttelevän edelleen vajaassa 60 prosentissa.

KULUTTAJIEN ODOTUKSET NOTKAHTIVAT

Kuluvan vuoden tammi-helmikuussa kotitalouksien arviot taloustilanteesta olivat hieman heikentyneet. Odotukset Suomen tulevasta talouskehityksestä olivat selvästi aiempaa synkemmät. Oman taloutensa kuluttajat arvioivat kuitenkin kehittyvän edelleen melko suotuisasti.

Työllisyystilanteen kuluttajat arvioivat kehittyvän hieman aiempaa heikommin. Ajankohtaa pidettiin säästämisen kannalta keskimääräistä parempana, mutta ei enää yhtä edullisena lainanottoon kuin vuosi sitten.

LUOTTOJEN KYSYNNÄN KASVU VAIMENE

Korkotaso kääntyi viime vuonna nousuun, mutta tänä vuonna nousun odotetaan taittuvan. Esimerkiksi USA:n keskuspankki alensi jo alkuvuonna

Kansantulo ja bruttokansantuote

Tuloerä	Mrd. e		Muutos, %			Osuus kansantulosta			
	2007*	2006*	2007*	2008 ^E	2009 ^E	2006*	2007*	2008 ^E	2009 ^E
Työtulot	85.6	4.4	5.7	5.4	5.4	56.3	55.8	56.6	56.8
- palkat	68.7	4.8	5.9	5.5	5.3	45.1	44.8	45.5	45.6
- työnantajan sos.vak.maksut	16.9	3.1	4.8	4.9	5.8	11.2	11	11.1	11.2
Kotitalouksien yrittäjätulot	8.8	-4.0	-3.5	9.4	9.5	6.3	5.7	6.1	6.3
- yrittäjätulo maatal.	0.8	-16.5	12.9	13.0	7.0	0.5	0.5	0.6	0.6
- yrittäjätulo metsätal.	1.3	5.8	13.7	12.0	1.0	0.8	0.9	0.9	0.9
- laskennallinen asuntotulo	2.7	-10.1	-18.8	15.0	19.0	2.3	1.8	1.9	2.2
- muut kotitalouksien yrittäjätulot	4.0	1.6	1.5	4.0	6.0	2.7	2.6	2.6	2.6
Omaisuuksien ja muut yrittäjätulot	37.8	19.6	13.9	-0.8	4.4	23.1	24.6	23.5	23.4
Tuotannon ja tuonnin verot miinus tukipalkkiot	21.1	3.7	3.1	4.1	3.0	14.3	13.8	13.8	13.5
Kansantulo	153.3	6.9	6.6	3.9	5.1	100	100	100	100
Poistot	26.7	5.5	7.1	7.0	5.0				
Ensitulo ulkomailta	-1.2	94.8	-26.8	-7.0	0.0				
Bruttokansantuote markkinahintaan	178.8	6.2	7.0	4.4	5.1				

Lähde: Tilastokeskus.

tuntuvasti omaa ohjauskorkoiaan, ja EKP:n odotetaan seuraavan vuoden jälkipuoliskolla.

Luottojen kysynnän kasvu hidastui vuoden 2007 aikana. Velkaantumisasteen, eli luottokannan suhteen käytettävissä oleviin vuosituloihin, arvioidaan kohonneen kuitenkin 110 prosenttiin. Asuntoluottojen osuus luottakannasta oli viime vuonna noin 80 prosenttia, ja osuus on ollut viime vuosina lievässä nousussa. Kotitalouksien asuntoluottojen kuoletukset olivat viime vuonna jo runsaat 17 mrd. euroa. Tämä oli noin 19 prosenttia suhteessa käytettävissä oleviin tuloihin.

Kuluvan vuoden tammikuussa uusien asuntolainojen korko oli noin 4.8 prosenttia, mikä oli vielä prosenttiyksikön korkeampi kuin vuosi sitten. Aiempiä korkeamman korkotason myötä kotitalouksien luotonottohalukkuuden odotetaan hieman heikkenevän. Myös velkaantumisasteen kasvun odotetaan vaimenevan.

Tänä vuonna kotitalouksien säästämisasteen arvioidaan pysyvän melko matalana reaalisen ostovoiman vaimean kasvun vuoksi. Ennustejaksolla jälkikäteen säästämisen yleistymisen arvioidaan vähitellen lisäävän kotitalouksien säästämisastetta. Sen odotetaan kuitenkin pysyvän keskimääräistä tasoa alempana muiden rahoituslähteiden kasvun vuoksi.

ETLAn sähköisten raporttien määrä kasvaa

Suhdannejulkaisussa esitettyjen ennusteiden lisäksi ETLAssa seurataan talouden kehitystä myös huomattavasti tarkemmalla hyödyke- ja toimialatasolla. Nyt on mahdollista tilata seuraavia maksullisia raportteja:

Kulutusraportissa tarkastellaan kotitalouksien tulojen ja kulutusmenojen kehitystä. Raportissa esitetään noin 50 hyödykkeen tasolla kulutusmenojen toteutunut kehitys, kulutusrakenteen muutos, suhteellisten hintojen liikkeet ja arvioidaan tulevaa kulutuskysyntää ETLAssa käytettävän kulutusmallin avulla. Raportti ilmestyy kaksi kertaa vuodessa, ja on saatavilla pdf-tiedostona ETLAn kotisivuilta.

Kannattavuusraportissa seurataan keskeisten toimialojen kannattavuuden kehitystä liiketaloudellisten ja kansantaloudellisten käsitteiden avulla. Kannattavuusennusteet perustuvat ETLA suhdanne-ennusteeseen. Raportissa esitetään ennusteet toimialojen yksikköyökustannusten ja arvonlisäyksen hintojen kehityksestä. Raportti ilmestyy kaksi kertaa vuodessa ja on saatavilla pdf-tiedostona ETLAn kotisivuilta.

Kilpailukykyraportissa arvioidaan teollisuuden toimialojen kustannuskilpailukykyyn kehitystä suhteellisten yksikköyökustannusten avulla. Raportissa esitetään toimialojen kustannuskilpailukykyyn vaikuttavien tekijöiden, kuten tuotavuuden, työvoimakustannusten ja valuuttakurssien kehitys. Kustannuskehitystä verrataan 14 tärkeimpään kilpailijamaahan. Raportti ilmestyy kerran vuodessa ja on saatavilla pdf-tiedostona ETLAn kotisivuilta.

Voit tutustua tarkemmin raportteihin ETLAn kotisivulta: www.etla.fi

Julkinen talous

FINANSSIPOLITIIKASSA MENOKURI PAIKALLAAN

Kansantalouden tilinpidon alustavien lukujen mukaan julkisyhteisöjen rahoitusylijäämä kasvoi viime vuonna jo kolmatta vuotta peräkkäin. Ylijäämä kohosi 5.2 prosenttiin suhteessa kokonaistuotantoon, mikä hipoo historiallista huipputasoa.

Julkisen talouden erinomainen rahoitusasema oli paljolti suotuisan suhdannekehityksen ansiota. Kokonaistuotanto kasvoi huomattavasti talouden pitkän aikavälin kasvua ripeämmin, mikä verotuksen progression myötä kasvatti valtion ja kuntien verotuloja sekä työllisyyden paranemisen ansiosta hidasti sosiaalimenojen kasvua ennakoitua enemmän.

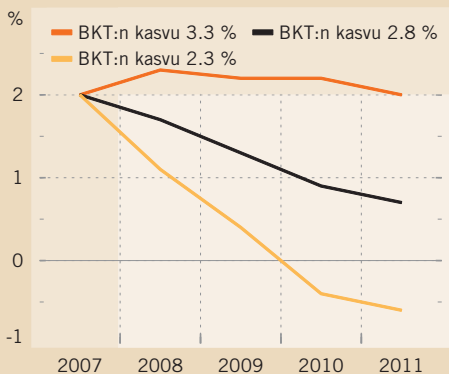
Erityisesti valtiontalous on päässyt nauttimaan pitkittyneestä noususuhdanteesta. Valtion verotulokertymä on jo useamman vuoden ajan ylittänyt selvästi budjettiesitysten arviot. Viime vuonna valtion budjettiylijäämä kaksinkertaistui tulojen vahvan kasvun ansiosta ja kohosi 2 prosenttiin kokonaistuotantoon suhteutettuna. Kuntatalouden tasapainottuminen jäi kulutusmenojen ripe-

än kasvun vuoksi arvioitua hitaammaksi. Vuosikatteeltaan alijäämäisiä kuntia oli runsaasti siihen nähden, että viime vuosi oli huippusuhdanteen aikaa. Sosiaaliturvarahastojen ylijäämä pysyi likimain ennallaan. Vakuutettujen maksuperusteet alenivat hieman ja sosiaalimenojen kasvu jäi mallilliseksi mm. kohentuneen työllisyyden ansiosta.

Julkisen talouden ylijäämien kasvu on lisännyt finanssipolitiikan lyhyen aikavälin liikkumavaraa. Valtiontalous on nyt aiempaa kestävämmällä pohjalla, joten edellytykset tasoittaa suhdannevaihteluja ovat parantuneet. Finanssipolitiikan vironmuutos neutraalista kokonaiskäytännöstä lisääväksi on nyt mahdollista ilman suurempaa valtiontalouden alijäämämääriskä.

Suomen julkinen talous on suuren kokonsa vuoksi hyvin herkkä suhdannevaihteluille. Meneillään olevan vientijohtaisen suhdannenousun tasaantumisen, osakekurssien alamäki ja luottamusindeksien aleneminen kielivät hitaamman kasvuvaiheen olevan edessä. Julkiseen talouteen korkeasuhdanteen aikana kertyneet kertaluon-

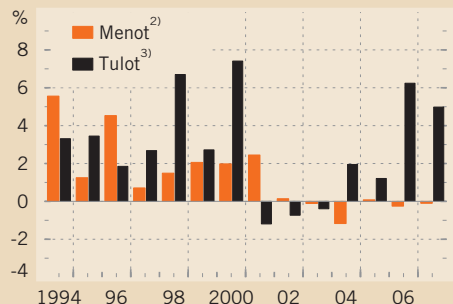
Valtion ja kuntien rahoitusjäämä suhteessa BKT:hen

Lähde: Tilastokeskus.

ETLA S08.1/g54

Budjetin ylitykset¹⁾

1) Tulojen ja menojen ylitykset varsinaiseen budjettiin nähden.

2) Menot ilman korkomenoja.

3) Tulot ilman sekalaisia tuloja.

Lähde: Valtiokonttori.

ETLA S08.1/g07b

teiset omaisuus- ja pääomatulot sulavat nopeasti, ja julkisten menojen kasvupaineet toteutuvat yleensä tulojen supistumista myöhemmin. Suuri suhdanneherkkyys edellyttää nykyistä tiukempaa menokuria silloin, kun taloustilanne on hyvä.

Hallitus aikoo ohjelmansa mukaisesti keventää ansiotulojen verotusta ja arvonlisäverotusta. Verojen alentaminen suotuisan talouskasvun aikana ilman vastaavaa menojen karsintaa lisää kotitalouksien ostovoimaa täysimääräisesti ja saattaa ylläpitää liian optimistisia tulo-odotuksia.

Taloukskasvun odotetaan jatkuvan lähivuodetkin talouden trendikasvua nopeampana. Niinpä olisi perusteltua luvattujen veronalennusten vastapainoksi rajoittaa työhön liittyvien ansiosidonnais-

ten etuuskien saantia. Tällaisella politiikkayhdistelmällä lisättäisiin tehokkaasti (hallitusohjelman mukaisesti) työhön osallistumista ja työnteon kannustavuutta sekä taltutettaisiin samalla liiallisia tulo-odotuksia. Tässä tapauksessa ansiotulojen veronalennukset voisivat olla myös hallituksen lupaamia suurempia.

JULKISTEN MENOJEN KASVU KIIHTYY

Viime vuosina julkisten menojen määrä (pl. korkomenot) on vuosittain kasvanut verraten hitaasti ja menojen hintakehitys on matalan inflaation ja ansiotason nousun vuoksi ollut maltillista.

Ennustejaksolla julkisten menojen nimellinen kasvu vauhdittuu 1.5 prosenttiyksiköllä 5 prosenttiin, koska ansiotason nousuvauhti kiihtyy ja

Julkisyhteisöjen tulot ja menot sekä rahoitusasema

	Mrd. e				Muutos, %		
	2006*	2007*	2008 ^E	2009 ^E	2007*	2008 ^E	2009 ^E
Omaisuus- ja yrittäjätulot	6.8	7.8	8.0	8.1	16.0	3.0	0.5
Välittömät verot	28.7	31.5	33.3	34.6	9.7	5.6	3.9
- josta yhteisövero	5.9	7.3	8.1	8.8	23.1	11.0	8.0
Välilliset verot	22.7	23.3	24.3	25.0	3.0	3.9	2.9
Sosiaalivakuutusmaksut	20.5	21.6	22.6	23.9	5.1	4.8	6.0
Tulot yhteensä	78.7	84.2	88.1	91.6	7.1	4.7	3.9
Kulutusmenot	36.4	37.9	40.2	42.6	4.1	6.0	6.1
Tukipalkkiot	2.2	2.2	2.3	2.3	2.1	3.0	1.0
Sosiaalimenot ja tulonsiirrot	30.5	31.3	33.0	34.6	2.6	5.6	4.6
- josta sosiaalietuudet ja avustukset	28.9	29.7	31.1	32.5	2.7	4.8	4.5
Korkomenot	2.8	3.0	2.9	2.6	6.6	-3.0	-10.0
Menot yhteensä	71.9	74.7	78.4	82.2	3.5	5.4	4.7
Säästö	6.8	9.8	9.8	9.5			
Poistot ja pääoman siirrot, netto	4.2	4.3	4.5	4.6	1.8	4.5	3.7
Pääoman bruttomuodostus ¹⁾	4.3	4.8	5.1	5.3	12.5	6.5	4.7
Rahoitusjäämä (nettoluotonanto)	6.7	9.3	9.1	8.8			
Julkisyhteisöjen rahoitusjäämä/BKT, %	4.0	5.2	4.9	4.5			
- valtio	0.9	2.0	1.7	1.3			
- paikallishallinto	-0.2	0.0	0.1	0.1			
- sosiaaliturvarahastot	3.4	3.2	3.0	3.1			
BKT:n arvo	167.0	177.8	186.7	196.2	7.0	4.4	5.1

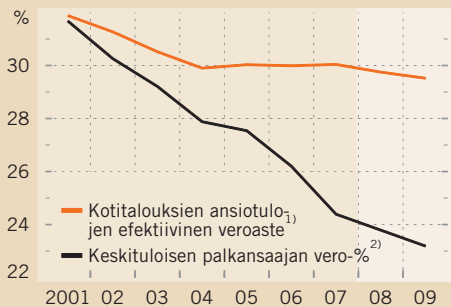
¹⁾ Ml. varastojen muutos ja maanostot.

Lähde: Tilastokeskus.

sosiaalietuuksia joudutaan tarkistamaan kohooneita kustannuksia vastaavasti. Julkisten palvelujen kysynnän odotetaan edelleen kasvavan ja palkkasopimuksissa sovitut varsin reippaat palkankorotukset kiihdyttävät erityisesti kuntien kulusmenojen kasvuvauhtia.

Ansiosidonnaisten sosiaalietuuksien ja julkisten palveluiden kustannusten nousu kääntävät julkisten menojen kansantuoteosuuden uudelleen nousuun. Julkisten menojen osuus kokonaistuotannosta kohoaa viime vuoden 47.5 prosentista 47.9 prosenttiin, ja ilman korkomenoja tätäkin enemmän. Reaalisesti julkiset menot kasvavat kuitenkin kokonaistuotantoa hitaammin.

Kotitalouksien veroasteita

- 1) Kotitalouksien ansiotuloista (pl. pääomatulot) maksamat välittömät verot suhteessa ansiotuloihin.
2) Hallituksen budjettiesitysten yhteydessä ilmoittama palkansaajan kesk.määr. vero-% (2007 ETLAn arvio).

Lähteet: Kansantalouden tilinpito ja ETLA S08.1/g53 hallituksen budjettiesitykset.

VEROTULOJEN KASVU JATKUU VAHVANA

Julkisyyhteisöjen menojen kattamiseksi kerättyjen verojen kasvu jatkuu lähivuosina varsin suotuisana. Kotitalouksien ja yritysten yhteenlasketun vero- ja maksurasituksen arvioidaan vakautuvan ennustejakson lopulla viime vuoden 43 prosentin tasolle.

Tänä vuonna kotitalouksien ansiotulojen verotus kevenee hienokseltaan sosiaalivakuutusmaksujen alenemisen ja eläkeläisten verotuksen kevenemisen takia. Palkansaajien ansiotuloverotuksen arvioidaan hieman kiristyvän, koska useat kunnat korottivat tuloveroprosenttiaan.

Myös ensi vuonna kotitalouksien veroasteen arvioidaan alenevan hieman, kun hallitusohjelmassa luvattu veronalennusohjelma käynnistetään.

Veroaste, % BKT:sta

	2006*	2007*	2008 ^E	2009 ^E
Välittömät verot	17.2	17.6	17.8	17.7
- kotitaloudet	13.7	13.6	13.5	13.2
- yhteisöt	3.6	4.1	4.4	4.5
Välilliset verot	13.6	13.1	13.0	12.7
Sosiaalivakuutusmaksut	12.6	12.4	12.4	12.5
- kotitaloudet	3.6	3.4	3.4	3.5
- yhteisöt	9.0	8.9	9.0	9.0
Muut verot¹⁾	0.1	0.1	0.1	0.1
Veroaste	43.4	43.1	43.2	43.0
Nettoveroaste	24.2	24.7	24.9	24.7
Ansiotulojen veroaste²⁾	32.5	32.8	32.4	32.1

¹⁾ Mm. perintö- ja lahjavero.

²⁾ Kotitalouksien maksamat välittömät verot ja sosiaalivakuutusmaksut suhteessa ansiotuloihin (ansiotulot= palkkasumma+eläketulo+sairausvakuutus- ja työttömyyspäivärahat).

Lähde: Tilastokeskus.

Ennuste olettaa, että hallitusohjelmaan kirjattu ansiotulojen veroperusteiden keventäminen 1.1 miljardilla eurolla toteutetaan kokonaisuudessaan kahden seuraavan vuoden aikana. Lisäksi veroasteikkoja tarkistetaan hallituksen lupauksen mukaisesti ansiotason nousun verran.

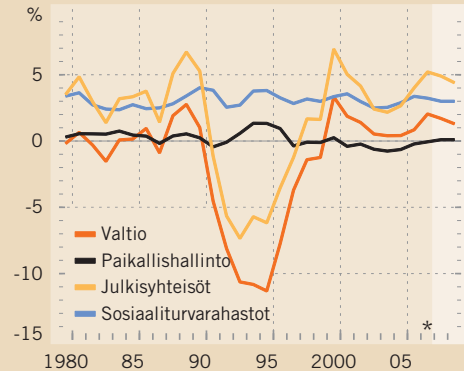
Hallituksen veropäätöksiin palkansaajan tuloveroprosentin arvioidaan ensi vuonna alenevan noin 0.6 prosenttiyksiköllä. Todellisuudessa pidätysprosentti alenee kuitenkin vain 0.3 prosenttiyksikköä, koska vakuutetun työeläkemaksu nousee. Vakuutetun maksun ohella myös työnantajan palkkaperusteisen työeläkemaksun arvioidaan kohoavan reippaasti, noin 0.3 prosenttiyksikköä. Kuntatalouden tasapainottumisen ansiosta kuntallisveroäyriin arvioidaan pysyvän ensi vuonna ennallaan keskimäärin 18.5 prosentissa.

Yhteisöjen ja yritysten tuloverojen osuus kokonaistuotannosta kohoaa ennustejaksolla 0.3 prosenttiyksiköllä 4.4 prosenttiin. Alati kasvava osuus yhteisöveron tuotosta syntyy jatkossakin ulkomailla toimivien suomalaisten yhtiöiden tuloksista. Pääasiallisesti kotimaassa toimivien yritysten veropohjat kasvavat kokonaistuotannon kasvua hitaammin sekä tänä että ensi vuonna.

Pörssikurssien laskun ja muiden varallisuushintojen nousun tasaantumisen vuoksi pääomatulojen kasvu hidastuu tänä vuonna, ja niistä maksettavien verojen suhde kokonaistuotantoon alenee.

Julkisyhteisöjen omaisuustulojen, joista noin puolet on osittain rahastoivan työeläkejärjestelmän

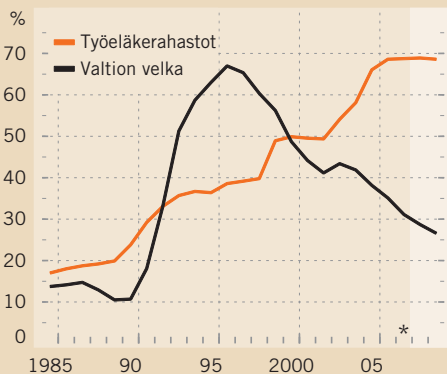
Julkisyhteisöjen rahoituslijäämä suhteessa BKT:hen

Lähde: Tilastokeskus.

ETLA S08.1/g43

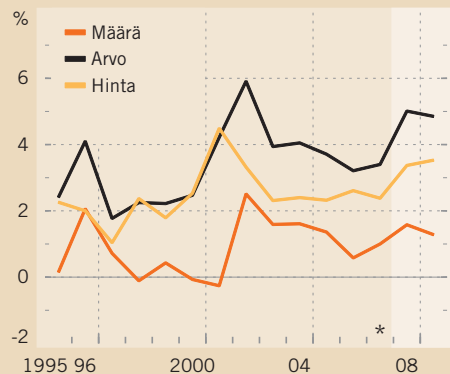
Työeläkerahastojen pääoman ja valtion bruttovelan suhde BKT:hen

Lähteet: TELA, Valtiokonttori.

ETLA S08.1/g25

Julkisten menojen¹⁾ kehitys

1) Pl. investointi- ja korkomenot.

Lähde: Tilastokeskus.

ETLA S08.1/g57

sijoitustuottoja, arvioidaan kasvavan tänä vuonna kokonaistuotannon kasvua hitaammin. Kertaluonteiset, valtionyhtiöiden suotuisan tuloskehityksen tuomat ylimääräiset osinkotulot sulavat ensi vuonna kokonaan pois.

Välillisen verotuksen perusteita kiristettiin tälle vuodelle nettomääräisesti noin 200 milj. eurolla. Hallituksen ilmastopoliittisten tavoitteiden saavuttamiseksi energiaverotusta korotettiin ja autoverotus aleni eniten vähäpäästöisten autojen osalta. Hallituksen päätöksen mukaisesti ruoan arvonlisävero alenee ensi vuonna 17 prosentista 12 prosenttiin.

Kotitalouksien jyrkästi heikentyneen rahoitusaseman tasapainottaminen edellyttää kulutuksesta tinkimistä ja säästämisen kasvua. Sopeutuminen kohden tasapainoa merkitsee väistämättä myös välillisen verotuksen tuoton kasvun taittumista. Välillisten verojen arvioidaan kohoavan energia- ja polttoaineverojen korotusten vauhdittamina 3.9 prosenttia tänä vuonna ja prosenttiyksikön sitä vähemmän ensi vuonna.

JULKISYHTEISÖJEN YLIJÄÄMÄ PYSYY SUURENA

Julkisyhteisöjen ylijäämä pysyy ennustejaksolla suurena. Vuonna 2009 ylijäämää odotetaan ker-

tyvän 4.5 prosenttia suhteessa kokonaistuotantoon. Valtiontalous säilyy turvallisesti ylijäämäisenä, vaikka hallituksen lupaama ansiotulojen ja kulutuksen verotuksen keventämishjelma toteutetaan. Paikallishallinnon odotetaan tasapainottuvan tänä vuonna ja sosiaaliturvarahastojen ylijäämä säilyy 3 prosentin pinnassa.

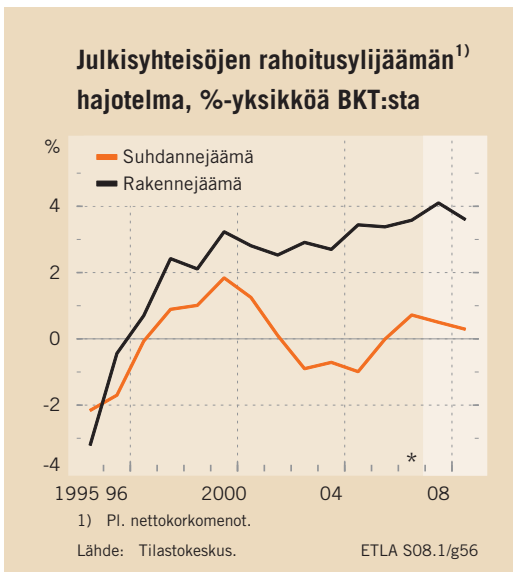
Ylijäämäisten budjettien ansiosta julkisen velan määrä alenee ennustejaksolla tuntuvasti. Valtion bruttovelka aleni viime vuonna 2.9 miljardilla eurolla 56.1 miljardiin euroon. Ennustejaksen loppuvuosina velan supistuminen hieman hidastuu ja sen arvioidaan olevan 52.7 miljardia euroa vuonna 2009. Suhteessa bruttokansantuotteen valtion velka alenee viime vuoden 31.4 prosentista 27 prosenttiin vuonna 2009. Kuntien velan kasvu pysähtyi viime vuonna ja velan suhde kokonaistuotantoon alenee viimevuotisesta 4.3 prosentista 3.6 prosenttiin vuonna 2009.

JULKISYHTEISÖJEN TEHOSTAMISTOIMET OVAT KÄYNNISTYNEET

Odotettua suuremman julkisyhteisöjen ylijäämän vuoksi julkisen talouden keskipitkän aikavälin näkymät ovat aiempia arvioita valoisammat. Suhdannekorjattuna ylijäämän suhde kokonaistuotantoon nousi viime elokuussa tehdystä 3 prosentin arviosta vajaaseen 4 prosenttiin.

Julkisen talouden suurehko 3.8 prosentin rakenteellinen ylijäämä on suurimmaksi osaksi peräisin osittain rahastoivasta työeläkejärjestelmästä. Vuoden 2010 jälkeen ylijäämä alkaa uhkaavasti supistua eläkemenojen kasvun kiihtymisen vuoksi.

Kiihtyvän eläkkeelle siirtymisen aiheuttamien työvoimakapeikkojen paikkaamiseksi tarvitaan työtekoa kannustavien vero- ja sosiaaliturvauudistusten lisäksi julkisen toiminnan tehostamista. Nykyinen hallitus on tehnyt kauaskantoisia suunnitelmia valtionhallinnon ja kuntatalouden tuottavuuden nostamiseksi. Hallituksen hyväksymän valtion tuottavuusohjelman tavoitteena on vähentää valtion työntekijöistä vajaat 8 prosenttia eli noin 9 000 henkilöä vuoteen 2011 mennessä.

Myös monissa kunnissa tuotannon tehostamistoimet ovat vauhdittuneet, kun talouden noususuhdanne ei tällä kertaa ole riittänyt tervehdyttämään niiden taloutta. Useat kunnat pyrkivät järkeistämään toimintojaan kasvattamalla kuntakokoa ja luomalla palvelualueita nykyistä laajemmalle väestöpohjalle.

Kuntaliitosten tavoitteena on ohjata niukkenevia työvoimaresursseja yksityisen sektorin tarpeisiin. Se onkin välttämätöntä, jos talouskasvun edellytykset ja samalla julkisten palvelujen riittävä verorahoitus halutaan myös jatkossa turvata. Nyt tiedossa olevien päätösten mukaan kuntien lukumäärä vähenee kuluvan vaalikauden aikana viidenneksellä, ja liitokset jatkuvat senkin jälkeen.

Tuotanto ja työllisyys

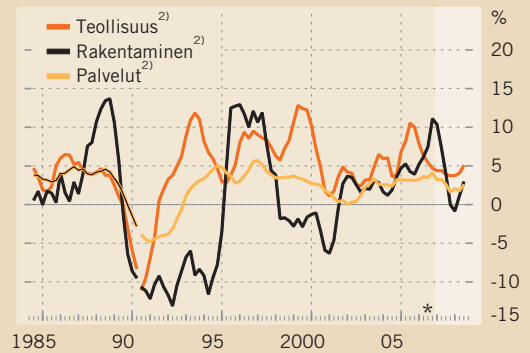
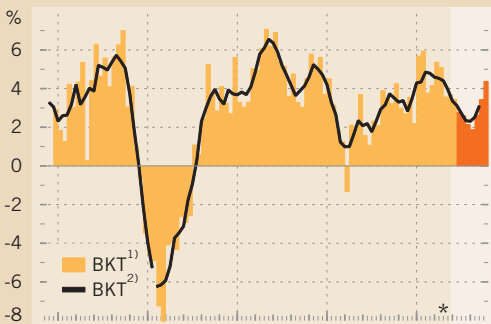
BKT:N KASVU HIDASTUU TÄNÄ VUONNA, MUTTA VOIMISTUU JÄLLEEN ENSI VUONNA

ETLA ennustaa kuluvalle vuodelle 2.7 prosentin talouskasvua. Arvio on hieman varovaisempi kuin syyskuun 3 prosentin kasvuennuste. Kansainvälinen kysyntä on edelleen kovaa, mutta maailmantalouden kasvuun liittyvät riskit ovat kasvaneet. Viennin ja teollisuustuotannon kasvu on edelleen hyvää, mutta hieman aikaisemmin arvioitua hitaampaa. Teollisuuden arvonlisäys kohoaa tänä vuonna noin 4 prosenttia, mikä on jonkin

verran viimevuotista vähemmän. Rakentamisen kasvuarviota on nostettu 4 prosenttiin – kasvu on edellisvuotista hitaampaa. Myös palvelujen arvonlisäyksen arvioidaan lisääntyvän aikaisempaa hitaammin, tänä vuonna 2.1 prosenttia.

Olemme nostaneet ensi vuoden BKT:n kasvuarviota 2.5 prosentista 3 prosenttiin. Kansainvälinen kysyntä kohenee jälleen ensi vuonna, koska Yhdysvaltain ongelmat vähitellen helpottuvat. Teollisuustuotanto kasvaa noin 5 prosentin tahtia. Ra-

Bruttokansantuotteen määrän muutokset toimialoittain neljännesvuosittain

Uudistettu neljännesvuositilinpito vuodesta 1990.
 1) Muutos edellisen vuoden vastaavasta neljänneksestä.
 2) Laskettu neljän neljänneksen liukuvasta summasta.
 Lähde: Tilastokeskus.

ETLA S08.1/t02

Bruttokansantuote toimialoittain

	Mrd. e	Osuus, %	Määrän muutos, %					
			Edellisestä vuodesta			Keskimäärin		
			2006*	2007*	2008 ^E	2009 ^E	2002→07	2007→12 ^E
Maatalous	1.3	1.4	-5.7	29.5	-2.2	1.5	2.4	0.5
Metsätalous	3.6	2.0	2.9	14.1	0.1	1.6	3.5	0.7
Teollisuus	40.2	32.4	10.5	5.4	3.9	5.2	5.4	4.2
Rakentaminen	10.2	5.2	4.3	7.5	4.0	3.1	3.8	2.9
Palvelut	100.7	59.6	3.2	3.5	2.1	2.1	2.6	2.2
BKT perushintaan	156.0	100	5.0	4.6	2.7	3.2	3.4	2.8

Lähde: Tilastokeskus.

kentäminen lisääntyy noin 3 prosenttia ja palvelut runsaat 2 prosenttia.

TEOLLISUUSTUOTANNON KASVUVAUHTI HILJENE VAIN VÄHÄN

Teollisuustuotannon kasvuvauhti hiljene tänä vuonna viimevuotisesta. Vahvan kansainvälisen kysynnän ansiosta tuotanto lisääntyy kuitenkin edelleen varsin reippaasti, tuotoksella mitattuna 3.8 prosenttia. Tehdasteollisuuden tuotanto elektroniikka- ja sähköteollisuus poislukien kasvaa 3.2 prosenttia.

Nopeimmin kasvavia toimialoja ovat tänä vuonna koneiden ja laitteiden valmistus, metallituoteteollisuus sekä sähkö- ja elektroniikkateollisuus.

Koneteollisuuden kasvuvauhti hiljene tänä vuonna jonkin verran, mutta toimialan kasvu on edelleen erittäin vahvaa, noin 8 prosenttia. Sähkö- ja elektroniikkateollisuuden tuotanto kasvaa selvästi viimevuotista hitaammin, mutta kuitenkin reippaat 6 prosenttia. Metallituotteiden valmistus pysyy edelleen vahvana noin 5 prosentin kasvussa.

Urheiluautojen sopimustuotantoa vähennettiin viime vuonna merkittävästi, mutta samanaikaisesti maastokuorma-autojen vientikysyntä on voimistunut. Telakoiden tilauskanta on suuri, ja suomalaisen telakkateollisuuden kansainvälinen kilpailukyky on edelleen hyvä. Kulkuneuvoteollisuuden tuotanto kasvaa kuitenkin tänä vuon-

Teollisuustoimialojen tuotos

	Mrd. e	Osuus, %	Määrän muutos, %					
			Edellisestä vuodesta				Keskimäärin	
			2006*	2007*	2008 ^E	2009 ^E	2002→07	2007→12 ^E
Teknologisteollisuus	62.0	48.4	11.6	9.1	5.6	7.3	8.5	5.6
- metallien jalostus	11.4	9.0	8.1	-0.6	2.0	6.1	7.3	3.8
- metallituotteet	6.8	5.3	9.3	6.8	5.0	4.5	4.6	3.9
- koneet ja laitteet	15.0	11.7	15.4	13.4	7.9	7.6	8.5	5.9
- kulkuneuvot	4.4	3.4	17.3	5.9	4.3	6.5	4.3	4.4
- elektroniikka- ja sähköteollisuus	24.4	19.0	10.8	10.5	5.7	7.9	10.1	6.3
Metsäteollisuus	21.1	16.4	13.0	-0.9	0.3	2.8	1.8	1.9
- puutavateollisuus	6.5	5.0	6.6	-0.1	0.1	2.3	2.7	2.4
- paperiteollisuus	14.6	11.4	15.5	-1.2	0.4	3.0	1.4	1.6
Graafinen teollisuus	4.5	3.5	0.4	2.7	1.3	1.6	0.0	1.9
Kemianteollisuus	17.0	13.3	4.3	4.5	4.1	3.9	1.3	3.1
Elintarviketeollisuus	9.1	7.1	4.5	3.8	1.5	1.7	1.3	1.6
Tekstiili-, vaatetus-, nahka- ja kenkäteollisuus	1.3	1.1	2.5	5.8	0.8	1.7	-1.6	1.2
Muu tehdasteollisuus	5.2	4.1	6.3	5.4	2.8	2.6	5.0	2.2
Tehdasteollisuus yhteensä	120.2	93.8	10.9	5.9	3.9	5.3	5.1	4.2
Mineraalien kaivu	1.4	1.1	14.6	3.6	1.0	2.9	3.5	1.9
Sähkö-, kaasu- ja vesihuolto	6.6	5.1	7.8	2.9	1.7	3.5	2.6	2.5
Koko teollisuus	128.2	100	9.4	5.8	3.8	5.2	4.8	4.1
Teollisuus pl. elektroniikka- ja sähköteollisuus	103.8	81.0	8.9	4.0	3.2	4.3	3.0	3.2

na laivatoimitusten ajoittumisen takia vain noin 4 prosenttia vuodentakaisesta.

Ensi vuonna teollisuustuotannon kasvuvauhdin odotetaan voimistuvan noin 5 prosenttiin, kun vientikysynnän kasvu vauhdittuu uudestaan. Koneiden valmistus pysyy edelleen vahvana ja kasvaa noin 8 prosentin vauhtia. Sähkö- ja elektroniikkateollisuuden tuotannon kasvuvauhti nousee myös 8 prosentin tuntumaan, kun kulutusky-syntä kasvaa. Metallien jalostuksen ja kulkuneuvojen valmistuksen tuotannon kasvu vahvistuu ensi vuonna selvästi. Kemianteollisuuden tuotanto pysyy vahvassa noin 4 prosentin kasvussa. Metsäteollisuuden tuotanto kasvaa seuraavalla viisivuotisjaksolla keskimäärin samaa tahtia kuin edellisellä viisivuotisjaksolla, eli noin 2 prosenttia.

PALVELUALOJEN TUOTOS

Palvelujen tuotoksen volyymin arvioidaan kasvaneen viime vuonna 3.4 prosenttia suotuisan

BKT kasvoi viime vuonna 4.4 prosenttia

Kansantalouden tilinpidon ennakkotietojen mukaan BKT lisääntyi viime vuonna 4.4 prosenttia edellisvuodesta. ETLAn syyskuun ennuste osui siten täysin kohdalleen. Tuotettujen tavaroiden ja palveluiden yhteenlaskettu arvonlisäys oli 179 miljardia euroa.

Ensimmäisellä neljänneksellä bruttokansantuote kasvoi 5.4 ja toisella 5.1 prosenttia viimevuotisesta. Vuoden jälkipuoliskolla kasvuvauhti hidastui selvästi. Kolmannella neljänneksellä kokonaistuotanto lisääntyi 3.6 ja viimeisellä neljänneksellä 3.7 prosenttia vuodentakaisesta.

Teollisuuden arvonlisäys kohosi viime vuonna 5.4 prosenttia, rakentamisen peräti 7.5 prosenttia ja palvelualojen 2.7 prosenttia.

Palvelutoimialojen tuotos

	Mrd. e	Osuus, %	Määrän muutos, %					
			Edellisestä vuodesta				Keskimäärin	
			2006*	2007 ^E	2008 ^E	2009 ^E	2002→07	2007→12 ^E
Kauppa	29.5	18	5.3	7.1	3.1	3.1	5.5	3.0
- moottoriajoneuvojen kauppa	4.7	2.9	7.2	2.6	5.6	4.6	6.8	3.6
- tukkukauppa	16.3	10.0	6.0	5.4	2.8	2.9	5.5	3.1
- vähittäiskauppa	8.5	5.2	4.8	6.2	2.5	2.7	5.0	2.4
Majoitus- ja ravitsemistoiminta	5.4	3.3	1.1	3.3	2.2	2.2	2.9	2.6
Liikenne	24.8	15.1	3.1	2.7	2.3	3.3	3.2	2.9
- kuljetus	18.4	11.2	3.1	2.6	1.9	2.8	2.7	2.7
- tietoliikenne	6.4	3.9	3.2	2.9	3.2	4.3	4.1	3.5
Rahoitus- ja vakuustointiminta	7.1	4.3	4.8	2.7	2.3	2.4	3.8	2.9
Asuntojen omistus	18.3	11.1	1.7	1.8	1.4	1.6	1.6	1.5
Kiinteistö- ja liike-elämää palveleva toiminta	27.2	16.6	6.8	5.4	3.9	3.9	5.1	3.5
Muut sosiaaliset ja yhteiskunnalliset palvelut	51.5	31.5	1.8	1.2	0.9	0.9	2.1	1.0
Yksityiset palvelut	122.6	75.0	4.7	4.2	2.6	2.9	4.1	2.8
Julkiset palvelut	40.9	25.0	-0.9	0.5	0.6	0.3	1.2	0.4
Yhteensä	163.5	100	3.4	3.4	2.2	2.4	3.4	2.3

Lähde: Tilastokeskus.

suhdanneilanteen myötä. Yksityisellä sektorilla tuotoksen kasvu oli 4.2 prosenttia, sen sijaan julkisen sektorin tuotoksen kasvu jäi vajaaseen prosenttiin.

Tänä vuonna palvelutoimialojen tuotoksen kasvun arvioidaan hidastuvan runsaaseen 2 prosenttiin yleisen talouskasvun lievän hidastumisen myötä. Kasvun painopisteen arvioidaan olevan tietoliikenteessä sekä liike-elämää palvelevalla toimialalla. Kaupan liikevaihto kasvaa aiempaa hitaammin kotitalouksien kulutuskysynnän kasvun vaimenemisen vuoksi.

Ensi vuonna palvelutoimialojen tuotannon kasvun arvioidaan jatkuvan 2.5 prosentin tuntumassa. Kasvu painottuu edelleen liike-elämää palvelevalle toimialalle. Kaupan tuotannon kasvu jatkuu 3 prosentin tuntumassa kotitalouksien kulutuskysynnän kasvun hidastumisen myötä.

RAKENNUSTUOTANTO SAAVUTTAI HUIPPUNSA TÄNÄ VUONNA

Rakennustuotanto kasvoi viime vuonna kansantalouden tilinpidon ennakkotietojen mukaan 7.5 prosenttia. Talojen uudisrakentamisen volyyymi kasvoi 11 prosenttia. Asuinrakentaminen supistui 3 prosenttia, mutta muu talonrakentaminen laajeni ennätysmäiset 25 prosenttia. Maa- ja vesirakentamisessakin päästiin noin 5 prosentin lisäykseen.

Tuoreimmat tiedot uusista rakennusluvista viittaavat asuinrakentamisen vähenevän tänä vuonna. Viime vuonna uudisrakennustöitä aloitettiin

10 prosenttia vuodentakaista enemmän. Kuumi määrät kasvoivat kaikissa rakennustyypeissä lukuun ottamatta asuinrakennuksia, joissa luvat supistuivat 8 prosenttia. Teollisuus- ja varastorakennuksiin sekä liike- ja toimistorakennuksiin lupia myönnettiin viidenneksen edellisvuotta enemmän.

Ennustejaksolla uudisrakentamisen aktiviteetti vaimenee asteittain. Yritysten toimitilarakentaminen näyttää jatkuvan tänä vuonna vauhdikkaana, mutta asuinrakentamisen odotetaan supistuvan 3-4 prosenttia. Maa- ja vesirakentaminen saavuttaa tänä vuonna suhdannehuipun ja tuotannon odotetaan kohoavan 7 prosenttia.

Ensi vuonna rakentamisen kasvun odotetaan hidastuvan tämänvuotisesta 4 prosentista 3 prosenttiin. Muun talonrakentamisen arvioidaan hidastuvan 5 prosenttiin eli puoleen tämänvuotisesta. Asuinrakentaminen polkee paikallaan ja infrastruktuurin rakentaminen on valtion tie- ja ratainvestointien ansiosta verraten vilkasta ja lisääntyy 5 prosenttia.

TYÖLLISYYDEN NOPEIN KASVUVAIHE OHITETTIIN VIIME VUONNA

Työllisyys lisääntyi viime vuonna 2 prosentilla ja tehtyjen työtuntien määrä kohosi 1.4 prosenttia. Kausitasoitettuna työllisyyden kasvuvauhti hidastui vuoden loppua kohden, joten tuotannon nopein kasvuvaihe on ohitettu. Työllisyyden kasvu oli yksityisten palvelujen ja rakennustoiminnan varassa, kun julkisen sektorin työpaikkojen kasvu oli vaatimattomat 0.3 prosenttia.

Rakentamisen tuotos

	Mrd. e	Osuus, %	Määrän muutos, %					
			Edellisestä vuodesta				Keskimäärin	
			2007*	2007*	2006*	2007*	2008 ^E	2009 ^E
Rakentaminen	25.5	100	4.4	7.3	4.2	3.1	4.3	3.0
- talonrakentaminen	19.3	76	4.8	7.8	3.5	2.6	4.6	2.7
- maa- ja vesirakentamien	6.2	24	2.8	5.2	7.0	5.0	3.1	3.8

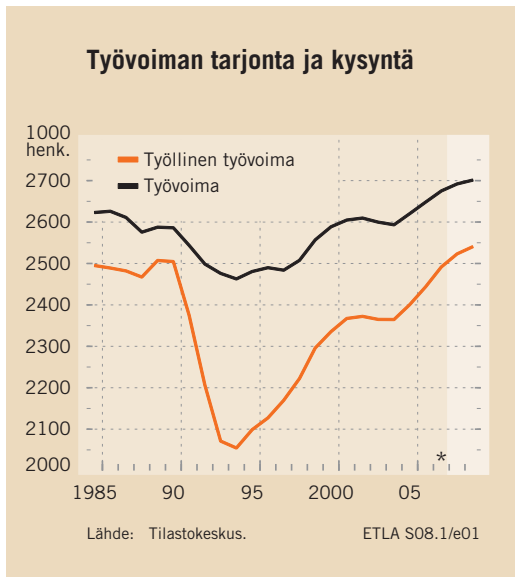
Heikointa työllisyyden kasvu oli liikennesektorilla ja teollisuuden toimialoista metsäteollisuudessa sekä energiantuotannossa. Massa- ja paperi- sekä puuteollisuudessa työpaikat vähenivät 10 prosenttia. Puu- paperituotteiden heikko vientimenestys selittää osin myös kuljetusalojen työllisyyden heikkenemistä. Teollisuuden toimialoista työllisyys kasvoi ripeimmin laivateollisuudessa sekä koneiden ja laitteiden valmistuksessa.

Palkansaajien kokoaikaiset pysyvät työsuhteet lisääntyivät 3.5 prosenttia. Osa- ja määräaikaisien työsuhteiden määrä jäi likimain edellisvuoden tasolle. Työsuhteiden kokoaikaisuuden yleistymisen liittyy pahenevaan työvoimapulaan, johon yritykset pyrkivät varautumaan.

Yksityisten palvelualojen tuotannon vahvan kasvun ansiosta naisten työllisyys kohosi miehiä nopeammin. Naisten työllisyysaste kohosi 1.2 prosenttiyksikköä ja miesten nousu jäi 0.9 prosenttiin. Ikäryhmittäin tarkasteluna nuorten 15-24-vuotiaiden työllisyys parani suhteellisesti eniten. Varttuneemmissa ikäryhmissä, kuten 55-64-vuotiaissa, työllisyysasteen nousu hidastui ja kääntyi vuoden viimeisellä neljänneksellä laskuun.

Aktiivisen työvoimapolitiikan piirissä olevien määrä lisääntyi 2 prosenttia. Työttömien määrän voimakas väheneminen nosti aktiivointiasteen 28.5 prosenttiin eli 1.4 prosenttiyksikköä vuodentakaista suuremmaksi.

Avoimien työpaikkojen määrän kasvu hidastui vuoden loppua kohden 10 prosenttiin. Merkittävimmin vähenivät teollisuuden ja rakennusalan tarjoamat uudet työtilaisuudet.

Työvoimatase, 1000 henkilöä

Erä	2004	2005	2006	2007	2008 ^E	2009 ^E
Väestö	5228	5 246	5 266	5 282	5291	5301
Työikäinen väestö ¹⁾	3936	3948	3963	3979	3990	4001
Työvoima	2593	2620	2648	2675	2692	2701
Työlliset	2365	2401	2444	2492	2523	2541
Työttömät	229	220	204	184	169	161
Tehdyt työtunnit (milj.)	4076	4118	4181	4234	4264	4250
Työvoimaosuus, %	65.9	66.4	66.8	67.2	67.5	67.5
Työllisyysaste, %	67.2	68.0	68.9	69.9	70.4	70.8
Työttömyysaste, %	8.8	8.4	7.8	6.9	6.3	5.9

¹⁾ 15-74 -vuotiaat.

²⁾ Työllisten osuus työikäisestä (15-64 -vuotiaat) väestöstä.

Lähde: Tilastokeskus.

Irtisanomisneuvottelujen piirissä olevien työntekijöiden määrä putosi viime vuonna noin puoleen edellisvuoden 43 000 henkilöstä. Myös tuotannollisista ja taloudellisista syistä irtisanottujen määrä väheni. Toimialoittain tarkasteltuna merkittävimmät supistukset kohdistuivat metsä- ja elektroniikkateollisuuteen. Näillä toimialoilla tuotannon järjestelyiden odotetaan jatkuvan tänä vuonna.

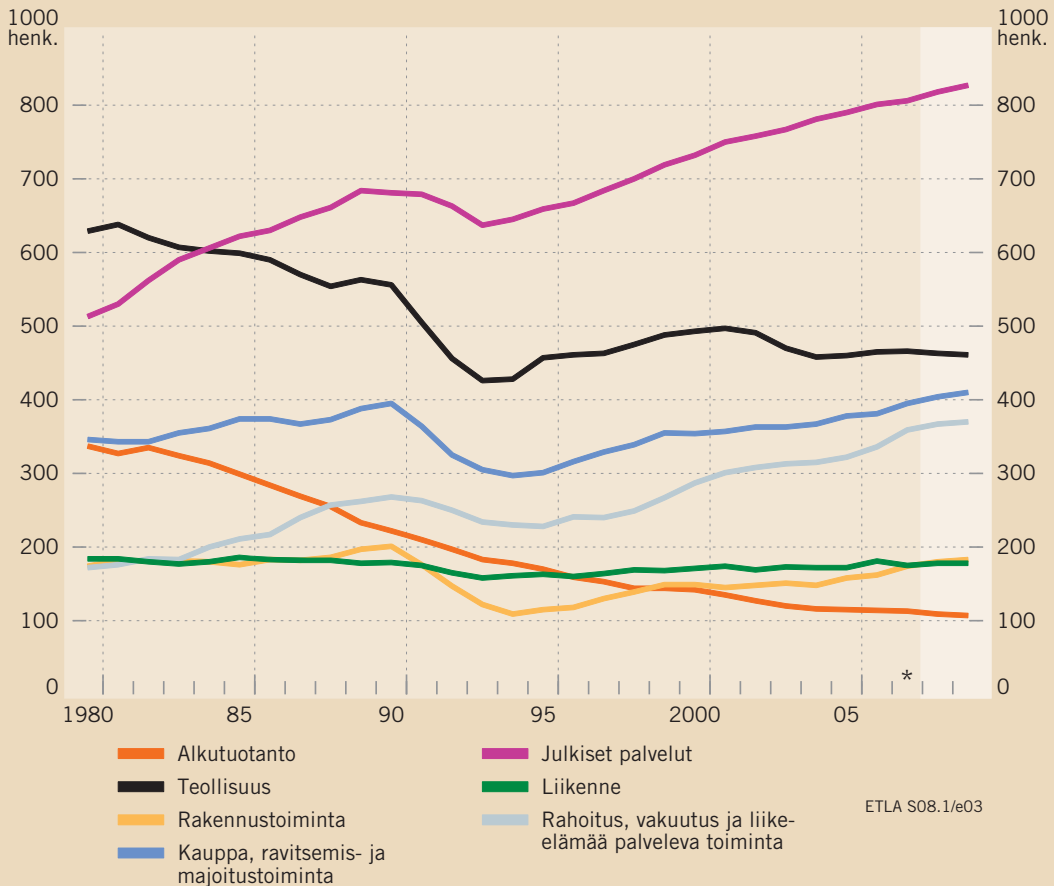
TYÖLLISYYDEN KASVU HIDASTUU LÄHIVUOSINA

Ennusteajaksolla kokonaistuotannon kasvun hidastumisen ennakoidaan jarruttavan merkittä-

västi työllisyyden paranemista. Työllisyyden kasvuvauhti hiipuu kaikilla päätoimialoilla ja putoaa tänä vuonna 1.4 prosenttiin. Vuonna 2009 työpaikkojen arvioidaan lisääntyvän 0.7 prosentilla.

Teollisuuden työpaikat supistuvat ennusteajaksolla arviolta 0.5 prosenttia vuodessa. Rakennusalan työpaikat lisääntyvät vielä tänä vuonna tuntuvasti liike- sekä maa- ja vesirakentamisen tuotannon kasvun ansiosta. Ensi vuonna rakentamisen työpaikkojen kasvu hidastuu runsaaseen prosenttiin. Palvelualoilla työllisyys paranee tänä vuonna vajaat 2 prosenttia ja ensi vuonna kasvu

Työlliset toimialoittain

ETLA S08.1/e03

Lähde: Tilastokeskus.

vaimenee prosentin tuntumaan. Julkisyhteisöjen työllisyyden odotetaan kohoavan 0.4 prosenttia vuodessa.

Työllisyysaste kohoaa tänä vuonna 70.5 prosenttiin ja ensi vuonna 70.8 prosenttiin eli likimain hallituksen vuodelle 2011 asettamaan tavoitteeseen. Nuorten työllisyyden odotetaan kasvavan muita ikäryhmiä nopeammin. Varttuneempien yli 55-vuotiaiden kohdalla työllisyysasteen nousun odotetaan jäävän hieman keskimääräistä hitaammaksi.

Ennustejaksolla talouden kasvutahti tasaantuu pitkän aikavälin keskikasvun tuntumaan, ja se riittää alentamaan työttömyyttä edelleen ripeää tahtia. Työttömyysasteen arvioidaan alenevan tänä vuonna 0.5 prosenttiyksiköllä 6.3 prosenttiin ja ensi vuonna päästäneen 6 prosenttiin.

ONKO TYÖLLISYYSASTETAVOITE LIIAN VAATIMATON?

Työllisyyteen merkittävimmin keskipitkällä aikavälillä vaikuttavan kotimaisen kysynnän kasvun arvioidaan jäävän seuraavan viiden vuoden aikana noin prosenttiyksikön verran edellistä viisivuotisjaksoa hitaammaksi. Työttömyysasteen arvioidaan kuitenkin alenevan samaa tahtia kuin

kuluvan vuosikymmenen alkupuoliskolla, koska kasvava osa työttömistä siirtyy eläkejärjestelmiin. Työvoima, jonka koulutus- ja työllisyysasteet ovat verraten matalat, korvautuu laadukkaamman koulutuksen saaneella työvoimalla. Työn tuottavuuden kasvun odotetaankin kohoavan pitkän aikavälin trendikasvua nopeammin.

Koulutusasteen nousu ja entistä osaavamman työvoiman tulo markkinoille johtaa siihen, että hallituksen tavoittelema 71 prosentin työllisyysastetavoite toteutuu tässä ennusteessa kaavailtua hitaammankin talouskasvun oloissa. Koulutusasteen kohoaminen ja työllisyysasteen nousu koskettavat kaikkia ikäryhmiä, koska nuorempien ikäluokkien keskimääräinen koulutusaste on aina korkeampi kuin vanhempien.

Työlliset toimialoittain¹⁾, 1000 henkilöä

Toimiala	TOL-02	2004	2005	2006	2007	2008 ^e	2009 ^e
Alkutuotanto	A,B	115	114	113	111	109	107
Teollisuus	C,D,E	458	460	465	466	463	461
Rakentaminen	F	148	158	162	174	180	183
Kauppa	G,H	367	378	381	395	404	410
Liikenne	I	172	172	181	175	178	178
Rahoitus, vakuutus ja liikelämää palveleva toiminta	J,K	315	322	336	359	367	370
Julkiset ja muut palvelut	L-O	781	790	801	806	818	827
josta julkinen sektori		656	654	655	657	660	664
Palvelut yhteensä		1635	1662	1699	1734	1766	1785
Toimiala tuntematon	X	7	5	4	6	3	3
Koko kansantalous		2365	2401	2444	2492	2523	2541

¹⁾ Toimialaluokitus 2002.

Lähde: Tilastokeskus.

Tuonti ja maksutase

TAVARATUONTI KASVAA TÄNÄ VUONNA HIEMAN AIEMMIN ARVIOITUA HITAAMMIN

Tavaratuonnin odotetaan tänä vuonna lisääntyvän 6.4 prosenttia vuodentakaisesta eli vajaan prosentin syksyllä arvioitua vähemmän. Lyhytikäisten kulutustavaroiden tuonti kasvaa aikaisemmin arvioitua enemmän ja kaikkien muiden hyödykeryhmien tuonti hieman aiemmin ennustettua vähemmän. Palvelut mukaan lukien tuonti kasvaa tänä vuonna 5.6 prosenttia.

Ensi vuonna tavaratuonnin arvioidaan kasvavan 5.4 prosenttia. Kasvulukua on korjattu ylöspäin runsaalla prosenttiyksiköllä. Investointitavaroiden ja kestokulutustavaroiden tuontiennustetta on nostettu tuntuvasti.

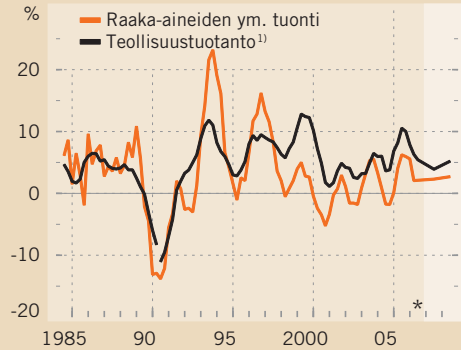
YDINVOIMALA JA PUHELINLAITTEIDEN OSAT VAUHDITTAVAT INVESTOINTITAVAROIDEN TUONTIA

ETLA arvioi investointitavaroiden tuonnin kasvavan tänä vuonna vajaat 12 prosenttia ja ensi vuonna vajaat 8 prosenttia. Kuluvan vuoden loppulla tai ensi vuoden alussa viidenteen ydinvoimalaan tuodaan reaktori. Vuonna 2010 investointitavaroiden tuonnin kasvuvauhdin odotetaan selvästi hiljentyvän, kun ydinvoimalan suurimmat

investoinnit ovat ohi. Investointitavaroihin luetaan viime vuoden alusta myös puhelinlaitteiden osat. Aikaisemmin ne kuuluivat kestokulutustavaroihin.

Teollisuustuotannon kasvuvauhti hidastuu tänä vuonna jonkin verran. Raaka-aineiden ja tuo-

Raaka-aineiden tuonnin ja teollisuustuotannon muutos

1) Uudistettu neljännesvuositilinpito vuodesta 1990.

Laskettu neljän neljänneksen liukuvista summista. Vuoteen 1998 asti raaka-aineiden ja tuotantotarvikkeiden tuonti.

Lähteet: Tilastokeskus, Tullihallitus. ETLA S08.1/m01

Tavara- ja palvelutuonti

	Arvo ¹⁾		Määrä ¹⁾				Keskimäärin	
	Mrd. e	%-osuus	Muutos ed. vuodesta, %		Keskimäärin			
	2007*	2007*	2006*	2007*	2008 ^E	2009 ^E	2002→07	2007→12 ^E
Raaka-aineet ja tuotantotarvikkeet	23.0	38.7	8.2	5.6	2.3	2.7	5.0	2.8
Energiatuotteet	8.2	13.8	11.8	-3.9	2.4	1.8	1.8	2.0
Investointitavarat	14.0	23.5	7.6	18.2	11.5	7.6	11.1	5.6
Kulutustavarat	14.3	24.0	12.4	-1.4	6.7	6.2	8.9	5.4
- kestokulutustavarat	5.9	9.9	13.2	-10.2	5.0	8.6	10.1	6.0
- muut kulutustavarat	8.4	14.1	11.8	6.5	7.9	4.4	8.0	4.9
Koko tavaratuonti ²⁾	56.6	100	9.1	5.0	6.4	5.4	7.2	4.5
Tavara- ja palvelutuonti ²⁾	71.8	..	7.8	4.1	5.6	4.6	6.7	4.0

¹⁾ Käyttötarkoituksen mukainen tuonnin arvo Tullitilaston (c.i.f.) mukaan. Määrän muutokset ETLAn laskelma.

²⁾ Kansantalouden tilinpidon mukaan.

Lähteet: Tilastokeskus, Tullihallitus.

tantotarvikkeiden tuonti kasvaa siten kuluvana vuonna runsaat 2 prosenttia. Ensi vuonna niiden tuonti kasvaa vajaat 3 prosenttia, kun teollisuus-tuotannon kasvuvauhti hieman kiihtyy. Energia-tuotteiden tuonnin arvioidaan kasvavan kuluvana vuonna runsaat 2 ja ensi vuonna vajaat 2 prosenttia.

Henkilöautojen ja televisioiden tuonti lisääntyi viime vuonna, mutta kotitalouskoneiden tuonti pysyi edellisvuoden lukemissa. Kestokulutustavaroiden tuonnin arvioidaan tänä vuonna lisääntyvän noin 5 prosenttia viimevuotisesta. Ensi vuonna tavararyhmän tuonnin odotetaan kasvavan vajaat 9 prosenttia, kun yksityinen kulutus kasvaa tätä vuotta nopeammin. Lyhytikäisten kulutustavaroiden tuonti kasvaa kuluvana vuonna noin 8 prosentin vuosivauhtia. Ensi vuonna kasvun arvioidaan hidastuvan runsaaseen 4 prosenttiin.

TUONTIHINNAT NOUSEVAT TÄNÄ VUONNA REILUSTI

Tavaroiden tuontihinnat nousivat hyvin voimakkaasti kuluvan vuoden alussa ja hintojen odotetaan pysyvän korkealla koko tämän vuoden ajan. Vuositasolla tavaroiden tuontihinnat nousevat tänä vuonna keskimäärin vajaat 6 prosenttia viimevuotisesta. Ensi vuonna tavaroiden tuontihinnat halpenevat keskimäärin puolisen prosenttia tämänvuotisesta.

Energiatuotteiden euromääräiset tuontihinnat ovat olleet nousussa viime vuoden alusta asti öljyn maailmanmarkkinahintojen nousun seurauksena. Energiatuotteiden kallistumisen arvioidaan pysähtyvän kuluvan vuoden toisella neljänneksellä, mutta siitä huolimatta hinnat ovat tänä vuonna keskimäärin noin 24 prosenttia viimevuotista korkeammat. Ensi vuonna energiatuotteiden tuontihintojen arvioidaan alenevan runsaat 5 prosenttia tämänvuotisesta.

Raaka-aineiden tuontihinnat ovat lähtemässä uudestaan selvään nousuun. Ne kallistuvat kuitenkin tänä vuonna keskimäärin vain puolisen prosenttia viimevuotisesta. Ensi vuonna raaka-aineiden tuontihinnat kohoavat noin prosentin.

Tavaratuonnin määrä kasvoi viime vuonna 5 prosenttia vuodentakaisesta

Tavaratuonnin määrä kohosi viime vuonna kansantalouden tilinpidon ennakkotietojen mukaan 5 prosenttia edellisvuodesta. ETLAn 5.5 prosentin kasvuarvio osui siten hyvin kohdalleen. Ensimmäisellä neljänneksellä tavaratuonnin määrä lisääntyi 7.9 prosenttia, toisella 6.4 ja kolmannella 3.4 prosenttia vuodentakaisesta. Vuoden viimeisellä neljänneksellä tavaratuonnin kasvuvauhti hidastui 2.6 prosenttiin.

Kestokulutustavaroiden tuontimäärän voimakas 10 prosentin supistuminen viime vuonna johtuu tavaroiden käyttötarkoitukseluokituksen muutoksesta. Puhelinlaitteiden osat siirtyivät viime vuoden alusta kestokulutustavaroista investointitavaroihin. Investointitavaroiden tuonti oli siten viime vuonna tavanomaista voimakkaampaa, ja tuontimäärä kasvoi 18 prosenttia. Investointitavaroiden tuonnin arvo kasvoi noin 20 prosenttia, ja kestokulutustavaroiden tuonnin arvo supistui 11 prosenttia edellisvuodesta. Jos vuoden 2006 osalta puhelinlaitteiden osat kirjataan investointitavaroihin, investointitavaroiden tuonnin kasvu olisi jäänyt viime vuonna 10 prosenttiin ja kestokulutustavaroiden tuonti olisi kääntynyt 8 prosentin kasvuun.

Energiatuotteita tuotiin vajaat 4 prosenttia edellisvuotista vähemmän. Lyhytikäisten kulutustavaroiden tuonti lisääntyi 6.5 prosenttia vuodentakaisesta. Raaka-aineiden ja tuotantotarvikkeiden tuonti lisääntyi vajaat 6 prosenttia.

Tuontihinnat nousivat viime vuonna kansantalouden tilinpidon mukaan 2.6 prosenttia vuodentakaisesta. Tilastokeskuksen tuontihintaindeksi kohosi viime vuonna 2.4 prosenttia edellisvuodesta.

Investointitavaroiden tuontihinnat nousevat vain hieman lähivuosina ja kestokulutustavaroiden tuontihintojen trendinomainen lasku jatkuu. Muiden kulutustavaroiden tuontihinnat nousivat tuntuvasti tammikuussa ja niiden arvioidaan kohoavan tänä vuonna noin 2 prosenttia vuodentakaisesta. Ensi vuonna hintojen kohoaminen hidastuu.

KOTITALOUKSIEN VELKAANTUMISEN ODOTETAAN HIDASTUVAN VÄHITELLEN

Kotitaloussektorin säästäminen oli viime vuonna kansantalouden tilinpidon ennakkotietojen mukaan peräti 3.2 miljardia euroa miinuksella. Tämän verran kulutusmenot ylittivät käytettävissä olevat tulot. Edellisvuodesta säästäminen väheni runsaalla 1.3 miljardilla eurolla. Perintöjen ja myyntivoittojen kaltaiset tulot, jotka eivät tule lainkaan kirjatuksi tuloiksi kansantalouden tilinpidon, ovat lisänneet kotitalouksien kulutusmahdollisuuksia. Sen lisäksi kulutusta on todennäköisesti rahoitettu velalla. Asuntolainaa on ehkä käytetty asunnon hankkimisen ohella kodin muihin hankintoihin, huonekaluihin ja autoon. Kun kotitaloussektorin säästämisestä vähennetään nettomääräiset investoinnit uusiin asuntoihin, saadaan nettoluotonotoksi ennätyksellinen 7.8 miljardia euroa. Nousua vuodesta 2006 on runsaat 2 miljardia euroa.

Kotitalouksien velkaantuminen ei voi jatkua kovin pitkään, koska pidemmällä aikavälillä velat on maksettava pois, ja se edellyttää sitä, että tuloista jää jotain säästöön. Säästämisen lisääntyminen ja nettoluotonoton pienentyminen edellyttävät kulutuksen kasvutahdin hidastumista lähivuosina. Asuinrakennusinvestoinnit kääntyivät jo viime

vuonna laskuun, ja laskun odotetaan jatkuvan kuluvana vuonna. Korkojen nousu ja asuntojen kallistuminen hillitsevät kotitalouksien asunnonostoaikeita.

Kotitaloussektorin rahoitusasema ei välttämättä korjaudu nopeasti. Odotamme rahoitusaliijäämän supistuvan kuluvana vuonna viidenneksellä runsaaseen 6 miljardiin euroon ja ensi vuonna vielä neljänneksellä lisää 4.7 miljardiin euroon. Vielä senkin jälkeen alijäämä on suurempi kuin koskaan ennen vuotta 2006. Tämä ei vielä riitä pysäyttämään kotitalouksien velkaantumisen kasvua, vaan sopeutuminen jatkuu myös vuoden 2009 jälkeen.

Yrityssektorin säästäminen kohosi viime vuonna 16.5 miljardiin euroon. Siitä rahoitus- ja vakuutuslaitosten ylijäämää oli edellisvuoden tapaan 1.2 miljardia euroa. Nettoluotonanto – eli säästäminen vähennettynä varastojen muutoksella ja poistot ylittävillä investoinneilla kotimaahan – oli 8.7 miljardia euroa, 600 miljoonaa euroa edellisvuotta vähemmän. Tämä summa yrityksille kertyi kotimaisen toiminnan tuloksena verojen, osinkojen ja kotimaisten investointien jälkeen käytettäväksi velkojen takaisinmaksuun tai investointeihin ja muihin sijoituksiin ulkomaille.

Vaihtotase, mrd. euroa

	2005	2006*	2007*	2008 ^E	2009 ^E
Tavaroiden vienti (fob) ¹⁾	52.7	61.7	65.5	69.4	72.5
Tavaroiden tuonti (fob) ¹⁾	45.0	52.5	56.6	63.6	66.7
Kauppataseen ylijäämä	7.7	9.2	8.9	5.7	5.8
Palveluvienti	13.1	13.8	14.6	15.5	16.3
Palvelutuonti	13.9	14.7	15.1	15.5	16.0
Palvelutaseen ylijäämä	-0.8	-0.9	-0.5	0.0	0.4
Tuotannon tekijäkorvausten ja tulonsiirtojen taseen ylijäämä	-0.8	0.0	-0.5	-0.7	-0.7
Vaihtotaseen ylijäämä	6.1	8.3	7.8	5.0	5.5
Vaihtotaseen ylijäämä / BKT, %	3.9	4.9	4.4	2.7	2.8
Vaihtotaseen ylijäämä / viennin arvo, %	9.3	10.9	9.8	5.9	6.2

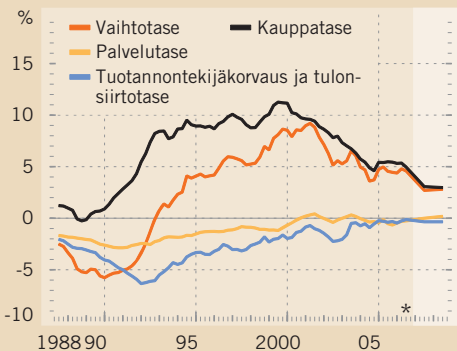
¹⁾ Ml. tavarakaupan järjestelyerät.

Lähde: Tilastokeskus.

Yrityssektorin kannattavuus heikkenee ennustejaksolla. Tänä ja ensi vuonna yritysten säästämisen odotetaan supistuvan 14 miljardin euron tuntumaan, mutta kohoavan uudelleen vuonna 2010. Myös yrityssektorin nettoluotonanto supistuu, mutta sen tarkka arvioiminen on vaikeaa. Kansantalouden tilinpidossa on mittava tilastovirhe, 1.7-2.2 miljardia euroa joka vuosi jaksolla 2002-2007, ja sitä ei ole jaettu talouden sektoreiden kesken. Jos tilastovirhe pidetään ennallaan (se vaikuttaa arvioon yritysten varastojen muutoksesta), yritysten nettoluotonanto puolittuu kuluvana vuonna 4.3 miljardiin euroon ja laskee sen jälkeen 3.5 miljardin euron tuntumaan vuonna 2009. Kokonaistuotantoon suhteutettuna nettoluotonanto laskee kuluvan vuoden 4.5 prosentista vajaaseen 2 prosenttiin ennustejakson lopulla.

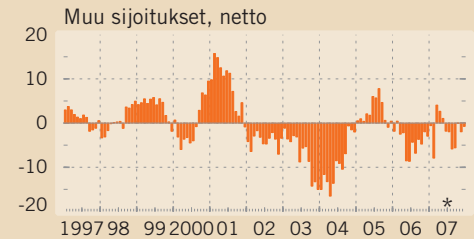
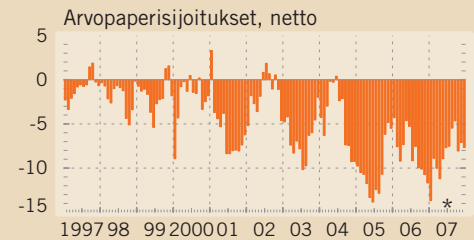
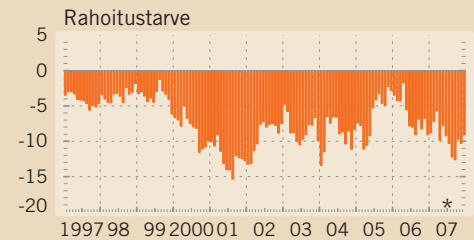
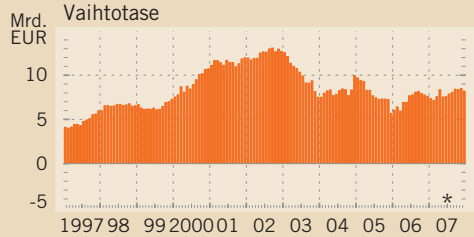
Julkisen sektorin nettoluotonanto kohosi viime vuonna ennätysmäiseen 9.4 miljardiin euroon eli kokonaistuotantoon suhteutettuna huomasti odotettua korkeammaksi 5.3 prosenttiin tuntumaan. Valtaosa siitä oli sosiaaliturvarahastojen rahoitusyliäämää, mutta myös valtionhallinto oli 3.6 miljardia euroa ylijäämäinen. Kuluvana vuonna julkisen sektorin ylijäämän odotetaan yltävän 5 prosentin tuntumaan ja pysyvän vielä vuonna

Vaihtotaseen ylijäämä komponentteittäin suhteessa BKT:hen

Uudistettu neljännesvuositilinpito vuodesta 1990. Laskettu neljän neljänneksen liukuvista summista, keskitetty. ETLA S08.1/u02
Lähteet: Suomen Pankki, Tilastokeskus.

Vaihtotase ja pääomaliikkeet

12 kuukauden ei-keskitetty liukuva summa.

Lähde: Suomen Pankki. ETLA S08.1/u03

2010 lähellä 4 prosenttia suhteessa kokonais-tuotantoon. Julkisen sektorin rahoituskysymyksiä käsitellään tarkemmin sivuilla 51-56.

VAIHTOTASEEN YLIJÄÄMÄ SUPISTUU

Suomen vaihtotase oli viime vuonna 7.8 miljardia euroa ylijäämäinen. Ylijäämä supistui edellisvuodesta 400 miljoonalla eurolla. Ennustejaksolla vaihtotaseen ylijäämän odotetaan supistuvan. Kuluvana vuonna sen odotetaan alenevan 5 miljardiin euroon ja kohoavan ensi vuonna hieman 5.5 miljardin euron tuntumaan. Kokonaistuotannon arvoon suhteutettuna ylijäämä olisi siten 2.7 prosentin tuntumassa vuosina 2008-2009.

Vaihtotaseen ylijäämän supistuminen viime vuonna johtui pääasiassa kauppataseen lievistä heikkenemisestä 8.9 miljardiin euroon. Kuluvana vuonna kauppataseen ylijäämän arvioidaan heikkenevän runsaalla kolmanneksella 5.7 miljardiin euroon. Ylijäämää pienentää tavaratuonnin arvon ripeä nousu. Sitä vauhdittaa erityisesti raakaöljyn ja muiden raaka-aineiden hintojen nousu, jota emme edellisessä syksyn ennusteessa osanneet ennakoita. Ensi vuonna ylijäämän odotetaan kasvavan vain vähän.

Suomen palvelusten tase oli ennakkotietojen mukaan viime vuonna parin edellisvuoden tapaan lievästi alijäämäinen. Alijäämä supistui 0.3 miljardilla eurolla 0.5 miljardiin euroon. Odotamme palvelutaseen kääntyvän uudelleen lievästi ylijäämäiseksi vuonna 2009. Kuluvana vuonna palvelutaseen arvioidaan olevan tasapainossa.

Tuotannontekijäkorvausten ja tulonsiirtojen taseen alijäämä oli viime vuonna puoli miljardia euroa. Ennustejaksolla odotamme alijäämän kasvavan vain vähän.

Vaihtotase oli vuonna 2007 noin 7.8 miljardia euroa ylijäämäinen

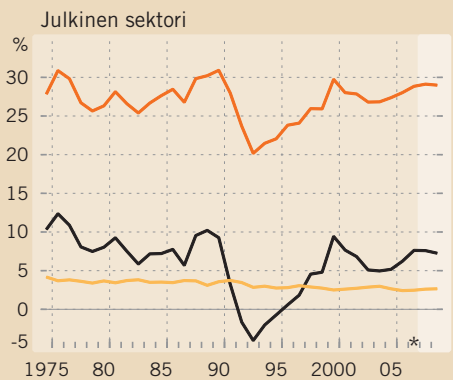
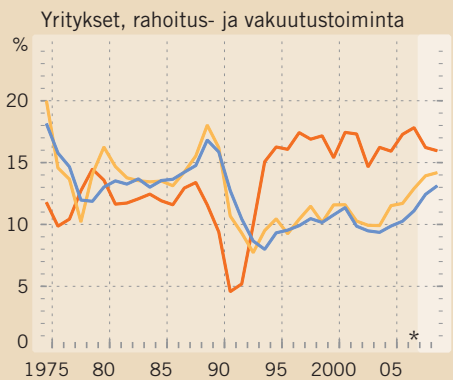
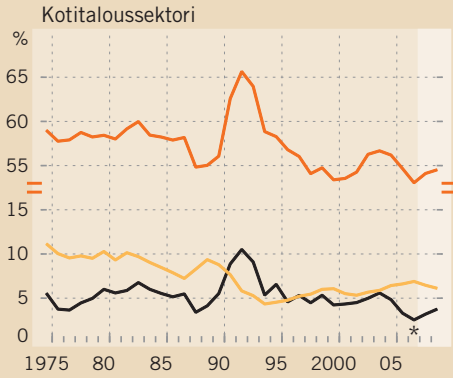
Suomen vaihtotaseen ylijäämä aleni Kansantalouden tilinpidon ennakkotietojen mukaan vuonna 2007 runsaaseen 7.8 miljardiin euroon. Pudotusta edellisvuodesta kertyi 400 miljoonaa euroa eli noin 5 prosenttia. Vaihtotaseen ylijäämän muutokset ovat viime vuosina olleet huomattavia. Vuonna 2005 ylijäämä supistui 40 prosenttia ja parani 35 prosenttia vuonna 2006.

Kauppataseen ylijäämä supistui viime vuonna 3 prosenttia 8.9 miljardiin euroon. Viennin arvo kohosi noin 6 prosenttia ja tuonnin arvo vajaat 8 prosenttia.

Palvelusten taseen verraten pieni alijäämä kutistui vajaat 40 prosenttia 500 miljoonaan euroon. Palveluiden viennin arvo kohosi vajaat 6 prosenttia ja palvelutuonnin arvo 3 prosenttia. Tavaroiden ja palveluiden taseiden yhteenlaskettu ylijäämä oli 8.3 miljardia euroa.

Tuotannontekijäkorvausten ja tulonsiirtojen tase oli 500 miljoonaa euroa alijäämäinen.

Sektoreiden tulot, säästäminen ja pääomanmuodostus (suhde BKT:hen)

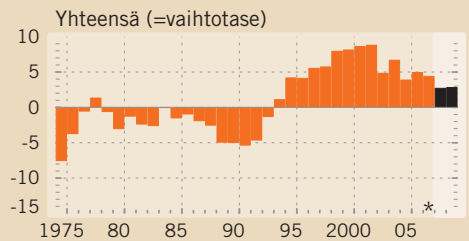
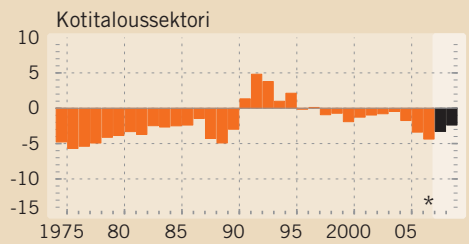
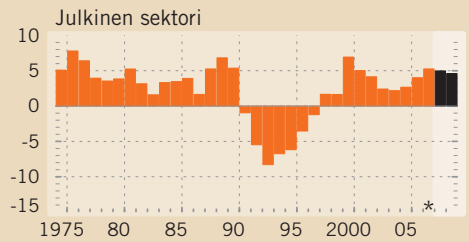
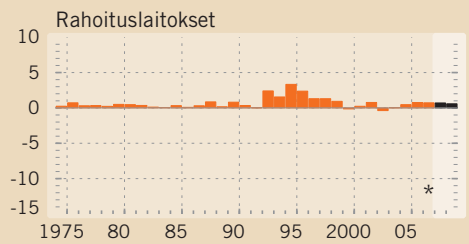
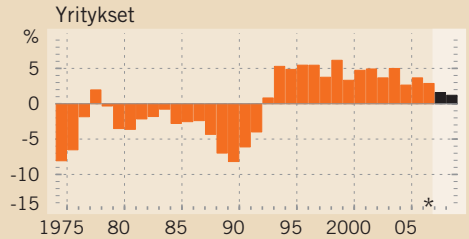
- Tulot
- Säästäminen
- Pääomanmuodostus
- Kiinteät investoinnit

Kaikki erät laskettu poistot mukaan lukien.

Lähde: Tilastokeskus.

ETLA S08.1/r08

Vaihtotase ja sektoreittainen nettoluotonanto suhteessa BKT:hen

Lähde: Tilastokeskus.

ETLA S08.1/r09

TUOTANNON HINNAT

Pari vuotta sitten tehdyssä kansantalouden tilinpidon uudistuksessa siirryttiin ns. kaksoisdeflatointiin. Tämä merkitsi sitä, että tuotokselle ja välituotepanoksille laskettiin omat deflaattorit. Arvonlisäyksen hinta määritellään näiden kahden muuttujan residuaalina. Uudistuksen ansiosta voidaan tarkastella aiempaa tarkemmin toimialojen kannattavuuteen vaikuttavia hintatekijöitä, so. tuotoksen ja välituotepanosten erilaista hintakehitystä.

Tässä tarkastellaan esimerkkinä paperiteollisuutta, joka on viime aikoina ollut useasti esillä kannattavuuteen liittyvien ongelmien vuoksi. Erityisesti paperiteollisuudessa tuotannon hintakehitys on vaikuttanut keskeisesti toimialan heikentyneeseen kannattavuuteen.

KANNATTAVUUDEN MÄÄRITELMÄ

Kansantalouden tilinpidossa kannattavuutta voidaan mitata käsitteellä bruttotoimintaylijäämä per arvonlisäys. Liiketaloustieteellisillä käsitteillä vastaava mittari on käyttökatte per jalostusarvo.

Määritellään:

- (1) $Q \cdot p$ = arvonlisäys, käyvin hinnoin
 Q = arvonlisäys, kiintein hinnoin
 p = arvonlisäyksen hinta
 w = työvoimakustannukset
 s = bruttotoimintaylijäämä
 w/Q = ulc, yksikkötyökustannukset
 $(Q \cdot p - w)/Q \cdot p$ = kannattavuus, bruttotoimintaylijäämä/arvonlisäys

Arvonlisäys voidaan jakaa työvoimakustannuksiin ja bruttotoimintaylijäämään

$$w + s = Q \cdot p, \text{ arvonlisäys käyvin hinnoin}$$

Siinä erikoistapauksessa, että bruttotoimintaylijäämän ja työvoimakustannusten osuudet arvonlisäyksestä ovat yhtä suuret, kaava (2) kuvaa ns. identiteettiä.

$$(2) (w/Q) \cdot 1/p = (Q \cdot p - w)/Q \cdot p$$

$$\text{jos } w = s, \text{ niin } s = (Q \cdot p - w)$$

Määritelmällisesti kannattavuuteen vaikuttavat siten toimialan yksikkötyökustannukset (ulc) ja arvonlisäyksen hinta (p). Yksikkötyökustannukset voidaan vielä jakaa työn tuottavuuteen ja tuntiansioihin.

PAPERITEOLLISUUDEN TUOTANNON HINNAT JA KANNATTAVUUS

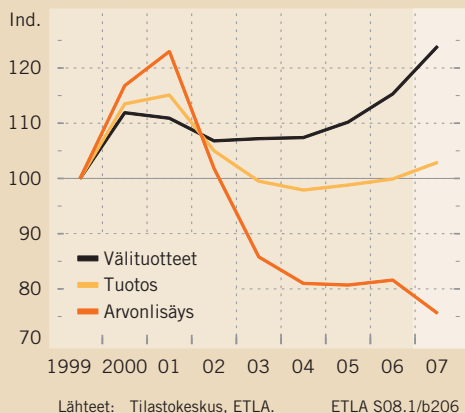
Paperiteollisuudessa tuotannon hinta on muutama viime vuoden ajan ollut samalla tasolla kuin vuonna 1999. Sen sijaan välituotepanosten hinta on kohonnut vastaavalla ajanjaksolla lähes 25 prosenttia (ks. kuvio Paperiteollisuuden tuotannon hintakehitys). Toimialan välituotepanoksista tärkeimmät ovat puuraaka-aine ja energia. Lisäksi toimiala käyttää runsaasti panoksia muun muassa metalli- ja kemianteollisuudesta, kaupasta ja liikennepalveluista. Yhteensä välituotepanosten osuus tuotoksesta on noin 70 prosenttia. Arvonlisäyksen hinta on supistunut runsaat 20 prosenttia välituotepanosten suuren osuuden vuoksi. Toimialan kannattavuus on heikentynyt, koska yksikkötyökustannukset eivät ole joustaneet vastaavasti alaspäin.

Vuonna 2007 paperiteollisuuden kannattavuuden arvioidaan olleen lähes 20 prosenttia heikompi kuin vuonna 1999. Toimialan yksikkötyökustannukset ovat muutaman viime vuoden aikana jonkin verran alentuneet, mutta eivät riittävästi oikaisemaan epäsuotuisaa kannattavuuskehitystä. Toimialan lähivuosien näkymiä kaventavat edelleen odotukset välituotepanosten kallistumisista. Energian hinnoissa on korotuspaineita, ja puutullien mahdollisesti aiheuttama kotimaisen puun kysynnän kasvu saattaa lisätä raakapuun kustannuksia. Oman lisänsä kannattavuusongelmiin tuo päästökauppa, joka toteutuessaan voi kaventaa ensi vuosikymmenellä huomattavasti yritysten toimintaedellytyksiä.

SOPEUTUMISKANAVAT

Paperiteollisuuden toimialalla talouden globalisaatio näkyy selvästi kiristyvänä kilpailuna. Tuotantoa on lisätty muualla maailmassa, ja samalla toimialan tuotteiden kysynnän kasvua kaventaa muiden viestintäkanavien lisääntynyt suosio. Tuo-

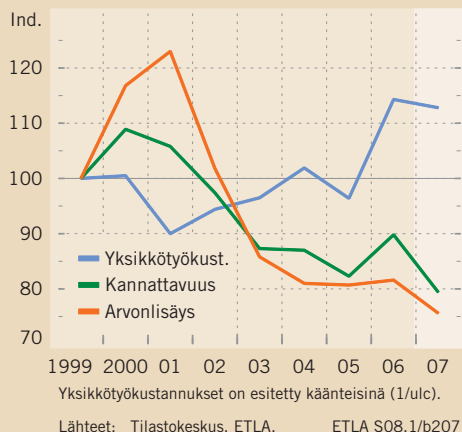
Paperiteollisuuden tuotannon hintakehitys, 1999=100

tannon ylikapasiteetti on pitänyt lopputuotoksen hinnat lähes ennallaan, mutta väli tuote panosten hintojen nousu on jatkunut.

Mikäli toimialan hintakehitykseen ei pystytä vaikuttamaan, sopeutumiskanaviksi jäävät yksikkötyökustannukset, eli työn tuottavuus ja palkkataso. Palkkojen jousto alaspäin on historiassa osoittautunut hankalaksi. Tällöin jäljelle jää työn

Paperiteollisuuden kannattavuuden ja sen osatekijöiden kehitys, 1999=100

tuottavuus. Paperiteollisuudessa tämä on merkinnyt tuotannon keskittämistä parhaiten tuottaviin tehdasyksiköihin ja vähemmän tuottavien yksiköiden saneerausta. Pidemmällä aikavälillä muutospaineet kohdistunevat tuotantorakenteen uudistamiseen siten, että lopputuotteiden hinnoittelussa voidaan huomioida entistä paremmin väli tuote panoksissa tapahtuva hintakehitys.

Hinnat ja kustannukset

INFLAATIO VOIMISTUU

Usean viime vuoden ajan kuluttajahintojen nousu pysyi Suomessa selvästi vaimeampana kuin muissa EMU-maissa. Kotimainen kireä hintakilpailu, hyödykeverojen aleneminen ja hyvä tuotavuuskehitys jarruttivat selvästi inflaatiota. Viime vuonna inflaatio kuitenkin voimistui, ja kuluvan vuoden alussa yhdenmukaistettu kuluttajahintojen nousu kohosi jo 3.5 prosenttiin, eli hieman EMU-maiden keskiarvon yläpuolelle. Ennustejaksolla inflaation arvioidaan pysyttelevän EMU-maiden keskiarvon tuntumassa.

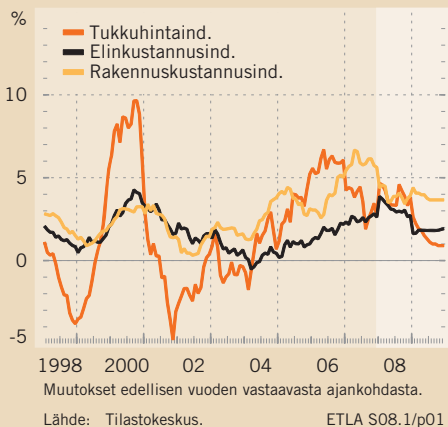
Tilastokeskuksen tuontihintaindeksin mukaan tuontihinnat nousivat viime vuonna 2.4 prosenttia. Nousu painottui muihin kuin energjaraaka-aineisiin, joiden hinnat kohosivat vajaat 5 prosenttia. Raakaöljyn maailmanmarkkinahinta kohosi keskimäärin 72 dollariin tynnyriltä. Loppuvuodesta hinta asettui jo 90 dollarin tuntumaan. Muutaman viime vuoden ajan tuontienegian kallistumista on vaimentanut euron vahvistuminen, ja Suomessa tuontienegian hinta pysyikin viime vuonna lähes ennallaan.

Kotimaisia kustannuspaineita vahvistivat muun muassa elintarvikkeiden ja asumisen kallistumiset. Keskimäärin kuluttajahinnat kohosivat viime vuonna 2.5 prosenttia.

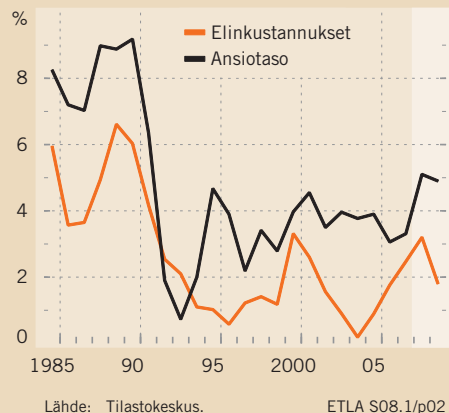
Aasian ripeän talouskasvun myötä öljyn kysyntä pysyy lähivuosina melko vahvana. Siten öljyn hinnan odotetaan pysyvän ennustejaksolla varsin korkealla tasolla, keskimäärin 95-100 dollarin tuntumassa. Hinta voi edelleen vaihdella voimakkaasti.

Suomessa energian tuontihintojen arvioidaan kohoavan tänä vuonna vajaat 20 prosenttia. Bensiinin hinnan nousua vauhdittaa kuluvana vuonna myös polttoaineveron nousu. Vuoden alussa bensiinin hinta oli noussut jopa 20 prosenttia vuodentakaisesta, mutta muutoksen odotetaan selvästi hidastuvan vuoden loppua kohden vertailutason nousun vuoksi. Euron hinnan odotetaan asettuvan ennustejaksolla noin 1.5 dollariin. Vahvistuva euro vaimentaa hieman tuontienegian hinnan nousua.

Keskeisten hintaindeksien muutokset

Ansiotason ja elinkustannusten muutokset

Muiden kuin energiaraaka-aineiden tuontihintojen keskimääräisen muutoksen arvioidaan olevan tänä vuonna noin 2-4 prosenttia, kun se viime vuonna oli 4.6 prosenttia.

Kulutus- ja investointitavaroiden tuontihintojen arvioidaan pysyvän tänä vuonna lähes ennallaan. Yhteensä tuontihintojen odotetaan nousevan kuluvana vuonna keskimäärin 4-5 prosenttia lähinnä energian hintojen nousun vuoksi.

VIIME SYKSYN PALKKARATKAISU OLI INFLATORINEN

Kotimaiset kustannuspaineet ovat vähitellen voimistuneet. Vuoden 2007 syksyllä solmitut liitto-kohtaiset palkkaratkaisut ovat muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta voimassa vuoden 2010 alkuun. Palkkaratkaisujen perusteella vuoden 2008 säännöllisen työajan ansioiden arvioidaan kohoavan noin 5.5 prosenttia. Vuodelle 2009 ansiokehityksen odotetaan jatkuvan vajaassa 5 prosentissa.

Työn tuottavuuden kasvu jatkui viime vuonna 3 prosentissa. Vahvan talouskasvun myötä työpanoksen kysyntä lisääntyi 1.4 prosenttia. Kysynnän kasvun painottuminen rakennustoimintaan vauhditti osaltaan työpanoksen kasvua. Yksikkötyökustannukset nousivat runsaan prosentin.

Vuonna 2008 tuottavuuden kasvun arvioidaan vaimenevan 2 prosenttiin talouskasvun hidastumisen myötä. Kasvun hidastuessa ja palkkojen noustessa yksikkötyökustannusten odotetaan kohoavan 2.6 prosenttia.

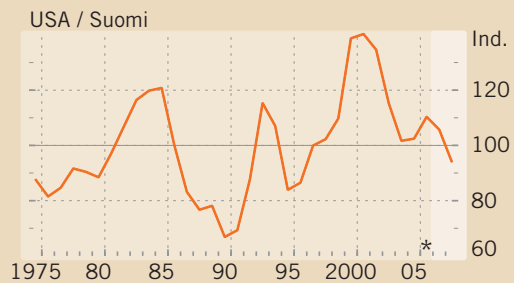
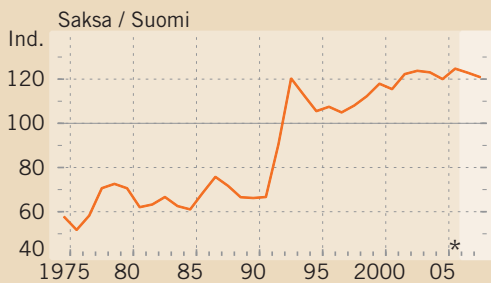
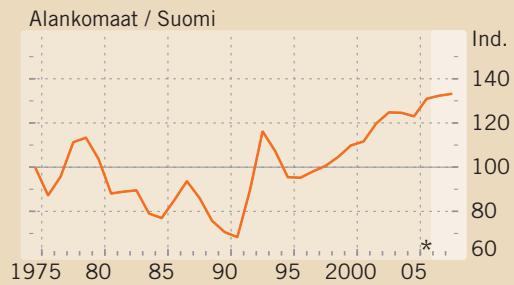
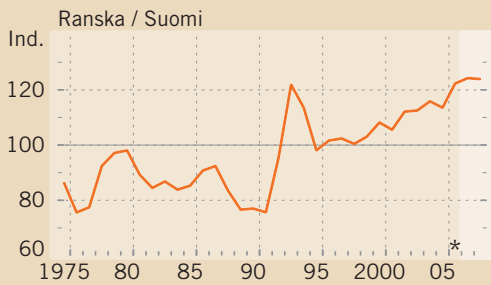
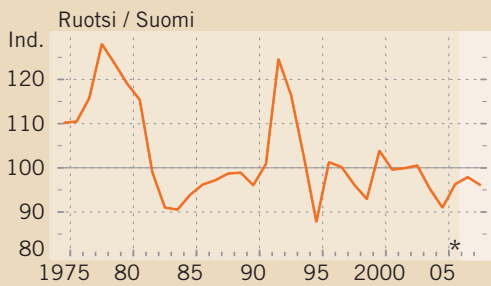
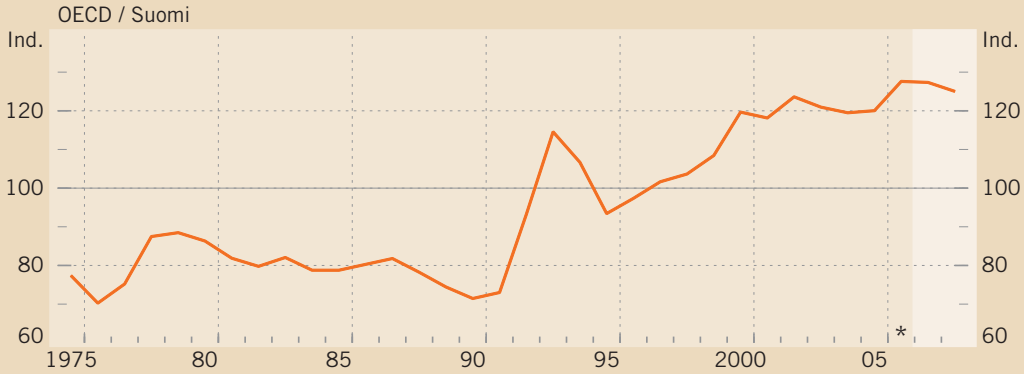
HINTOJEN NOUSU PAINOTTUU ELINTARVIKKEISIIN, ASUMISEEN JA LIIKENNEMENOIHIIN

Kansallisella käsitteellä mitattu inflaatio voimistui viime vuoden lopulla vajaaseen 3 prosenttiin energiakustannusten nousun myötä. Kuluvan vuoden tammikuussa inflaatio kohosi jo 3.8 prosenttiin. Alkoholi- ja polttoaineverot vauhdittivat inflaatiota 0.5 prosenttiyksiköllä, ja myös energi-

Laskelma kansantalouden hinta- ja kustannustasoon vaikuttavista tekijöistä

Tekijä	Muutos ed. vuodesta, %				Keskimäärin	
	2006*	2007*	2008 ^E	2009 ^E	2002→07	2007→12 ^E
1. Ansiotaso	3.0	3.0	5.4	4.9	3.4	4.5
2. Työpanos ¹⁾	1.5	1.4	0.5	0.0	0.8	0.1
- ansiotyöpanos	1.6	1.4	0.5	0.0		
- yksityiset elinkeinonharjoittajat	1.2	1.4	0.5	0.0		
3. Työvoimakustannukset	4.4	5.7	5.4	5.4	4.4	4.9
- palkkasumma	4.8	5.9	5.5	5.3	4.6	4.9
- muut työtulot	3.1	4.8	4.9	5.8	3.7	5.0
4. Tuotanto	4.9	4.4	2.7	3.0	3.5	2.8
5. Yksikkötyökustannukset (3./4.)	-0.4	1.2	2.6	2.3	0.9	2.0
6. Tuontihinnat	6.0	2.6	4.5	-0.2	3.1	1.4
7. Välilliset verot miinus tukipalkkiot, osuus kokonaistarjonnasta	-3.8	-3.4	-1.8	-1.8	-1.5	-1.4
8. Kustannuspaine (0.65x5. + 0.25x6. + 0.10x7.)	0.6	1.0	2.6	1.4	1.1	1.5
9. Kysyntäpaine sekä viivästynyt hintapaine	0.7	1.4	-0.8	0.6	-0.2	0.2
10. Tuotannon hintaindeksi (8.+ 9.)	1.3	2.5	1.7	2.0	0.9	1.7
11. Kuluttajahintaindeksi	1.6	2.5	3.2	1.8	1.2	2.0
12. Reaaliansiotaso	1.4	1.4	2.4	3.0	2.6	2.5
13. Tuotanto työpanosyksikköä kohti (4./2.)	3.1	3.0	2.2	3.0	2.6	2.7

Suomen teollisuuden suhteelliset yksikkötyökustannukset¹⁾

1) Suomen teollisuuden valuuttakurssikorjatut yksikkötyökustannukset OECD-maihin (14 maata) verrattuna, (keskiarvo 1986-2005 = 100).

Lähteet: OECD, Tilastokeskus.

ETLA S08.1/p03

an hinta oli selvästi korkeampi kuin vuosi sitten. Kustannusten nousun ja maailmanmarkkinahintojen kohoamisen myötä elintarvikkeiden hintojen nousu kiihtyi jopa 6 prosenttiin. Erityisesti maitotuotteiden hinnat olivat vahvassa nousussa.

Kuluvan vuoden alkupuoliskolla inflaation arvioidaan jatkuvan runsaassa 3 prosentissa, mutta hidastuvan hieman vuoden jälkipuoliskolla. Hidastuminen johtuu lähinnä korkojen nousun vaimenemisesta ja aiempaa korkeammasta vertailutasosta.

Muissa EMU-maissa inflaatio on pysytellyt kahden prosentin tuntumassa koko 2000-luvun. Inflaatio-odotusten voimistumisen myötä Euroopan keskuspankki aloitti ohjauksensa noston vuoden 2005 lopulla, ja vuonna 2007 ohjauksorko oli noussut 2.0 prosentista 4.0 prosenttiin. Vaikka korkojen nousun arvioidaan olevan tältä erää ohi, nykyinen korkea korkotaso voimistaa inflaatiota vielä alkuvuoden ajan.

USA:n keskuspankki on kuluvan vuoden alussa laskenut tuntuvasti omaa ohjauksorkoan heikentyvien talousnäkyvien myötä. Sen sijaan Euroopassa inflaation voimistumisen odotetaan hillitsevän korkojen alentamista, ja toisaalta talousnäkyvätkin ovat toistaiseksi vielä olleet kohtuulliset.

Asuntojen hinnat ovat nousseet muutaman viime vuoden ajan 5-10 prosentin vauhdilla matalan korkotason vauhdittamana. Asuntojen reaali hinnat ovat nyt selvästi pitkän aikavälin keskiarvoa korkeammat. Kuluvan vuoden aikana hintojen nousun odotetaan hieman vaimenevan muun muassa viime vuonna kohonneen korkotason ja talouskehitykseen liittyvän optimismin vaimenemisen vuoksi.

Tänä vuonna asuntojen kallistuminen, korot ja kallis energia vauhdittavat inflaatiota lähes prosenttiyksiköllä. Keskimäärin kuluttajahintojen arvioidaan kohoavan 3.2 prosenttia. EU:n yhdenmukaistetulla inflaatiomittarilla mitattuna hintojen nousu asettunee noin 3 prosenttiin.

Vuonna 2009 inflaatio vaimenee 2 prosentin tuntumaan. Tuontihinnat pysyvät lähes ennallaan, mutta kotimaisia kustannuspaineita pitävät yllä inflatoriset palkkaratkaisut. Sen sijaan elintarvikkeiden arvonlisäveron mahdollinen alentaminen vaimentaa inflaatiota vuoden jälkipuoliskolla.

Parin seuraavan vuoden aikana euron vahvistumisen odotetaan vähitellen pysähtyvän. Tuontihintojen nousupainetta vaimentaa kuitenkin energian ja muiden raaka-aineiden lievä halpeneminen.

Tukkuhintojen nousu jatkuu kuluvana vuonna 3 prosentin tuntumassa muun muassa tuontihintojen nousun vauhdittamana. Ensi vuonna tukkuhintojen nousun arvioidaan vaimenevan 1-2 prosenttiin muun muassa ulkoisen kustannuspaineen vaimenemisen vuoksi.

Rakennuskustannukset kohosivat viime vuonna keskimäärin 5.9 prosenttia. Tänä vuonna kustannuskehitystä vauhdittaa edelleen melko ripeänä jatkuva toimitilarakentaminen. Kustannusten nousun arvioidaan kuitenkin vähitellen vaimenevan, sillä korkotason nousun myötä erityisesti asuinrakentaminen jää vähäiseksi.

KUSTANNUSTEN NOUSU LEIKKAA KANNATTAVUUTTA

Vuonna 2007 teollisuusyritysten kannattavuuden arvioidaan hieman kohentuneen. Kannattavuuskehitystä tuki tuottajahintojen 3 prosentin nousu. Erityisesti metallien jalostuksessa hinnat olivat edelleen reippaassa nousussa.

Ennustejaksolla kannattavuuden nousun odotetaan vaimenevan. Väli tuotepanosten hintojen arvioidaan kohoavan nopeammin kuin lopputuotteiden hintojen, jolloin arvonlisäyksen hinta alenee. Aiempaa suurempien palkkaratkaisujen myötä teollisuuden yksikkötyökustannusten alamäki loivenee, mikä kaventaa yritysten kannattavuutta.

ETLAn ennusteessa oletetaan, että USA:n rahoitusmarkkinoiden ongelmat jarruttavat talouskasvua lähinnä tänä vuonna. Ensi vuodesta lähtien

kansainvälisen talouden kasvun odotetaan jatkuvan jälleen melko vahvana. Suomen teollisuuden kasvunäkymiä saattavat kuitenkin kaventaa kapasiteettirajoitteet, sillä muun muassa työvoimaa esiintyy jo nyt monilla toimialoilla.

KUSTANNUSKILPAILUKYKY HEIKKENEE

Vaikka teollisuuden kustannuskilpailukyky on pitkän aikavälin keskiarvoa parempi, yritysten kansainvälistyminen ja kilpailun kiristyminen ovat vauhdittaneet tuotannon siirtymistä halvempien työvoimakustannusten maihin. Muutaman vuoden ajan muun muassa elektroniikkateollisuus vähensi tuntuvasti työpaikkojaan Suomessa, ja nyt myös metsäteollisuudessa on meneillään voimakas rakennemuutos.

Työvoimakustannusten nousu oli meillä viime vuonna hieman nopeampaa kuin keskeisissä kilpailijamaissa. Tosin myös tuottavuuden kasvun arvioidaan olleen muita nopeampaa. Tilastokeskuksen ennakkotietojen mukaan työn tuottavuuden kasvu vaimeni teollisuudessa 6 prosenttiin edellisen vuoden 8 prosentista.

Ennustejaksolla tuottavuuden kasvun odotetaan hieman vaimenevan. Viime syksynä solmittujen palkkaratkaisujen perusteella teollisuuden keskituntiansiot nousevat tänä vuonna noin 5.5 prosenttia.

Teollisuustuotannon kasvu vaimenee noin 4 prosenttiin muun muassa viennin kasvun hidastumisen vuoksi. Työpanoksen arvioidaan hieman supistuvan, joten palkkasumman kasvu vaimenee 4-5 prosenttiin. Yksikkötyökustannukset hieman nousevat, ja euron oletetaan vahvistuvan dollariin nähden. Keskeisten kilpailijamaiden yksikkötyökustannusten arvioidaan nousevan vähemmän kuin Suomessa, joten teollisuuden kustannuskilpailukyky heikkenee.

Parhaiten kustannuskilpailukykyvertailussa pärjää edelleen elektroniikkateollisuus. Sen sijaan muun muassa kemian- ja perusmetalliteollisuuden kustannuskilpailukyky ei ole juurikaan kohentunut kymmenen viime vuoden aikana.

Vuonna 2009 teollisuuden kustannuskilpailukyvyn arvioidaan heikkenevän edelleen muita kilpailijamaita nopeammin kohoavien työvoimakustannusten vuoksi.

ETLAn ennustevirheet vuosina 1973-2000

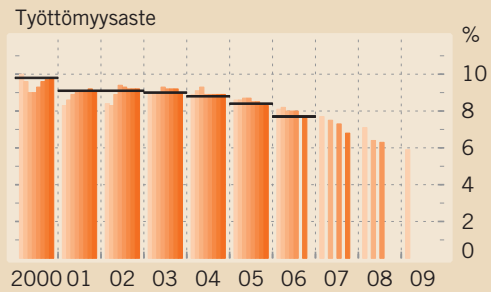
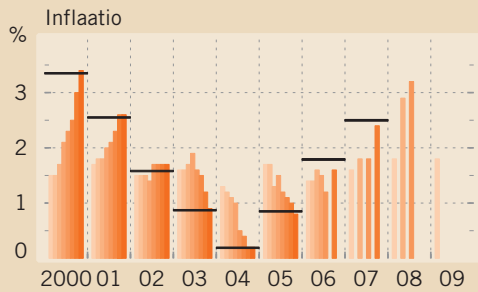
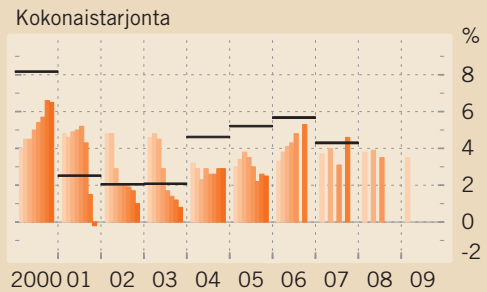
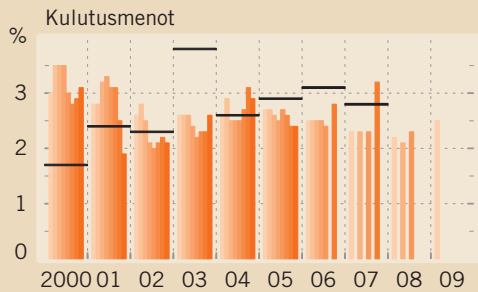
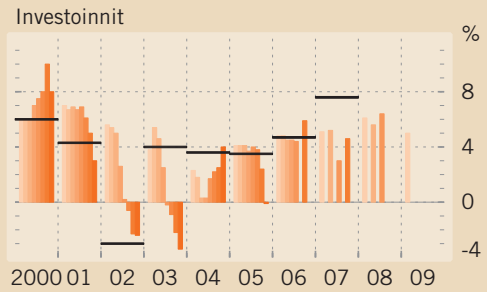
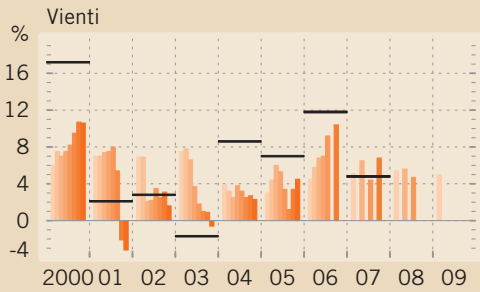
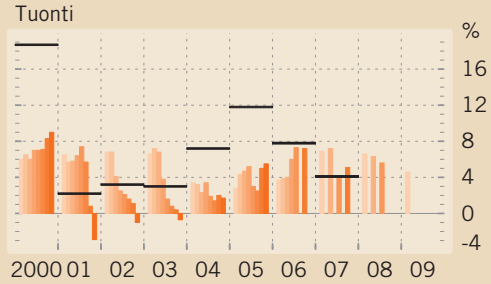
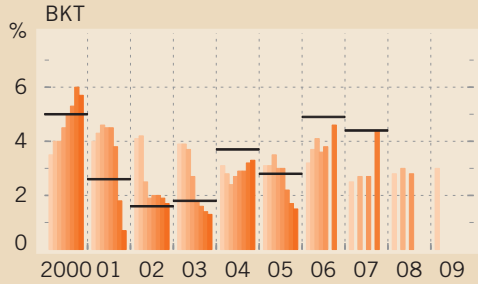
ETLAn suhdannekatsausten ennusteilla pyritään arvioimaan kullakin hetkellä todennäköisin kehityskuva taloudellisille muuttujille. Teksteissä ja vaihtoehtoisissa skenaarioissa hahmotellaan lisäksi erityyppisiä riskejä. Yhdellä luvulla esitetyissä piste-ennusteissa osutaan vain harvoin oikeaan. Ennustevirheet johtuvat esimerkiksi kansainvälisen talouskehityksen ja talouspolitiikan arvioiden sekä historiatietojen virheistä, käytetyn mallin (ajattelutapojen) virheistä (mikä riippuu mistäkin ja miten) sekä ”aidoista”, satunnaisista virhetermeistä. Mitä kauempana ennustettava vuodesta ollaan, sitä suurempia ovat virheet. Kuitenkin vielä kuluvaan vuoteen koskevilla ennusteilla tehdään melkoisia virheitä muun muassa tilastotietojen puutteista johtuen. Oheinen taulukko kuvaa ETLAn keskimääräisiä ennustevirheitä.

Itseisarvojen mediaani kuvaa parhaiten eri ajan-kohtina tehtyjen ennusteiden keskimääräistä virhettä. Mediaani taas kuvaa virheiden mahdollista harhaisuutta. Jos mediaani on lähellä nollaa, ennusteet eivät ole systemaattisesti harhaisia. Taloudellisiin ennusteisiin liittyvästä epävarmuudesta ks. esim. P. Vartia (1994) Talouden ennustamisen vaikeus. ETLA B 100.

Eräiden keskeisten muuttujien ennustevirheet 1973-2000

	Itseisarvojen mediaani				Mediaani			
	Edellisen vuoden		Saman vuoden		Edellisen vuoden		Saman vuoden	
	keväät	syksy	keväät	syksy	keväät	syksy	keväät	syksy
Kokonaistuotanto	1.9	1.6	1.0	0.5	0.4	-0.4	-0.5	-0.4
Tuonti	5.7	4.0	3.5	2.2	0.3	-0.4	-0.5	-0.3
Kokonaistarjonta	2.9	2.2	1.6	1.1	0.3	0.2	-0.3	-0.5
Vienti	3.5	2.8	2.5	1.4	-1.1	-1.9	-0.5	-0.7
Investoinnit	4.4	4.0	3.2	2.8	1.5	1.3	2.1	-0.8
- yksityiset	5.0	4.2	4.5	3.0	1.9	1.0	2.1	-0.5
- julkiset	4.2	4.2	3.9	3.8	1.9	1.4	-0.1	-0.5
Kulut	1.5	1.1	1.0	0.8	-0.7	-0.7	-0.8	-0.5
- yksityinen	1.7	1.2	1.2	0.8	-0.4	-0.5	-0.5	-0.5
- julkinen	1.0	1.1	0.7	0.8	-0.5	-0.4	-0.3	-0.2
Varastojen muutos	0.5	0.4	0.4	0.3	-0.2	-0.1	-0.1	0.0
Kokonaiskysyntä	2.9	2.2	1.6	1.1	0.3	0.2	-0.3	-0.5
OECD, BKT	0.6	0.8	0.6	0.4	0.1	-0.2	-0.3	-0.3
OECD vientipainoin, BKT	0.7	0.6	0.5	0.6	0.1	-0.3	-0.3	-0.6
OECD, kuluttajahinnat	2.1	2.4	2.2	2.0	-2.1	-2.4	-2.2	-2.0
Työttömyysaste	1.1	0.8	0.6	0.2	0.5	0.3	0.4	0.1
Kuluttajahinnat	1.5	1.1	0.6	0.2	0.1	0.3	-0.2	-0.1
Vaihtotase/BKT	1.3	1.3	1.4	0.6	0.2	0.2	0.2	0.1

Ennusteiden tarkentuminen

Ed. v. kevät Ed. v. kesä Ed. v. syksy Ed. v. joulu
 Ko. v. kevät Ko. v. kesä Ko. v. syksy Ko. v. joulu
 — Toteutunut

ETLA S08.1/s01

Vuodesta 2006 alkaen ennusteita on julkaistu kahdesti vuodessa, keväällä ja syksyllä.

Artikkelit

Säntelyllä tasa-arvoon?	80
<i>Edvard Johansson, Jenni Kellokumpu, Sami Napari</i>	
The 2000's and the Renewal of World Steel Market	85
<i>Paavo Suni</i>	

Säätelyllä tasa-arvoon?

EDVARD JOHANSSON

Tutkija
ETLA

JENNI KELLOKUMPU

Tutkija
Palkansaajien
tutkimuslaitos

SAMI NAPARI

Tutkija
ETLA

Tämä artikkeli käsittelee lasten yhteyttä äitien palkkakehitykseen Suomen yksityisellä sektorilla. Tämän lisäksi luodaan lyhyt katsaus Suomen ja Ison-Britannian perhevapaajärjestelmien keskeisimpiin eroihin ja tarkastellaan sukupuolten välisen tasa-arvon toteutumista näissä maissa viimeisen kymmenen vuoden aikana.

Tutkimustulokset viittaavat siihen, että lapsilla on negatiivinen yhteys äitien palkkakehitykseen Suomen yksityisellä sektorilla. Palkkavaikutukset vaihtelevat voimakkaasti urakatkon pituuden mukaan ja ne riippuvat myös äidin taustominaisuuksista. Vertailut Ison-Britannian ja Suomen välillä osoittavat, että tasa-arvotyössä voidaan saavuttaa hyviä tuloksia myös sellaisen järjestelmän puitteissa, jossa valtion rooli on pienempi.

PERHEVAPAAT HEIKENTÄVÄT ÄITIEN SUHTEELLISTA PALKKA-ASEMAA

Äidit kantavat yhä suurimman vastuun lasten hoidosta. Suomessa perhevapaajärjestelmä mahdollistaa pitkänkin töistä poissaolon lasten takia. Pitkät urakatkot saattavat kuitenkin haitata merkittävästi äitien palkkakehitystä. Suomen osalta lapsen saantiin liittyvien urakatkojen palkkavaikutuksia on ensimmäistä kertaa tutkittu Elinkeinoelämän Tutkimuslaitoksen, Palkansaajien tutkimuslaitoksen ja Työterveyslaitoksen yhteisessä *Perhe ja ura tasa-arvosuunnittelun haasteena* -hankkeessa. Tutkimuksessa on keskitytty yksityiselle sektorille käyttäen Tilastokeskuksen ns. FLEED-aineistoa, johon on yhdistetty tietoja Kelan rekisteritiedoista koskien perhevapaapäiviä (pois-

lukien hoitovapaat). Tutkimusperiodi käsittää vuodet 1995-2002.

Seuraavan sivun taulukossa kuvataan äitien palkka-asemaa suhteessa lapsettomiin naisiin ennen ensimmäisen lapsen saantiin liittyvää perhevapaata ja sen jälkeen.¹ Taulukon luvut perustuvat tilastollisen mallin tuloksiin. Malli ottaa huomioon äitien ja lapsettomien naisten väliset erot monien palkan määräytymisen kannalta tärkeiden henkilö- ja yrityspiirteiden suhteen. Taulukossa periodi t-1 viittaa synnytyvuotta edeltävään vuoteen ja vastaavasti periodit t+1, t+2 ja t+3 kuvaavat tilannetta ensimmäisenä, toisena ja kolmantena vuotena työmarkkinoille paluun jälkeen.

Ensimmäinen havainto taulukosta on, että ennen perhevapaalle siirtymistä tulevien äitien palkka-asema ei merkittäväällä tavalla eroa lapsettomi- en naisten palkka-asemasta. Urakatkon jälkeen tilanne on kuitenkin toinen. Heti työmarkkinoille paluun jälkeen kaksi vuotta tai lyhyemmän ajan perhevapaalla olleet äidit ansaitsevat keskimäärin noin 8-11 prosenttia vähemmän kuin lapsettomat naiset. Tätä pidemmän katkon kokeneilla äideillä palkanmenetykset ovat vielä selvästi suuremmat: kolme vuotta tai kauemmin työmarkkinoilla poissa olleet äidit ansaitsevat välittömästi työmarkkinoille paluun jälkeen noin 19 prosenttia vähemmän kuin lapsettomat naiset. Tämä suuri suhteellinen palkanmenetys ei selity esimerkiksi sillä, että pidemmän urakatkon kokeneet äidit olisivat joutuneet vaihtamaan työnantajaa perhevapaajakson aikana muita äitejä useammin.

Toinen mielenkiintoinen tulos taulukosta on se, että perhevapaiden negatiiviset palkkavaikutukset pienenevät verrattain nopeasti työhön paluun jälkeen. Kolmen vuoden kuluttua työmarkkinoille paluusta äidit, jotka kokivat kahden vuoden tai lyhyemmän urakatkon, eivät eroa lapsettomista naisista palkan suhteen. Sen sijaan tätä kauemmin kotona olleet äidit ansaitsevat vielä kolme vuotta työmarkkinoille paluun jälkeen vähemmän kuin lapsettomat naiset.

Tutkimuksessa tarkasteltiin lisäksi muun muassa perhevapaiden palkkavaikutusten vaihtelua äidin taustaominaisuuksien mukaan. Kärsivätkö esimerkiksi korkeatuloiset naiset mahdollisesti enemmän lapsiin liittyvistä urakatoista kuin ma-

talatuloiset naiset? Tulokset viittaavat siihen, että perhevapaiden palkkavaikutuksilla ja äidin tulotasolla on yhteys. Esimerkiksi yli kahden vuoden urakatkon kokeneiden äitien suuret keskimääräiset suhteelliset palkanmenetykset johtuvat ennen kaikkea suurista palkan menetyksistä korkeatuloisten äitien keskuudessa. Sen sijaan tätä lyhyemmän ajan perhevapaalla olleiden äitien osalta palkkavaikutuksissa ei havaittu yhteyttä äidin tulotasoon.

PERHEVAPAAT OVAT SUKUPUOLTEN PALKKAEROJEN TAUSTALLA VAIKUTTAVA TEKIJÄ

Hankkeessa tutkittiin myös perhevapaiden vaikutusta isien palkkakehitykseen.² Tulokset osoittavat, että perhevapailla ei ole vaikutusta isien palkkoihin. Tämä odotusten mukainen tulos on yksinkertaisesti seurausta siitä, että isät pitävät tyypillisesti edelleen vain hyvin lyhyitä perhevapaita. Pääsääntöisesti isät ovat Suomessa perhevapaalla ainoastaan normaalin isyysvapaan verran eli 18 arkipäivää (tai vähemmän). Tämä on niin lyhyt ajanjakso, ettei varsinaisesta urakatkosta voida edes puhua. Mielenkiintoinen tulos on sen sijaan se, että pidemmillä perhevapaajaksilla näyttää olevan negatiivisia vaikutuksia myös isien palkkoihin.

Koska isien palkassa ns. lapsisakkoa ei tyypillisesti havaita, perhevapaita ja niiden keskittymistä naisille voidaan pitää yhtenä sukupuolten välisten palkkaerojen osatekijänä. Jos isät saataisiin ottamaan suurempi vastuu lasten hoidosta ja käyttämään aikaisempaa enemmän perhevapaita, äitien tarve käyttää pitkiä perhevapaita vähenisi.

Äitien palkka-asema suhteessa lapsettomiin naisiin ennen ja jälkeen perhevapaan urakatkon pituuden mukaan

Periodi	t-1	t+1	t+2	t+3
Yhden vuoden katko	2.3 %	-11.3 %	-4.1 %	-2.1 %
Kahden vuoden katko	3.8 %	-7.8 %	-4.9 %	-1.4 %
Kolmen vuoden katko	1.4 %	-18.5 %	-9.4 %	-11.2 %
Yli kolmen vuoden katko	2.8 %	-18.9 %	-10.3 %	-7.4 %

(Vertailuryhmä: ei lapsiin liittyvää urakatoa)

Tämä todennäköisesti kaventaisi sukupuolten välisiä palkkaeroja melko tuntuvastikin.

RATKAISUNA ISÄKIINTIÖT?

Suomessa isät pitävät edelleen hyvin lyhyitä perhevapaita siitä huolimatta, että isä on pyritty monin tavoin kannustamaan perhevapaiden käyttöön viimeisten vuosien aikana. Isät käyttävät vähän perhevapaita myös muihin Pohjoismaihin verrattuna. Ruotsissa ja Islannissa isien pitämät perhevapaat ovat merkittävästi lisääntyneet ns. isäkiintiön käyttöön oton seurauksena. Isäkiintiö on ainoastaan isän käyttöön tarkoitettu osuus perhevapaita. Mikäli isä ei tätä osuutta käytä, perhe menettää nämä päivät kokonaisuudessaan. Myös Suomessa on käyty aktiivista keskustelua isäkiintiöistä. Yksi esillä ollut vaihtoehto on ns. 6+6+6 -malli, jossa molemmille vanhemmille olisi varattu 6 kuukautta, minkä lisäksi yksi 6 kuukauden jakso olisi vanhempainkesken vapaasti jaettavissa. Nykyiseen vanhempainvapaajärjestelmään verrattuna 6+6+6 -malli siis pidentäisi vanhempainvapaan kokonaiskestoa 10.5 kuukaudesta 18 kuukauteen.

Mutta mitkä olisivat mallin mahdolliset vaikutukset sukupuolten väliseen palkkaeroon? ”Ihannetapauksessa” isät käyttäisivät heille varatut 6 kuukautta ja jakaisivat vielä äidin kanssa yhteiset 6 kuukautta. Tällöin ehdotettu malli todennäköisesti kaventaisi sukupuolten välisiä palkkaeroja. Toisaalta on mahdollista, että äidit käyttäisivät sekä oman että jaettavissa olevan 6 kuukauden osuuden. Tällöin vapaan kesto olisi 1.5 kuukautta pidempi kuin nykyisin! On myös mahdollista, että äidin käyttämien 12 kuukauden jälkeen perheet ajattelevat lapsen olevan tarpeeksi vanha siirtymään kodin ulkopuoliseen hoitoon, jolloin isät käyttäisivät ehdotetussa järjestelmässä jopa vähemmän perhevapaita kuin nykyisin. Tässä tapauksessa kyseinen malli olisikin naisten työmarkkina-aseman kannalta ”ojasta allikkoon” -tyyppinen ratkaisu. Toisaalta 6+6+6 -mallia puoltaa se seikka, että kun nykyjärjestelmässä vanhempainvapaan päätyttyä äidit jäävät hyvin usein Suomessa hoitovapaalle, niin uudessa mallissa tarve hoitovapaan käyttöön saattaisi olla pienempi.

VOITAIISIINKO TASA-ARVO SAAVUTTA VÄHEMMÄLLÄ SÄÄNTELYLLÄ?

Julkisen sektorin rooli on ollut tyypillisesti vahvasti esillä suomalaisessa yhteiskunnallisessa keskustelussa miesten ja naisten palkkaeroista ja tasa-arvosta työmarkkinoilla. Tästä syystä on mielenkiintoista pohtia, kuinka hyvin tasa-arvotyössä ja perhepolitiikassa on onnistuttu maissa, joissa julkinen sektori tukee lapsiperheitä rahallisesti vähemmän ja vanhempainvapaita koskeva sääntely on pienempää.³

Mielenkiintoinen vertailukohde Suomelle on Iso-Britannia. Suomi ja Iso-Britannia ovat BKT per capita -tasoltaan samanlaisia, mutta valtion rooli taloudessa on pienempi Isossa-Britanniasa. Perhepolitiikka on myös vähemmän sidottua julkiseen sektoriin, koska vanhempainetuudet ovat Isossa-Britanniassa selvästi niukempia kuin Suomessa. Äitiysloma Isossa-Britanniassa on 52 viikkoa, mutta äiti saa ansiosidonnaista äitiysrahaa vain kuuden ensimmäisen viikon osalta. Sen jälkeen äiti saa 33 viikon aikana noin 165 euroa viikossa aikaisemmasta tulotasosta riippumatta. Viimeisten 13 viikon osalta äiti ei saa korvausta lainkaan. Isyysvapaan pituus on kaksi viikkoa, jonka aikana isä saa tulotasosta riippumatta korvausta noin 165 euroa viikossa. Tämän lisäksi molemmilla vanhemmilla on oikeus 13 viikon mittaiseen vanhempainvapaaseen. Tältä 13 viikon jaksolta ei makseta kuitenkaan lainkaan korvausta⁴.

Suomessa lapsiperheitä tuetaan rahallisesti selvästi enemmän. Suomessa äiti saa 56 ensimmäisen äitiysvapaapäivän osalta 90 prosenttia edellisistä työtuloista ja sitä seuraavien 49 äitiysvapaapäivän osalta 70 prosenttia edellisistä työtuloista. Tämän jälkeen äiti tai isä saa pitää 158 työpäivää vanhempainvapaata, jolloin korvausaste on 30 ensimmäisen päivän osalta 75 prosenttia ja sitä seuraavien päivien osalta 70 prosenttia. Jos tulot ylittävät tietyt rajat, korvausaste on tätä pienempi. Isille on lisäksi erikseen suunnattu ns. isyyskuukausi. Jos isä käyttää vanhempainvapaan kaksi viimeistä viikkoa, myöntää valtio isälle kaksi ylimääräistä isyysvapaaviikkoa, joiden osalta korvausaste on 70 prosenttia.

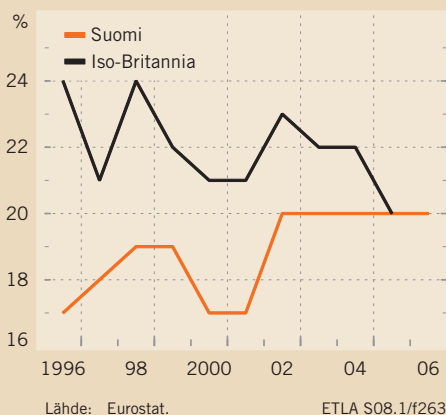
Suomalaisen perhepolitiikan avokätsyydestä huolimatta erot Suomen ja Ison-Britannian välillä keskeisissä työmarkkinoihin liittyvissä tasa-arvoindikaattoreissa ovat varsin pieniä. Esimerkiksi miesten ja naisten välisissä palkkaeroissa ei ole juuri eroa maiden välillä, kuten voidaan nähdä kuviosta 1. On myös mielenkiintoista havaita, että

sukupuolten väliset palkkaerot ovat Ilossa-Britanniassa pienentyneet viimeisten vuosien aikana kun taas Suomessa palkkaero miesten ja naisten välillä on pikemminkin kasvanut.

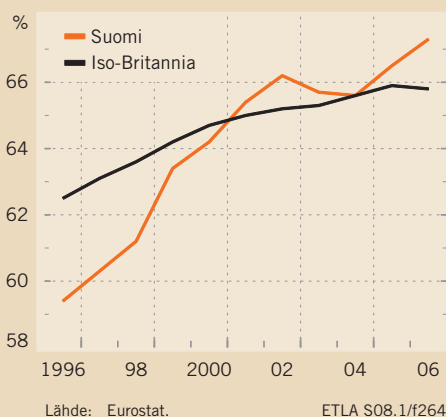
Kuvio 2 puolestaan kuvaa naisten työllisyysasteen kehitystä vuosina 1996-2006. Suomessa naisten työllisyysaste oli laman jäljiltä vuonna 1996 alhaisempi kuin Ilossa-Britanniassa, mutta on sittemmin kasvanut Isoa-Britanniaa nopeammin. Vuonna 2006 naisten työllisyysaste oli Suomessa jo hieman korkeampi kuin Ilossa-Britanniassa.

Kansantalouden kokonaiskehityksen kannalta korkeaa syntyvyysastetta pidetään yleisesti hyvänä asiana. Kuviossa 3 tarkastellaan syntyvyysasteen kehitystä viimeisen kymmenen vuoden aikana Suomessa ja Ilossa-Britanniassa. Kuviossa nähdään, että molemmissa maissa syntyvyys on ollut eurooppalaisittain tarkasteltuna varsin korkea, Suomessa tyypillisesti hieman Isoa-Britanniaa korkeampi. Vuodesta 2002 lähtien syntyvyyden kasvuvauhti on kuitenkin ollut Ilossa-Britanniassa Suomea suurempi, ja vuonna 2006 maiden välillä ei ollut eroja syntyvyysasteen suhteen.

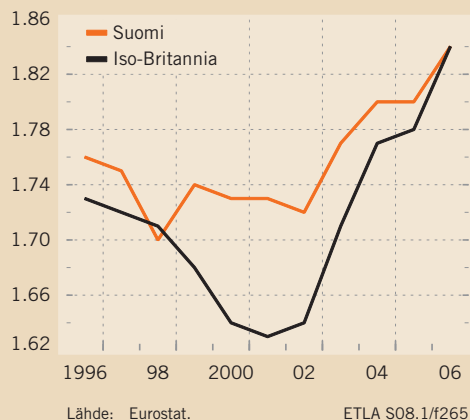
1. Sukupuolten välinen palkkaero Suomessa ja Ilossa-Britanniassa

2. Naisten työllisyysaste Suomessa ja Ilossa-Britanniassa

3. Syntyvyys Suomessa ja Ilossa-Britanniassa

Edellä esitettyjen kuvioiden valossa näyttääkin siltä, että vaikka julkinen sektori tukee lapsiperheitä huomattavasti vähemmän Isossa-Britanniassa kuin Suomessa, on Isossa-Britanniassa saavutettu lähes yhtä hyviä tuloksia tasa-arvopoliitikassa ja syntyvyydessä. Osin kehitys on ollut tässä suhteessa viime vuosina jopa suotuisampaa Iso-Britannian kohdalla. Tehtäessä johtopäätöksiä eri järjestelmien paremmuudesta on kuitenkin otettava huomioon muitakin tekijöitä kuin edellä tarkastellut indikaattorit. Esimerkiksi mikä järjestelmä on kustannustehokkain? Entä mikä yhteys perhepolitiikalla on lasten terveyteen ja oppimiseen tai vanhempien ja perheen hyvinvointiin? Nämä ovat yleisen perhepolitiikan harjoittamisen kannalta ensiarvoisen tärkeitä, vaikkakin vaikeita kysymyksiä, joista toistaiseksi tiedetään hyvin vähän.

VIITTEET

¹ Taulukko perustuu tutkimukseen "Is There a Motherhood Wage Penalty in the Finnish Private Sector", joka on julkaistu ETLAn Keskusteluaiheet – Discussion Papers -sarjassa, no. 1107.

² Nämä tulokset perustuvat tutkimukseen "Baby and pay: the family gap in Finland", joka on julkaistu PT:n työpaperisarjassa no. 236.

³ Sääntely vähentää aina ihmisten mahdollisuuksia tehdä itsenäisiä valintoja, vaikka se voi olla tietyistä näkökulmista tarkasteltuna tarpeellista.

⁴ International Review of Leave Policies and Related Research 2007, ks. <http://www.berr.gov.uk/files/file40677.pdf>.

The 2000's and the Renewal of World Steel Market*

PAAVO SUNI

Researcher

ETLA

The breath-taking change of steel industry in the 2000s, after an anaemic period since the oil crises in the 1970's, was pulled by the skyrocketing rise in the demand for steel in developing countries, China in particular. The turning point in terms of consumptions was the year 2000, but prices did not start to recover strongly before the summer 2002. Since summer 2002 prices have fluctuated rather strongly and stayed on a high level. China dominates both current steel use and production with growth rates far above other nations. Steel markets will expand rapidly also in many other developing countries, like India and Brasil. In developed economies growth will continue less rapidly. Chinese government is already discouraging steel production. China's substantial net imports in early 2000's turned to net exports in 2006. Changes in Chinese market balances, exploded steel raw material prices and the attempts to restrict global and EU carbon emissions further challenge the future development of the industry.

Modern steel production started in late 1850's, when Henry Bessemer invented an economic way to make steel for mass production. Since then, the huge reserves of iron ore and coal have made strong and long-lasting rise of steel consumption and production possible. The raising availability of steel scrap supported the use of electric arch furnaces to add to the rise in steel production. Scrap-using mini-mills started to compete significantly with iron ore using integrated mills in the 1970's, starting in the USA.

World steel production and consumption are currently 7 times as large as in 1950, based on information from IISI (International Iron and steel Institute 2007) and the USGS (the U.S. Geological

Survey 2007). Growth was strong and stable in the 1950s and 1960s, when both steel production and consumption grew with an average annual rate of more than 7 percent. (IISI)

The two oil crisis in the 1970s led to stagnation in the world economy and in the steel markets. Annual average growth of steel production fell to 3.3 per cent in the 1970's, 1.3 per cent in the 1980s and to 0.3 per cent in 1990s. This long period was very painful for the steel industry and the profitability of the industry was low. Discussion on the closing of inefficient steel capacity and reducing or eliminating trade-distorting subsidies in the sector to make the industry healthier were active e.g. in the OECD still in the beginning of the 2000s (OECD 2002).

* First version published in French in Accomex by Chambre of Commerce et d'industrie de Paris.
"LES ANNÉES 2000 ET LE RENOUVEAU DU MARCHÉ MONDIAL DE L'ACIER".

This development came to a halt on March 2002, when President Bush announced the imposition of tariffs on most U.S. steel imports to bail out the U.S. steel industry, where 30 per cent of steel-making capacity had filed for bankruptcy (White House 2002). Tariffs ranged from 8 percent to 30 percent depending on the steel product and they were set for three years. The decision was against the rules of WTO and it was struck down already in December 2003. (White House 2003) As a result, retaliation measures conditionally imposed by other producers were also cancelled.

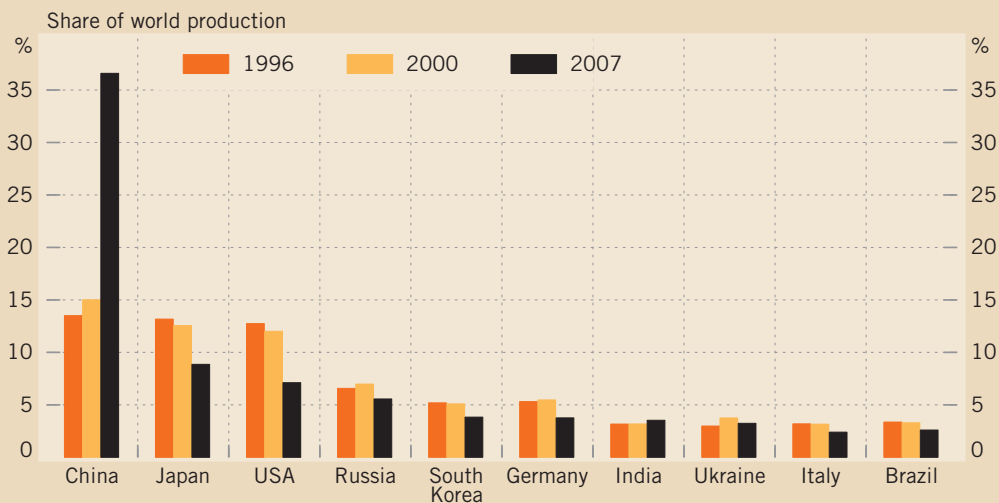
CHINA-LED REVIVAL OF THE STEEL INDUSTRY

The US steel tariffs were set near the turning point of the world steel markets from a long period of stagnation to record strong growth rates of steel demand and a start of new profitable era. The steel industry, which was previously often labelled as a boring “sun-set” industry, turned quickly to an exciting and very promising industry during the early years of the 2000s.

World steel production will probably rise by 7.5 per cent in 2007. This brings the annual average growth since 2000 to 6.7 per cent. This is in a striking contrast with nearly stable production in the 1990s.

The breath-taking change of steel industry was pulled by the skyrocketing rise in the demand for steel in developing countries, China in particular. The turning point in terms of consumptions was year 2000, but its effects did not come visible before the U.S. set safeguard steel tariffs in 2002-2003. Much feared collapse of the prices due to redirection of exports from the closed US markets, e.g. to Europe did not take place. On the contrary, dollar prices started to recover strongly in the summer 2002. As a consequence, the US steel mills as well as the mills around the globe improved their profitability. Since summer 2002 prices have fluctuated rather strongly, but steel prices have stayed on a high level as can be seen in the graph.

World Steel Production Top 10

Sources: IISI, ETLA.

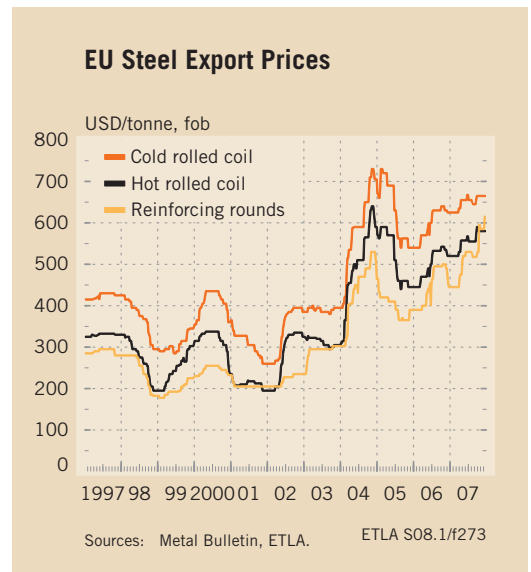
ETLA S08.1/f274

The role of China has changed pronouncedly both in the world economy and in the steel markets during the last decades. The global liberalisation of foreign trade and investments together with rapid technological progress in information technologies opened up a way for globalisation at first stage in the manufacturing industries. The changing division of global division of labour made China a very popular base for manufacturing due to its low labour costs and potentially huge markets. Multinational companies have been able to benefit from combining highly productive technologies and cheap Chinese labour. As a result, a huge flow of foreign investments have modernised and expanded Chinese industrial production. The average annual growth of both Chinese industrial production and GDP has been impressive since the beginning of the 1990's, close to 18 and 10 per cent, respectively. This process, which still continues, includes very strong investment on infrastructure, i.e. buildings, roads, rail roads, power stations etc.

China dominates both steel use and production due to its overwhelming shares as well as due to the growth rates, which exceed those of other nations. Steel markets are expanding rapidly also in

many other developing countries like India and Brasil, but in the developed economies growth is less rapid. The changing structure of the Chinese economy implies steel demand remaining very strong. The share of China in steel production will rise this year close to 38 per cent. The shares of the other dominant producers, U.S., Japan, EU25 and Russia, will be around 7, 8, 15 and 5.5 per cent, respectively. The robust expansion of the Chinese production leads to further rise of its share in the coming year.

Strong rise in Chinese steel consumption pulled the global steel industry from the serious overcapacity situation in the late 1990's and early 2000s. The situation may, however, be changing as investments in the steel industry have also been very strong in recent years. In fact, in 2006 China become a net exporter having previously been substantial net importer of steel in the previous years. The government will be a net exporter also this year, although the Chinese government aims to discourage exports by reducing export tax rebates or raising export taxes on a number of products. It has also introduced export licences for some products. There is, however, a danger that, e.g., a temporary slow down in

Chinese steel use could lead to substantial rise in net exports and consequent depressive effect on prices, especially on bulk goods.

HIGH RAW MATERIAL PRICES AND ENVIRONMENTAL POLICIES CHALLENGE STEEL MARKETS

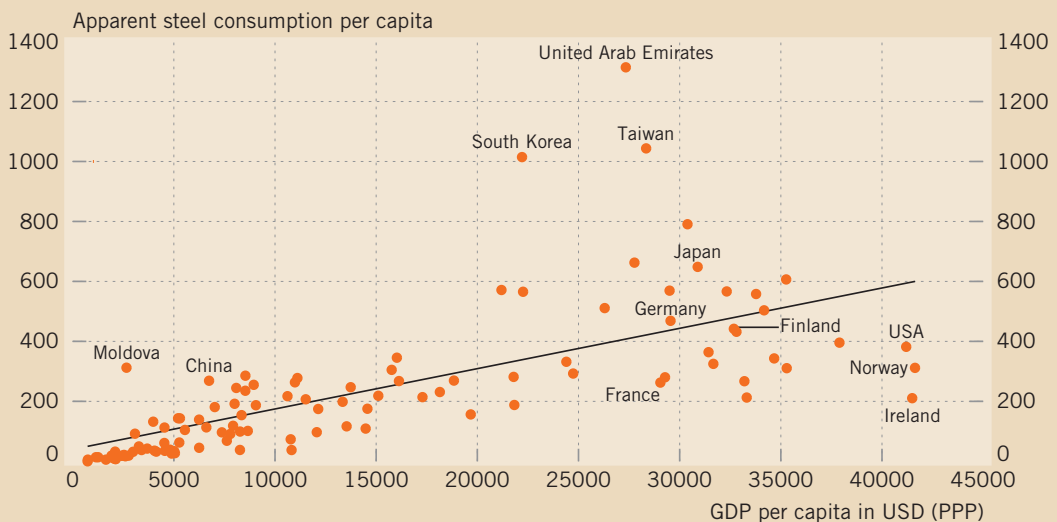
The exponential growth of Chinese steel consumption has raised the imports of iron ore and coking coal and contributed to the strong rise in prices. Chinese steel production utilises mostly iron ore and coal-intensive blast furnace technology. The price of steel scrap, utilised by electric arc furnaces, has also risen rapidly, though its share of the Chinese production is only 13 per cent, and 32 per cent of world production. Scrap is, however, used also in traditional blast furnaces to smoothen the process, which strengthens its demand. If prices are low, it is economic to increase its use. The difficulty of scrap using-processes, however, is the availability of scrap. According to IISI about 90 per cent of steel is already recycled and the quality of scrap is often not good enough for high-quality steel pro-

duction. There are better, but often more expensive iron ore based substitutes like pig iron, hot briquetted iron or direct reduced iron available. Steel raw material markets are currently extremely tight as supply is restricted by e.g. transport capacities. The annual contract price of iron ore (Carajás sinter to Europe by CVRD) for 2007 is three times as high as in 1999 in dollar terms. In Euros iron ore is 2.4 times as expensive. Iron ore prices as well as prices of other steel-making raw materials are still on a rise.

Steel sector is facing the challenge also from the environmental policies to reduce CO₂ emissions. Global steel industry has rapidly reduced its GHS emissions during recent decades by changing to more advanced steel making technologies and continuous casting. Currently it produces only 3-4 per cent of world green house emissions. (IISI 2007b)

The European steel sector is having a strong pressure to change as it is bound to adjust to

World Apparent Steel Consumption and GDP per Capita in 2005

Sources: IISI, IMF, ETLA.

ETLA S08.1/f276

the declining share of CO₂ allowances under the EU ETS (European Unions Emissions Trading Scheme) phase II in 2008-2012 (Kyoto period). In 2005, iron and steel industry emissions were much lower than expected. In fact, the EU steel industry was the most overallocated sector in terms of allowed emission volume. Low emissions were, however, due to reduction of steel production by 3.5 per cent. (Carbon 2006) In 2006 steel production growth rebounded to 6 per cent.

The steel investments are relative large and they call for unjeopardized availability and predictable cost of energy in particular. Large changes in the structure of the steel industry towards less emitting direction are necessary for the industry to contribute to the significantly decrease of the European GHS emissions. It is not easy in the short-term. In fact, new technologies should be developed in steel production as well as in CO₂ capturing techniques. The easier and quicker way to reductions would be targeting the less efficient steel production like suggested by the IISI (IISI 2007b).

European growth close to its potential in 2008-2012 would mean rising emissions and consequently rising demand for emission allowances. It looks obvious (Rantala-Suni 2007) that the prices of allowances will increase substantially in 2008-2012, if the real economic development is as successful as usually forecast. This would add to the costs of steel industry either through the increasing cost of coking coal (blast furnaces) or electricity (electric arch furnaces). As a consequence, the price competitiveness in Europe would worsen vis-à-vis producers outside the EU.

STEEL MARKETS IN CONSOLIDATION

Consolidation of steel markets has progressed rapidly in terms of geography due to strong growth in China and in other developing countries. World steel markets are, however, very fragmented in terms of products as the flexible properties of steel make it useful for many purposes. There are currently more than 3500 different grades of steel with different properties. The

number of the companies is large as well. There are 127 companies in the "Metal Bulletin's top steel makers of 2006" with a minimum output of 2 million tonnes of crude steel. In comparison, three iron ore companies dominate around 75 per cent of seaborne trade of ore, while it takes 80 steel companies to get around 70 per cent share of production.

Corporate sector consolidation has recently been very vivid outside China. In China, the government-led consolidation has taken place less rapidly than hoped, but the process is continuing. So far according to Metal Bulletin, it takes 47 biggest Chinese steel producers to make 75 per cent of Chinese output in 2006. Even though China is the dominant producer of crude steel, only two Chinese firms reach the list of top 10 steel producers. Globally, the 10 largest steel companies produced 27 per cent of steel production in 2006.

Outside China two large mergers were agreed in 2006 and they are planned to be finalised in 2007. The Indian Tata company bought the British Corus after a difficult competition with Brazilian CSN, bringing the new company to the top five. The top news of the year was, however, the merger of Dutch Mittal Steel and Arcelor from Luxemburg, which created by then the largest steel firm in the world, Arcelor-Mittal, which produced 9.5 per cent of world production – as much as the next four largest producers together.

The strategy of this new steel giant is to grow in many directions. It continues acquiring new steel mills, but it also targets to service centres and raw materials. This steel giant would like to take part in the Chinese consolidation, but the task is difficult as the steel industry is under the tight government control. In autumn 2007, it strengthened, however, its thin grip on the Chinese steel markets by the acquisition of a 90 per cent share in Rongcheng Chengshan Steelcord (Metal Bulletin 2007). The reason for the interest in iron ore, on the other hand, is to secure both the availability of ore and to control the costs.

Currently, the Arcelor-Mittal gets 45 per cent of ore from its own mines. The target is to raise the share to 75 per cent by 2014.

There are apparently more mergers to come as firms try to exploit global potentials. However, there is still also room for regional companies especially in rather regulated markets such as China or Russia. The alternative strategies for steel companies are to specialise to niche markets or by bundling steel production and services into supplying “metal-based components, systems and integrated systems to the construction and mechanical engineering industries” like the Finnish Ruukki does.

Steel industry is in its best phase since the beginning of 1970s after the stagnant annual growth of 0.6 per cent in 1973-2000. During the 2000s the rise of developing countries and China in particular turned the tide. The development of China is a key also in the future as it is the far largest producer and user of steel. The Chinese net imports, which were behind the rise of the global sector turned in 2006 into trade surplus. While government aims to reduce exports by e.g. raising export tariffs, the changes in the internal balance of the domestic steel markets easily cause big swings in prices, also outside China. The other risk and challenge for the steel industry is a reduction of green house gases, which implies large changes in the current production patterns already during the Kyoto period, but especially after it.

REFERENCES

Carbon, 2006, Carbon Market Data publishes key figures on the European emissions trading scheme. Carbon Market Data. London, 2 June 2006. www.carbonmarketdata.com

IISI, 2006, Steel Statistical Yearbook 2006. <http://www.worldsteel.org/?action=publicationdetail&id=4>. (Accessed January 9, 2006.)

IISI, 2007, Latest monthly steel statistics. <http://www.worldsteel.org/?action=lateststeellist>.

IISI, 2007b, Global approach for steel to address climate change, IISI 9 October 2007. <http://www.worldsteel.org/?action=newsdetail&id=215>. (Accessed October 18, 2007.)

Metal Bulletin, 2007, Arcelor Mittal buys Chinese tyre cord producer. London 15 October 2007.

OECD, 2002, OECD High Level Meeting on Steel: Progress Made on Cutting Subsidies, Overcapacity. http://www.oecd.org/document/53/0,3343,en_2649_34173_2485557_1_1_1_1,00.html. (Accessed October 10, 2007.)

Rantala O. – Suni P., 2007, Macroeconomic Impacts of EU Climate Policy in 2008-2012. ETLA. September 2007. <http://www.etla.fi/eng/index.php>. See also www.aiecec.org

U.S. Geological Survey, 2007, Iron and statistics, in Kelly, T.D. and Matos, G.R., comps., Historical statistics for mineral and material commodities in the United States: U.S. Geological Survey Data Series 140, <http://pubs.usgs.gov/ds/2005/140/>. (Accessed October 10, 2007.)

White House, 2002, Temporary Safeguards for Steel Industry. <http://www.whitehouse.gov/infocus/steel/index.html>.

White House, 2003, President's Statement on Steel, <http://www.whitehouse.gov/news/releases/2003/12/20031204-5.html>. (Accessed October 10, 2007.)

Aikaisemmin julkaistut artikkelit

Suhdanne ja The Finnish Economy and Society -aikakausjulkaisuissa aikaisemmin julkaistut artikkelit ovat luettavissa ETLAn kotisivuilla osoitteessa www.etla.fi.

Suhdanne		
Numero	Otsikko	Kirjoittaja(t)
2007/2	Talouspolitiikan ensisijaiset tavoitteet globaalissa maailmassa	Martti Nyberg
2007/1	Tasavero on kuluttamisen verottamista Työsuhdeoptiot ja toimitusjohtajien palkkaus	Martti Nyberg Mikko Mäkinen
2006/2	Muotoilustako lisää potkua yritysten kilpailukyvyllä ja menestykselle? Commodity Futures as Predictors of Future Spot Prices	Maarit Lindström, Mika Pajarinen, Pekka Ylä-Anttila Paavo Suni
2006/1	Onko investointien vähäisyys Suomessa talouspoliittinen ongelma? Suurin osa ulkomaisista investoinneista ei syrjäytä kotimaisia Global Venture Capital Investing: is Finland Missing Out on the Next Wave of International Economic Integration? EKP:n inflaatiotavoite ja inflaatio yksityiskohtaisen hinta-aineiston valossa	Pasi Sorjonen Olli-Pekka Oksanen Luis Leal Paavo Suni
2005/4	Raakaöljyn hinta on epävakaa, mutta se on kallistunut pysyvästi	Paavo Suni, Anthony de Carvalho
2005/3	Intialla on hyvät mahdollisuudet pitkäaikaiseen vahvaan talouskasvuun Mitä vastaan eläkevakuutuksella vakuutetaan?	Paavo Suni Niku Määttänen
2005/2	Kiinan kysynnän vahva kasvu nostanut raakaöljyn hintaa Suomalaisten yritysten kansainvälistyminen strategisten allianssien kautta	Paavo Suni Christopher Palmberg, Mika Pajarinen
2005/1	Töissä vai vapaalla? Ajankäytön vaikutus työllistymis- halukkuuteen Suomalaiset eivät ole outoja – uusia tuloksia kansainvälisestä työtyytyväisyystutkimuksesta	Olli-Pekka Ruuskanen Edvard Johansson
2004/4	Mitä kilpailukyvyvertailut kertovat? Työmarkkinoiden sopimusjärjestelmää voidaan kehittää Ikääntyvä Suomi: riittääkö työvoimaa?	Pentti Vartia, Timo Nikinmaa Kari Alho Hannu Piekkola

Suhdanne

Numero	Otsikko	Kirjoittaja(t)
2004/3	EU:n kemikaalilainsäädännön tiukentaminen heikentää teollisuuden kehitystä Kiina-ilmiö	Olavi Rantala Paavo Suni
2004/2	Suomi hyötyy Venäjä-ilmiöstä Bioteollisuuden kasvupotentiaali ja terveydenhuollon kustannuskriisi Yrittäjien määrä ja taloudellinen menestys	Hannu Hernesniemi Raine Hermans, Martti Kulvik Edvard Johansson
2004/1	Suomen ja Venäjän taloussuhteet Luova tuho Suomen tehdasteollisuudessa	Markku Kotilainen Mika Maliranta
2003/4	Mitä tapahtuu, kun Yhdysvaltain talouden tasapainottomuudet korjaantuvat? Yritysten kilpailukyky lähtöisin edelleen kotimaasta – Suomalaisen yritysten kansainvälinen liiketoiminta Itämeren alueella	Anthony de Carvalho, Paavo Suni Maarit Lindström
2003/3	Kuluttajat ovat Yhdysvaltain talouskasvun riski Kilpailu Euroopan sähkömarkkinoilla kovenee	Anthony de Carvalho, Paavo Suni Pekka Sulamaa
2003/2	ICT ei nosta tuottavuutta yksin, suoraan, automaattisesti tai välittömästi Tuotekehitys, tuotannon laadun paraneminen ja tuottavuuden kasvu Rahoitusjärjestelmän haasteet uudistuvassa taloudessa	Petri Rouvinen, Mika Maliranta Olavi Rantala Ari Hyytinen, Mika Pajarinen
2003/1	Irakin sota, raakaöljyn hinta ja maailman talouskehitys Biotekniiikkateollisuus Suomessa Biotekniikkayritysten globaalit markkinat Yritysskandaalit käynnistivät amerikkalaisen corporate governance -järjestelmän uudistukset	Anthony de Carvalho, Paavo Suni Raine Hermans Terttu Luukkonen Mikko Mäkinen
2002/4	Sota, raakaöljyn hinta ja maailman talouskehitys Verotus kevenee Palkkaratkaisujen sisältö ja toteutuminen tulopolitiikan aikakaudella	Anthony de Carvalho, Paavo Suni Tarmo Valkonen Reijo Marjanen
2002/3	Avainklustereiden alueellinen työllisyyskehitys 2002-2006 Taloudellinen globalisaatio kehitysmaissa	Olavi Rantala Markku Kotilainen, Ville Kaitila
2002/2	Kohti eurooppalaista veroastetta Vapaa-ajan harrastukset houkuttavat eläkkeelle Ikääntyvän väestön sosiaalimenot	Hannu Kaseva, Pentti Vartia Pasi Huovinen, Hannu Piekkola Jukka Lassila, Tarmo Valkonen

Suhdanne

Numero	Otsikko	Kirjoittaja(t)
2002/1	Suomi – maailman kilpailukykyisin? Lainsäädäntö vaikuttaa yritysrahoituksen saatavuuteen ja kustannuksiin Nopean kasvun aika ohi Venäjällä?	Petri Rouvinen, Pentti Vartia Ari Hyytinen Seija Lainela

The Finnish Economy and Society

Issue	Title	Author(s)
2005/4	Oil Prices Have Risen Permanently, But Remain Unstable	Paavo Suni, Anthony de Carvalho
2005/3	Hurricanes Katrina and Rita Unlike Other Natural Disasters What Does Voluntary Retirement Insurance Insure Against?	Paavo Suni Niku Määttänen
2005/2	Alliances Increasingly Important in Internationalisation Strategies of Finnish Firms A Growing Trend Towards Knowledge Work in Finland Strong Demand Growth in China Keeping Crude Oil Prices High	Christopher Palmberg, Mika Pajarinen Pasi Pyöriä Paavo Suni
2005/1	Finns Trust Education and Research to Ensure Their Competitiveness Finns Are Not Strange: New Results from Comparative EU Research on Job Satisfaction The Value of Housework and the Incentive to Become Employed	Kai Torvi Edvard Johansson Olli-Pekka Ruuskanen
2004/4	What Do Competitiveness Comparisons Tell Us? Roadmap to Finland's Future Success	Pentti Vartia, Timo Nikinmaa Kati Heikinheimo
2004/3	China and the Market for Crude Oil Towards a Creative Society: Embracing the Diversity of Creativity FDI and Spillovers in the Baltic Countries	Paavo Suni Virpi Haavisto Jari Hyvärinen
2004/2	Finland Benefiting from the Russian Growth Phenomenon The Health Care Cost Crisis and the Growth Potential of the Biotechnology Industry Self-Employment and Macroeconomic Performance	Hannu Hernesniemi Raine Hermans, Martti Kulvik Edvard Johansson
2004/1	Finnish-Russian Economic Relations Creative Destruction in Finnish Manufacturing Finns' Attitude towards Globalisation: Preferably through the European Union	Markku Kotilainen Mika Maliranta Kai Torvi
2003/4	U.S. Economic Imbalances a Barrier to Growth Digital Delivery of Popular Music: The Case of Finland Why Should the Economy Care About Virtues?	Anthony de Carvalho, Paavo Suni Hanna Virtanen Ilkka Haavisto
2003/3	Private Consumption Poses Downside Risks to U.S. Economic Growth Partners in the European Union – What the Finns and the Estonians Think of Each Other? Economic Welfare Effects of EU and CIS Integration	Anthony de Carvalho, Paavo Suni Kai Torvi Pekka Sulamaa, Mika Widgrén

The Finnish Economy and Society

Issue	Title	Author(s)
2003/2	ICT Boosts Productivity but is Not a Panacea The Finnish Information Society: Progressive yet Vulnerable The CER's Guide to the Draft EU Constitution	Petri Rouvinen, Mika Maliranta Pasi Pyöriä Heather Grabbe
2003/1	Finns Have a Gloomy View of Politics The Iraq War, Crude Oil and the Global Economic Outlook The Role of ICT in Poverty Reduction	Kai Torvi Anthony de Carvalho, Paavo Suni Anita Kelles-Viitanen
2002/4	War, Oil and Economic Growth Decision-Making in the EU: A Small State Perspective Finnish Biotechnology Industry in a Dynamic State	Anthony de Carvalho, Paavo Suni Teija Tiilikainen, Mika Widgrén Terttu Luukkonen, Raine Hermans
2002/3	Hegemony or Co-operation? Four Scenarios of World Politics Economic Globalisation in Developing Countries Enlargement Will Bring More Immigrants to the EU Labour Markets	Aarne Nurmio Markku Kotilainen, Ville Kaitila Kari Alho
2002/2	Do We Need New Competition Policy in the "New Economy"? Moving Towards a European Tax Burden Ageing Population Puts Pressure on Social Expenditure Are Leisure Time Activities Boosting the Popularity of Early Retirement?	Markku Stenborg Hannu Kaseva, Pentti Vartia Jukka Lassila, Tarmo Valkonen Pasi Huovinen, Hannu Piekkola
2002/1	Period of Rapid Growth Over in Russia? The Green Gold of Russia Finns Less Apprehensive about Relations with Russia EU Competition Policy – A Small Country Perspective	Seija Lainela Hannu Hernesniemi Peter Ekholm Jari Hyvärinen
2001/4	Medium-Term Fiscal Policy Stance Finland on Top of the Competitiveness Game? Finland – an Active Member of the Common European Security and Defence Policy Debating the Future of the European Union: From Laeken to IGC 2004	Hannu Kaseva Petri Rouvinen Teija Tiilikainen Alexander Stubb
2001/3	What is Behind the Finnish 'ICT Miracle'? Private Returns to Education – Lessons from a European Research Project Currency Trade, Capital Flows and the Tobin Tax	Laura Paija Rita Asplund Antti Suvanto
2001/2	Risky Ageing and Pensions in Finland Finnish Immigration Policy Faces New Challenges Regional Economic Development in Finland in the 1990s and the Outlook to 2005	Jukka Lassila, Tarmo Valkonen Tapio Wallenius Olavi Rantala

The Finnish Economy and Society

Issue	Title	Author(s)
2001/1	EU Enlargement and Finland	Kari Alho, Hannu Hernesniemi, Mika Widgrén
	Finnish Climate Change Strategy	Juha Honkatukia
	The Role of Nokia in the Finnish Economy	Jyrki Ali-Yrkkö
	Farewell to Neoliberalism	Peter Ekholm

TOIMITUSJOHTAJA

Sixten Korkman

ENNUSTETOIMI

Tutkimusjohtaja: Olavi Rantala

Ennustepäällikkö: Pasi Sorjonen

Tutkijat: Birgitta Berg-Andersson, Anthony de Carvalho (toimivapaalla), Hannu Kaseva, Reijo Mankinen ja Paavo Suni

PROJEKTITUTKIMUS**Yritystalous**

Tutkimusjohtaja: Petri Rouvinen

Tutkimuspäälliköt: Heli Koski, Markku Kotilainen ja

Terttu Luukkonen

Tutkijat: Ville Kaitila ja Iiro Mäkinen

Tutkimusassistentti: Nuutti Nikula

Työmarkkinat ja osaaminen

Tutkimusjohtaja: Rita Asplund

Tutkimuspäällikkö: Mika Maliranta

Tutkijat: Edvard Johansson, Antti Kauhanen, Sami Napari, Pia Nykänen, Olli-Pekka Ruuskanen ja Alex Snellman

Tutkimusassistentti: Pekka Vanhala

Julkinen talous ja talouspolitiikka

Tutkimusjohtaja: Jukka Lassila

Tutkimuspäällikkö: Tarmo Valkonen

Tutkimusohjaaja: Niku Määttänen

Eija Kauppi, suunnittelija

Tutkimusneuvonantaja: Kari Alho

Tutkimussihteeri: Sinikka Littu

HALLINTO

Markku Lammi, talous- ja viestintäjohtaja

Timo Nikinmaa, projektijohtaja (viestintä)

Kirsti Jalastus, talousassistentti

Ann-Christine Ekebohm-Korhonen, toimitusjohtajan sihteeri

Hannele Heikkinen, puhelinvaihteenhoitaja

Arja Räihä, myyntisihteeri

Pirjo Saariokari, toimistovirkailija

Kaija Hyvönen-Rajecki, informaattikko

Kimmo Aaltonen, graafinen piirtäjä

Heikki Vajanne, atk-päällikkö

Petteri Larjos, atk-suunnittelija

Christina Tigerstedt, atk-tukihenkilö

Jarkko Aitti, järjestelmäsiiantuntija

ASSOCIATE RESEARCH FELLOWS

Juha Alho, Professor, University of Joensuu, Department of Statistics, Joensuu, Finland

Ari Hyytinen, Research Advisor, Bank of Finland, Helsinki and Docent, Helsinki School of Economics, Helsinki and University of Jyväskylä, Jyväskylä

Mikko Ketokivi, Senior Lecturer, Docent, Helsinki University of Technology, Helsinki

Tobias Kretschmer, Lecturer, London School of Economics, United Kingdom

Aija Leiponen, Assistant Professor, Cornell University, Ithaca, NY, United States

Sarianna Lundan, Associate Professor, Maastricht University, Netherlands

Olli Martikainen, Professor, Oulu University, Oulu, Finland, Docent, Helsinki University of Technology, Helsinki, Finland and Lappeenranta University of Technology, Lappeenranta, Finland

Otto Toivanen, Professor, Helsinki School of Economics, Helsinki, Finland

Mika Widgrén, Professor, Turku School of Economics, Turku, Finland

ETLAn projekteissa ovat viime aikoina työskennelleet mm. myös: Raine Hermans, Heikki Marjosola, Rolf Maury, Mikko Mäkinen, Anni Nevalainen, Pentti Vartia ja Hanna Virtanen

ETLAn tytäryrityksiä ovat **Etlatieto Oy** (projektitutkimus) sekä **Taloustieto Oy** (kustannustoiminta).

Etlatieto Oy

Lönnrotinkatu 4 B, 00120 Helsinki, puh. (09) 609 901

Toimitusjohtaja: Pekka Ylä-Anttila

Tutkimusjohtajat: Hannu Hernesniemi ja Petri Rouvinen

Tutkimuspäällikkö: Jyrki Ali-Yrkkö

Vierailevat tutkijat: Martti Kulvik, Olli Martikainen

Projektitutkijat: Matthias Deschryvere, Tuomo Nikulainen, Mika Pajarinen, Christopher Palmberg (toimivapaalla) ja Antti Tahvanainen

Taloustieto Oy

Lönnrotinkatu 4 B, 00120 Helsinki, puh. (09) 609 909

Toimitusjohtaja: Markku Lammi

Kustannusjohtaja: Laila Riekkinen

ETLA

ETLAn uusi SUHDANNE-vuosikirja ilmestyy kaksi kertaa vuodessa. Se on yritysten ja yhteisöjen talouspoliittisen päätöksenteon, suhdanneseurannan, ennustetoiminnan ja budjetoinnin tärkeä apuväline. SUHDANNE arvioi kansantalouden ja sen keskeisten sektorien kehitystä 1-5 vuotta eteenpäin.

SUHDANNE sisältää suhdannekatsauksen sekä artikkeleita ajankohtaisista aiheista.

Suhdannekatsaus käsittelee kansantalouden kannalta keskeisiä aiheita. Sellaisia ovat mm. kansainvälinen talous, investoinnit, kulutus, julkinen talous, tuotanto, ulkomaankauppa ja maksutase, vienti, tuonti, hinnat ja kustannukset, työllisyys ja rahoitusmarkkinat.

Suhdanne

VUOSIKIRJA 2008:1

ETLA

Lönnrotinkatu 4 B
FIN-00120 HELSINKI
Puh. (09) 609 900
Fax (09) 601 753
www.etla.fi